

PAŁOTA (1563 – 2020) ПОЛАТА

PL-SK

Interreg
Polsko-Slovensko

Európsky fond regionálneho rozvoja

EURÓPSKA ÚNIA

**PREŠOVSKÝ
KRAJ**

РАЛОТА
(1563 – 2020)
ПОЛАТА

Palota
2021

Interreg
Poľsko-Slovensko

Európsky fond regionálneho rozvoja

PREŠOVSKÝ
SAMOSPRÁVNÝ
KRAJ

Projekt INT/EK/PO/1/III/A/0230 „Kroky života na hranici“
je spolufinancovaný z prostriedkov Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci
Programu cezhraničnej spolupráce Interreg V-A Poľsko – Slovensko 2014 – 2020

Projekt INT/EK/PO/1/III/A/0230 „Puls życia na granicy“
jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach
Programu Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Polska – Słowacja 2014 – 2020

Všetky práva vyhrazené. Túto knihu alebo jej časti nemožno reprodukovat', ukladať do informačných systémov alebo inak rozširovať bez súhlasu majiteľa práv!

Výhradnú zodpovednosť za obsah tejto publikácie nesú jej autori a nedá sa stotožniť s oficiálnym stanoviskom Európskej únie.

Wszelkie prawa zastrzeżone. Niniejsza publikacja ani żadna jej część nie może być powielana, wprowadzana do systemów informacyjnych ani rozprowadzana bez uprzedniej zgody posiadacza praw!

Wyłącznie odpowiedzialność za zawartość niniejszej publikacji ponoszą jej autorzy i nie może być ona utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Unii Europejskiej.

Výtlačok zdarma

Egzemplarz bezpłatny

PALOTA **(1563 – 2020)** **ПОЛАТА**

Autori:

Autorzy:

Miroslav Buraľ – Michal Ivanco

Fotografie:

Vasil' Bomberovič, Miroslav Buraľ, Martin Drobňák, Mária Durňaková, Michal Ivanco, Ľubomír Medvid', Miroslav Porada, Jaromir Schneider, Das Österreichische staatsarchiv – Kriegsarchiv Vienna, obec Palota, Klub vojenskej histórie Beskydy, Österreichische nationalbibliothek, Tlačová agentúra Slovenskej republiky, CBS, Vojenský historický ústav Bratislava

Fotografie na obálke:

Fotografie na okładce:

Letecký pohľad na obec Palota

Palota z lotu ptaka

Vydal:

Wydał:

Mgr. Martin Drobňák, Drobi – History & Tourism pre obec Palota

mgr Martin Drobňák, Drobi – History & Tourism na zlecenie Gminy Palota

Palota, 2021

ISBN: 978-80-973833-2-9

NA ÚVOD

Obec Palota má nesporne zaujímavú históriu. To, že je situovaná pri štátnej hranici, ovplyvňovalo život v nej kedysi i dnes.

Predkladaná publikácia vznikla aj na základe dobrých vzťahov so susedmi na poľskej strane hranice – ide totiž o výsledok spoločného slovensko-poľského projektu s názvom „Kroky života na hranici“, ktorý realizuje obec Palota a gmina Komańcza.

Stará múdrosť hovorí, že poznanie minulosti nás učí, ako sa máme správať v súčasnosti a pripraví nás na konanie v budúcnosti. Osobne neviem posúdiť, do akej miery je dané konštatovanie pravdivé. S istotou však viem, že poznanie histórie našej obce, osudov našich predkov v nás upevní hrdosť na región, kde žijeme alebo odkiaľ pochádzame.

S rovnakým zámerom bola pripravovaná i táto publikácia. Autori na jednotlivých stranách prinášajú opis udalostí, ktoré výrazne formovali históriu dediny, a tým aj životy našich predkov. Tí mnohokrát nemali ľahký život, vždy sa však vedeli „popasovať“ s tým, čo im priniesli „veľké dejiny“. Nechýbala im najmä súdržnosť. Aj v ťažkých časoch si pritom vedeli nájsť chvíľu na oddych.

Publikácia zachytáva ťažké i pokojné chvíle v živote Palotčanov – napokon, ako to býva aj v bežnom živote.

Verím, že listovanie v nej vás naplní hrdosťou na to, odkiaľ pochádzate...

Mgr. Vasiľ Bomberovič
starosta obce

SŁOWEM WSTĘPU

Bezsprzecznie historia Paloty jest bardzo ciekawa, a to że była położona tuż przy granicy miało wpływ na jej losy w przeszłości i dzisiaj.

Publikacja, którą Państwu przekazujemy, powstała dzięki dobrym stosunkom z sąsiadami z polskiej strony granicy i jest efektem wspólnego polsko-słowackiego projektu pod tytułem „Puls życia na granicy”, który gmina Palota realizuje z gminą Komańcza.

Stare porzekadło mówi, że poznając historię uczymy się, jak mamy postępować w teraźniejszości i przygotowujemy do tego, jak zachować się w przyszłości. Nie potrafię ocenić na ile jest ono prawdziwe. Jestem jednak przekonany, że poznanie historii swojej miejscowości, losów naszych przodków wzmacnia naszą dumę z regionu, w którym mieszkamy lub z którego pochodzimy.

Taki też był cel przygotowania tej publikacji. Na jej stronach autorzy opisują wydarzenia, które miały istotny wpływ na historię wsi, a więc także na życie dla naszych przodków. Życie było tu ciężkie, lecz mieszkańcy zawsze potrafili „zmierzyć się” z tym, co im przynosiła „wielka historia”. Ważna dla nich była przede wszystkim wspólnota, a przy tym nawet w ciężkich czasach umieli znaleźć czas na zabawę.

Publikacja przedstawia trudne i spokojne chwile z życia mieszkańców Paloty, jak to bywa w zwykłym życiu.

Mam nadzieję, że przeglądając ją poczujecie Państwo dumę, że stąd pochodzicie...

mgr Vasil' Bomberovič
Wójt Gminy

Letecký pohľad na obec Palota (rok 2014)
Palota z lotu ptaka (2014 rok)

ZÁKLADNÉ GEOGRAFICKÉ ÚDAJE

Obec Palota je situovaná vo východnej časti Slovenska – v Prešovskom kraji (jej zemepisné súradnice sú 49° 26' 92'' severnej zemepisnej šírky a 21° 99' 50'' východnej zemepisnej dĺžky). Samotná dedina leží v nadmorskej výške 482 metrov nad morom (m n. m.). Najvyššiu hodnotu pritom dosahuje na vrchu Brincová v masíve Magury (784 m n. m.), najnižšiu zas na vodnej hladine rieky Vydraňka (420 m n. m.). V súčasnosti má chotár výmeru 2 412 hektárov (ha) – susedí s obcami Čabalovce, Ňagov, Vydraň a Výrava, na východe hraničí s Poľskou republikou. K 1. januáru 2020 mala Palota dokopy 194 obyvateľov.

Podľa katastrálnej mapy z roku 1866 mali chotárne názvy takúto podobu: Breščovo, Brinzovo, Hmeľo, Kabalovo, Lazky, Lepkanini doliny, Melesovo, Obuč, Paulikovo, Pilce, Poljanka mlaky, Poljanky, Ponad čabalovsku, Ponad debri, Ponad palatku, Ponad verch, Popod čepany, Poza berezky, Poza verch, Prazurova, Prelisok, Ripkovo, Roveny, Sivakova dolina, Skabrioiva, Sovarnisty, Stavlinec novyj, Stavlinec staryj, Sunovo, U potoka, Viznik a Zozuľacký poľanky.

Na základe geomorfologického členenia územia Slovenska patrí obec Palota do oblasti Nízke Beskydy a celku Laborecká vrchovina.

Chotár dediny odvodňujú Brindzovy potok (Vydraňka), Brondirskej potok, Čepany potok, Hmeľovský potok, Krovy potok, Kucharu čertež potok, Lisejk potok, Mlaky potok, Palatka potok, Pilci potok, Podluzovatyj potok (Palotský potok), Poľanský potok, Popod čabalovsku potok, Ribkovy potok, Sinorský potok, Spod degry potok, Spod gruna potok, Stavlinský potok, Sumovský potok a Zagrebov potok.

Podľa fytogeografického členenia územia Slovenska obec Palota prislúcha do oblasti Západné Karpaty, podoblasti Východné Beskydy

PODSTAWOWE DANE GEOGRAFICZNE

Gmina Palota położona jest we wschodniej części Słowacji – w preszowskim kraju, czyli województwie, a jej współrzędne geograficzne to 49° 26' 92'' północnej szerokości geograficznej i 21° 99' 50'' wschodniej długości geograficznej. Sama wieś leży na wysokości 482 metrów nad poziomem morza (m n.p.m.). Jej najwyższym punktem jest wierzchołek góry Brincová w masywie Magury (784 m n.p.m.), a najniższym poziom lustra wody w rzece Vydraňka (420 m n.p.m.). Obecnie gmina zajmuje powierzchnię 2 412 hektarów (ha) i graniczy z miejscowościami Čabalovce, Ňagov, Vydraň oraz Výrava, a na wschodzie z Polską. Na dzień 1 stycznia 2020 r. Palota liczyła łącznie 194 mieszkańców.

Zgodnie z mapą katastralną z 1866 roku, poszczególne części gminy nosiły następujące nazwy: Breščovo, Brinzovo, Hmeľo, Kabalovo, Lazky, Lepkanini doliny, Melesovo, Obuč, Paulikovo, Pilce, Poljanka mlaky, Poljanky, Ponad čabalovsku, Ponad debri, Ponad palatku, Ponad verch, Popod čepany, Poza berezky, Poza verch, Prazurova, Prelisok, Ripkovo, Roveny, Sivakova dolina, Skabrioiva, Sovarnisty, Stavlinec novyj, Stavlinec staryj, Sunovo, U potoka, Viznik oraz Zozuľacký poľanky.

Zgodnie z podziałem geomorfologicznym Słowacji Palota leży w mezoregionie Beskidu Niskiego i mikroregionie Pogórza Laboreckiego (*Laborecká vrchovina*).

Przez gminę przepływają Brindzovy potok (Vydraňka), Brondirskej potok, Čepany potok, Hmeľovský potok, Krovy potok, Kucharu čertež potok, Lisejk potok, Mlaky potok, Palatka potok, Pilci potok, Podluzovatyj potok (Palotský potok), Poľanský potok, Popod čabalovsku potok, Ribkovy potok, Sinorský potok, Spod degry potok, Spod gruna potok, Stavlinský potok, Sumovský potok i Zagrebov potok.

a celku Nízke Beskydy, na základe zoologického členenia ju možno zaradiť do palearktiskej oblasti a zóny listnatých a zmiešaných lesov. Celý chotár dediny je pritom súčasťou Chránenej krajinej oblasti Východné Karpaty.

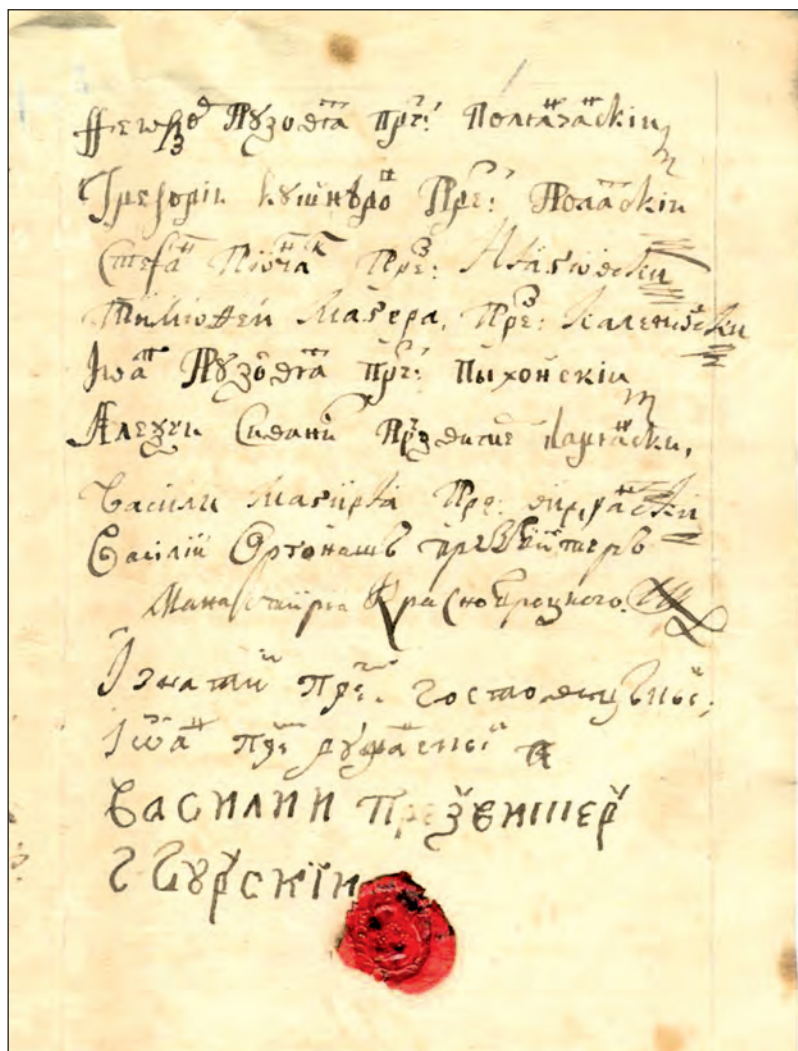
Nachádza sa tu Národná prírodná rezervácia Palotské jedliny – vyhlásená bola v roku 1982 na výmere 157,15 ha a slúži na ochranu prirodzených jedľových bučín s výskytom pôvodnej jedle bielej.

Zgodnie z podziałem fitogeograficznym terytorium Słowacji miejscowość Palota leży w prowincji Karpat Zachodnich, we wschodniej części Beskidów Zachodnich i w paśmie Beskidu Niskiego, natomiast biorąc pod uwagę podział zoogeograficzny można ją zaliczyć do krainy palearktycznej oraz strefy lasów liściastych i mieszanych. Cała powierzchnia wsi znajduje się na terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu Karpaty Wschodnie (*Chránenej krajinej oblasti Východné Karpaty*).

W 1982 r. założono tu rezerwat przyrody Jedliny Palockie (*Národná prírodná rezervácia Palotské jedliny*) zajmujący 157,15 ha, którego celem jest ochrona pierwotnych lasów buko-jodłowych, w których jako gatunek rodzimy występuje jodła pospolita.

PÔVOD NÁZVU OBCE

Najvierohodnejší výklad o pôvode názvu dediny podáva Miroslav Porada v publikácii s názvom *Čítanka mojej krajiny* (2019). Odvodzuje ho od staroslovanského slova *pojata*, ktoré používali najmä južní Slovania. Objavuje sa i v cirkevnej slovančine, neskôr prešlo aj do rumunčiny v podobe *poiata*. Označuje chliev, kolibu, košiar, plevník či senník. Uvedený výklad tiež potvrdzuje zápis názvu obce v cirkevnej slovančine z roku 1726.

Názov obce Palota v cirkevnej slovančine z roku 1726

Nazwa miejscowości Palota w języku cerkiewnosłowiańskim z 1726 roku

POCHODZENIE NAZWY MIEJSCOWOŚCI

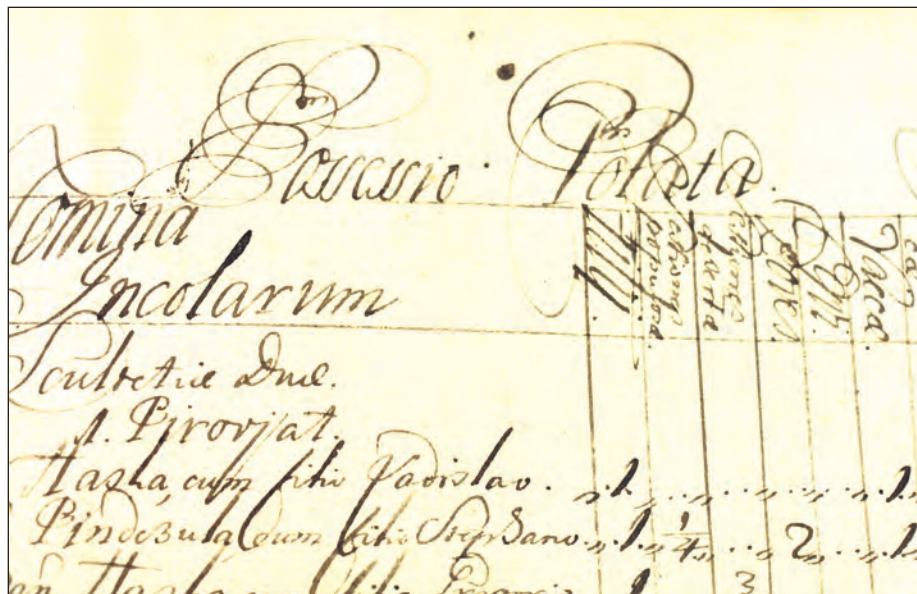
Najbardziej wiarygodne informacje o pochodzeniu nazwy wsi podaje Miroslav Porada w publikacji pod tytułem *Čítanka mojej krajiny, czyli Czytanka z mojej okolicy*, wydanej w 2019 r. Wywodzi go ze starosłowiańskiego słowa *pojata*, które było używane przede wszystkim przez południowych Słowian. Występowało także w języku cerkiewnosłowiańskim, a później zostało przejęte przez język rumuński w formie *poiata*. Oznacza ono chlew, bacówkę, koszar, sąsiek lub stodołę. Przytoczone tu wyjaśnienie potwierdza zapis nazwy miejscowości z 1726 roku w języku cerkiewnosłowiańskim.

Interesującą teorię przedstawił także węgierski historyk Fridrich Pesty – sięgając do miejscowej legendy, którą podano w ankiecie, przeprowadzonej w latach 1864 – 1865. Tłumacząc pochodzenie nazwy miejscowości Palota podał, że pierwszym zasadźcą był tu niejaki Pilát, który zbudował niespotykany kamienny dom, a ludzie zaczęli go nazywać Polata. Dostępne obecnie wiadomości pozwalają stwierdzić, że pierwszym zasadźcą nie był Pilát, lecz *kenez* (kniaź) – *sołtys* Piro, który założył wieś na tzw. prawie wołoskim.

Mniej wiarygodne są podania, zanotowane w XX wieku przez Andreja Čerevkę oraz Vasil’a Suškę w kronice gminnej, bo według nich nazwa miejscowości pochodzi od pana Palita lub Palota, który tu niegdyś mieszkał.

W dawnych dokumentach, spisanych po łacinie lub po węgiersku, nazwa wsi jest podawana jako Palotha (co jest nieco zmienioną formą węgierskiego słowa *palota*, oznaczającego pałac).

Zaujímavý je i výklad maďarského historika Fridricha Pestyho – vychádza z miestneho podania, ktoré bolo zaznamenané v ankete, zrealizovanej v rokoch 1864 až 1865. Pri pôvode názvu obce Palota uviedol, že prvým osadníkom tu bol akýsi Pilát, ktorý si vystaval neobvyklý kamenný dom a ľudia ho začali nazývať Polata. Na základe dnešných poznatkov možno tvrdiť, že prvým osadníkom nebol Pilát, ale *kenez* – šoltýs Piro, ktorý založil dedinu na základe tzv. valašského práva.

Pomenovanie obce Palota v latinčine z roku 1728
Nazwa miejscowości Palota zapisana po łacinie z 1728 roku

Menej vierohodné sú podania, zaznamenané v 20. storočí, a to Andrejom Čerevkom (v obecnej kronike) a Vasiľom Suškom – podľa nich je názov obce odvodený od pána Palita, resp. Palota, ktorý tu niekedy žil.

V dobových písomnostiach, vyhotovených v latinčine alebo maďarčine, sa názov dediny uvádza v podobe Palotha (ide o čiastočne pozmenený názov, ovplyvnený maďarským výrazom *palota*, ktorý označuje palác).

Obyvateľov Paloty dodnes prezývajú *zozuľami* (kukučkami). Daná prezývka údajne vznikla tak, že kedysi dávno sa mládenec z Kalinova zaľúbil do dievčiny z Paloty. Keďže rodičia im bránili stretávať sa, mladí to robili tajne, pričom používali dohovorené znamenia – dievčina trikrát zakukala ako kukučka a mládenec trikrát odpovedal zavýjaním ako vlk. Po prezradení tohto figľa začali Kalinovčanov prezývať vlkmi a Palotčanov zozuľami.

Mieszkańcy Paloty do dziś są przezywani *zozuľami* (kukučkami). Przezvisko to rzekomo wzięto się stąd, że onegdaj młodzieniec z Kalinowa zakochał się w dziewczynie z Paloty. Rodzice zabraniali im się spotykać, więc robili to potajemnie, używając umówionych sygnałów – dziewczyna trzy razy kukła jak kukułka, a chłopak odpowiadał wilczym wyciem. Kiedy młodzi przyznali się do tego fortelu, kalinowčanów przezwano wilkami, a mieszkańców Paloty kukučkami.

HISTÓRIA OBCE

Obdobie do 16. storočia

Územie severného Zemplína patrí – z dôvodu odľahlosti a pomerne veľkej vzdialenosti od historických centier – medzi málo preskúmané regióny Slovenska. Archeologické nálezy tak boli objavené iba náhodne, písomné dokumenty sa alebo nezachovali, alebo ich vôbec nevyfotografovali.

V minulosti ale údolím Laborca viedla dôležitá obchodná cesta, prekračujúca Čertižnianske, resp. Lupkovské sedlo. Potvrdzuje to aj nález 21 rímskych mincí z obdobia okolo roku 200 nášho letopočtu (n. l.), zaznamenaný v roku 1928 v chotári obce Kalinov.

Od pomenovania rieky je tiež odvodený názov neďalekého mesta Medzilaborce. Podľa Uhorskej kroniky, uvádzajúcej aj vymyslené príbehy, dostal tento vodný tok svoje pomenovanie po legendárnom rusínskom kniežati Laborcovi, ktorého pri svojom príchode do Karpatskej kotliny obesili maďarské kmene na brehu dovtedy bezmennej rieky na prelome rokov 894 a 895.

Cez Lupkovské sedlo tiež údajne viedol svoje vojská uhorský kráľ Gejza II. (1141 – 1161) pri ťažení na Sanok v roku 1150. O 100 rokov neskôr tadiaľ do Uhorska prenikla i časť Mongolov (Tatárov) pod vedením Batuchana.

I napriek tomu, že priame písomné záznamy chýbajú, cez obidve uvedené horské sedlá prenikali zo severnej strany Karpát na juh rôzne kmene, najmä však Bieli Chorváti (považovaní za dávnych predkov Rusínov), o ktorých je posledná zmienka v písomnostiach z roku 992.

Niektoré zdroje (napr. *Vlastivedný slovník obcí na Slovensku*) zas uvádzajú, že prvá písomná zmienka o Palote pochádza z roku 1330. Spomínaný údaj sa však doteraz nepodarilo potvrdiť. Je ale celkom možné, že v danom období tu nejaká osada mohla existovať – analógiu máme v susednej (dnes poľskej) dedine Radoszyce, ktorá sa v písomnostiach prvýkrát spomí-

HISTORIA MIEJSCOWOŚCI

Okres do końca XVI wieku

Teren północnego Zemplína, leżący na uboczu i dosyć oddalony od miast, które były historycznymi centrami, jest jednym z najsłabiej zbadanych regionów Słowacji. Na znaleziska archeologiczne natrafiano tu jedynie przypadkiem, a dokumenty pisemne albo nie zachowały się albo w ogóle nie powstały.

W przeszłości jednak wiódł Doliną Laborca ważny trakt handlowy, przechodzący przez Przełęcz Čertižnianską oraz Łupkowską. Potwierdza to także znalezisko, składające się z 21 monet rzymskich, pochodzących z około 200 roku naszej ery (n.e.), które w 1928 roku odkryto na terenie miejscowości Kalinov.

Od nazwy rzeki pochodzi nazwa pobliskiego miasta Medzilaborce. Według Kroniki Węgierskiej, zawierającej również zmyślane historie, ten ciek wodny został nazwany na cześć legendarnego ruskiego (rusińskiego) księcia Laborca, którego po swoim przybyciu do Kotliny Karpackiej plemiona madziarskie powiesiły na brzegu dotychczas bezimiennej rzeki na przełomie 894 i 895 roku.

Przez Przełęcz Łupkowską ponoć prowadził też swoje wojska węgierski król Gejza II (1141 – 1161) ciągnąc pod Sanok w 1150 roku. W 100 lat później również tędy przedostała się na Węgry część Mongołów (Tatarów) pod wodzą Batu-chana.

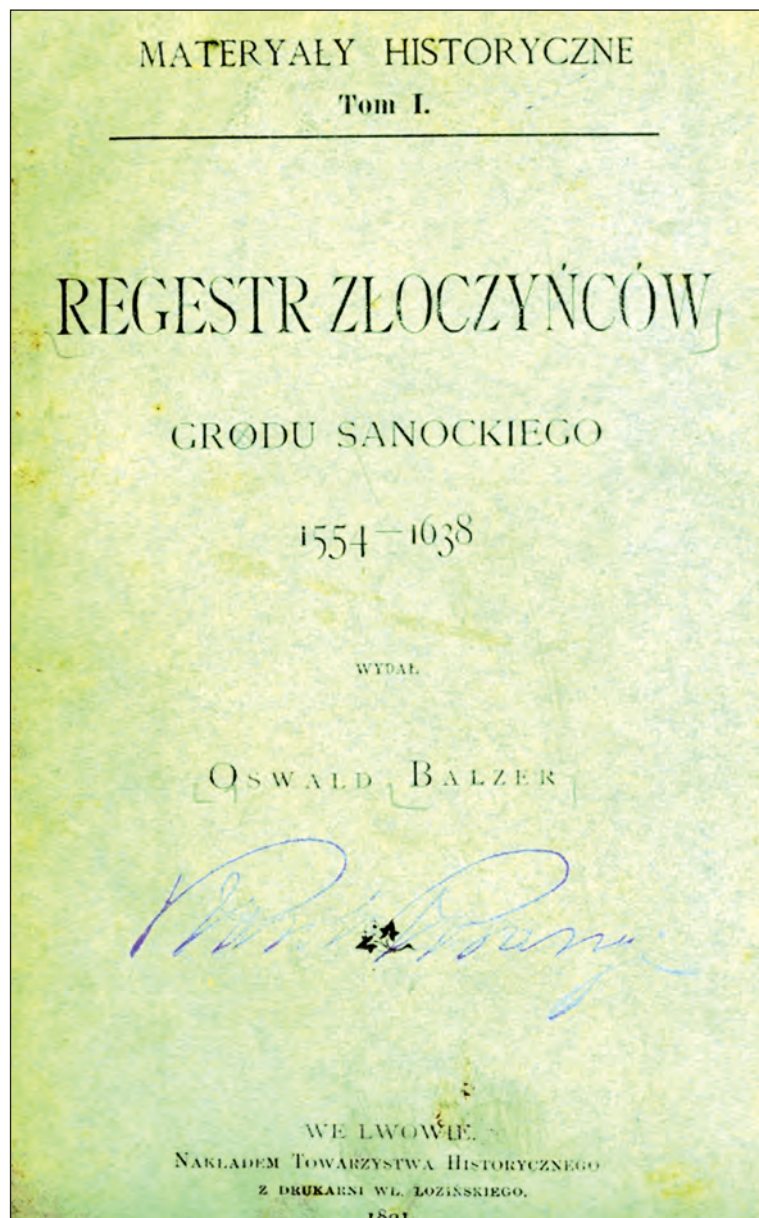
Pomimo że, brakuje bezpośrednich zapisków na ten temat, to przyjmuje się, że właśnie przez obie wspomniane przełęcze górskie przenikały z północnej strony Karpat na południe różne plemiona, przede wszystkim jednak uważani za protoplastów Rusinów – Biali Chorwaci, o których ostatnia wzmianka pojawia się w dokumentach z 992 roku.

Natomiast niektóre źródła (np. *Vlastivedný slovník obcí na Slovensku*, czyli *Słownik krajo-*

na v roku 1361 (poľský kráľ Kazimír Veľký vtedy daroval bratom Pavlovi a Petrovi Balovcom zničené obce Zboiska, Wislok a Radoszyce).

V 16. storočí

Prvá písomná zmienka o Palote dokázateľne pochádza z **13. augusta 1563** – ide o zápis z vyšetrovania zbojníka Ihnata Karlika z Radvane

Titulná strana knihy, kde je uvedená prvá písomná zmienka o Palote
Tytuľová strana knihy, v ktorej sa nachádza prvá zmienka o Palocie

znawczy miejscowości na Słowacji) podają, że pierwsza pisemna wzmianka o Palocie pochodzi z 1330 roku. Informacji tej niestety nie udało się dotychczas potwierdzić. Jest jednak całkiem możliwe, że w tym czasie mogła tu istnieć jakaś osada, ponieważ znajdujemy analogię w sąsiedniej (obecnie polskiej) wsi Radoszyce, która została po raz pierwszy wspomniana w dokumentach z 1361 roku, kiedy to król polski Kazimierz Wielki nadał braciom Pawłowi i Piotrowi Balom zniszczone wsie Zboiska, Wisłok oraz Radoszyce.

W XVI wieku

Pierwsza zachowana pisemna wzmianka o Palocie pochodzi z **13 sierpnia 1563 r.** – jest to protokół z przesłuchania zbrojnika Karlika z Radvani nad Laborcem, które odbyło się w Lesku (w Polsce), a nazwa wsi Palota została w nim zapisana w formie **Polata**.

Zeznania przesłuchiwanego zbrojnika zapisano w następujący sposób: „*Tento Karlik, kiedy służył Tustanowskiemu u Sambora, tedy się jego pan zwadził w Samborze z chłopem, i zabił tam chłopca. Ale go zapłacił ten pan jego Tustanowski, któremu natenczas służył. Item tenże zeznał, iż z towarzyszymi temi pokradli Pawła z Mrochowa. Powiedział, iż się z ojcem pogniewał syn tego Pawłana imię Iwan, któremu rzekł otec: Zdrajco, pódź mi z domu precz. A ten Iwan, syn tego Pawła, powiedział: Wientszyś ty zdrajco, coś swego pana pokradł, bendanc wojtem, jako: kubki 2, łyżek 7, lańcuch, w którym było ogniów 70 mińszych. A tak ten Iwan, syn tego Pawła, za ten gniew zwiodł Iwana, brata mrochowskiego popu, na te komore i Pira, polackiego kniazia z Wengier, i Jacka Kazimierskiego i tego Ichnata Karlika. A tak ci temu Pawłowi komore podkopali i pokradli: ukradli mu skrzynkę, w której należeli lancuch złoty, ogniów w nim było 70,*

nad Laborcom v Lesku (Poľsku), pričom názov dediny Palota sa tu uvádza v podobe **Polata**.

Výpoveď spomínaného zbojníka zaznamenali takto: „*Tento Karlik, kiedy służył Tustanowskiemu u Sambora, tedy sie jego pan zwadzil w Samborze z chłopy, i zabił tam chłopca. Ale go zapłacił ten pan jego Tustanowski, któremu natenczas służył. Item tenże zeznał, iż z towarzyszymi temi pokradli Pawła z Mrochowa. Powiedział, iż sie z ojcem pogniwał syn tego Pawłana imię Iwan, któremu rzekł otec: Zdrajca, pódź mi z domu precz. A ten Iwan, syn tego Pawła, powiedział: Wientszyś ty zdrajca, coś swego pana pokradł, bendanc wojtem, jako: kubki 2, łyżek 7, lańcuch, w którym było ogniów 70 mińszych. A tak ten Iwan, syn tego Pawła, za ten gniew zwiodł Iwana, brata mrochowskiego popu, na te komore i **Pira, polackiego kniazia z Wengier**, i Jacka Kazimierskiego i tego Ichnata Karlika. A tak ci temu Pawłowi komore podkopali i pokradli: ukradli mu skrzynkę, w której należeli lancuch złoty, ogniów w nim było 70, łyżek srebrnych 7, dwa kubki srebrne i pieniądze flor. 150, któremi sie podzielili, a dwa lańcuch i dwa kubki dal Burkulabowi na Czyczwie, dal im za to stóg zboża, a łyżki przy niektórych zostali. I czwierzil tak i przed prawem, iż ten Paweł ty rzeczy pokradł panu swemu wyżej napisane, jako panu Pieniażkowi nieboszczykowi. I pancierz też byli ukradli u tegoż Pawła.*“

Uvedený Piro bol *kenezom* – jedným z dvoch zakladateľov dediny podľa tzv. valašského práva; neskôr sa v písomnostiach uvádzal ako šoltýs.

Cesta cez Starý Stavlinec do Radoszyc a Dolžic, popri ktorej vznikla Palota, na mape z roku 1866
Droga przez Starý Stavlinec do Radoszyc i Dołżyc (Dołżycy), przy której powstała Palota, mapa z 1866 roku

łyżek srebrnych 7, dwa kubki srebrne i pieniądze flor. 150, któremi sie podzielili, a dwa lańcuch i dwa kubki dal Burkulabowi na Czyczwie, dal im za to stóg zboża, a łyżki przy niektórych zostali. I czwierzil tak i przed prawem, iż ten Paweł ty rzeczy pokradł panu swemu wyżej napisane, jako panu Pieniażkowi nieboszczykowi. I pancierz też byli ukradli u tegoż Pawła.“

Wspomniany Piro był *kenezom* (kniaziem) – jednym z dwóch założycieli wsi na tzw. prawie wołoskim; później występował w dokumentach jako sołtys.

Sama miejscowość Palota powstała wzdłuż traktu handlowego, prowadzącego z Węgier do Polski (wzmiankowanego w 1548 roku podczas zakładania sąsiedniej wsi Dołżycy w Polsce), przy czym jej granice sięgały od drogi, biegnącej przez Beskidy, po miejscowość Krásny Brod (droga ta przecinała teren należący do dzisiejszej Paloty).

Samotná obec Palota sa vyvinula pozdĺž obchodnej cesty, vedúcej z Uhorska do Poľska (spomína sa v roku 1548 pri zakladaní susednej dediny Dolžica v Poľsku), pričom jej chotárne hranice siahali k ceste, smerujúcej cez Beskydy do obce Krásny Brod (táto komunikácia viedla cez kataster dnešnej Paloty).

Ďalšia zmienka o obci Palota pochádza z roku 1579 – spomína sa ako majetok šľachtickej rodiny Drugethovcov z Humenného.

V roku 1588 boli tunajšie poddanské domácnosti prvýkrát povinné odvieť daň kráľovi, a to od pol porty („pol brány“ – išlo o dobovú daňovú jednotku).

Obdobie 17. storočia

V roku 1600 zaznamenali v obci 12 obývaných poddanských domov a jeden, resp. dva príbytky šoltýsov. Išlo teda – na dané pomery – o pomerne veľkú dedinu. Keď predpokladáme, že v jednom dome bývalo priemerne 6 ľudí (rodičia, deti, starí rodičia), mohla mať Palota okolo 70 obyvateľov.

Dedina ale postupne chudobnela – v roku 1610 totiž zdanili miestnych poddaných od 0,75 porty a v roku 1635 od 0,5 porty.

V roku 1604 sa v poľskom Sanoku konal súdny proces so zbrojníkom Štefanom Pírom z Paloty. Zo spisu je pritom zrejmé, že išlo o rozsiahle aktivity. Medzi jeho pomocníkov patrili i brat Hnat Piro – šoltýs v Palote. V tom istom roku bol v Sanoku súdený aj iný zbrojník – Matej Ostrylko z Výrav. Medzi jeho pomocníkmi sa spomínal aj istý Olexa Ryw z Paloty.

Kolejná zmienka o wsi Palota pochádza z 1579 roku i wspomniana została jako majątek szlacheckiego rodu Drugethych z Humennego.

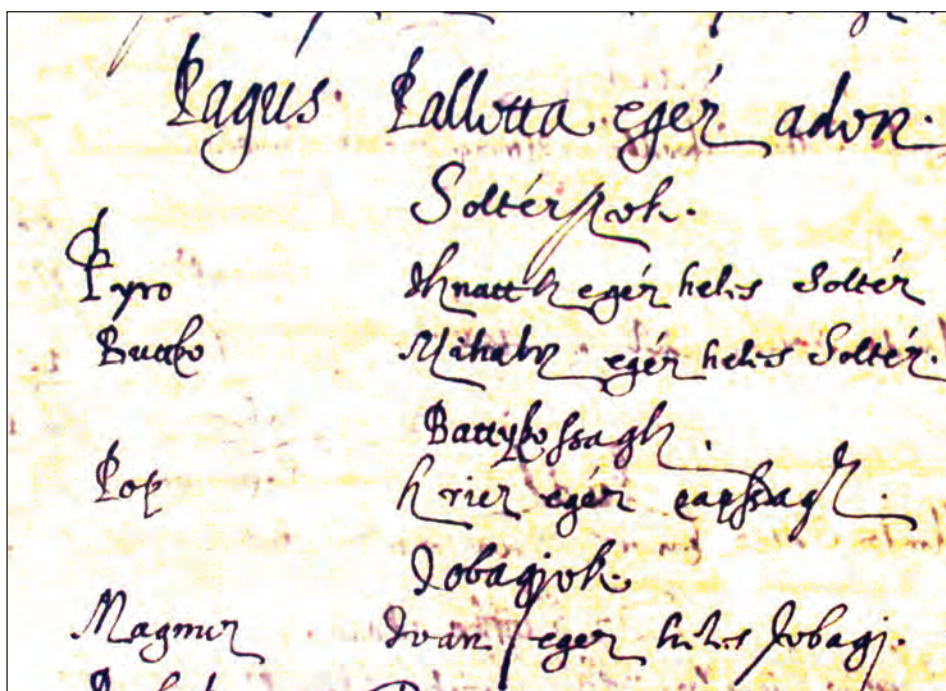
W 1588 roku tutejsi poddani musieli po raz pierwszy zapłacić królowi podatek od pół porty („pół bramy“; porta – brama to dawna węgierska jednostką oznaczająca zagrodę kmieć, czyli chłopską, z bramą i od niej pobierano podatek).

Okres XVII wieku

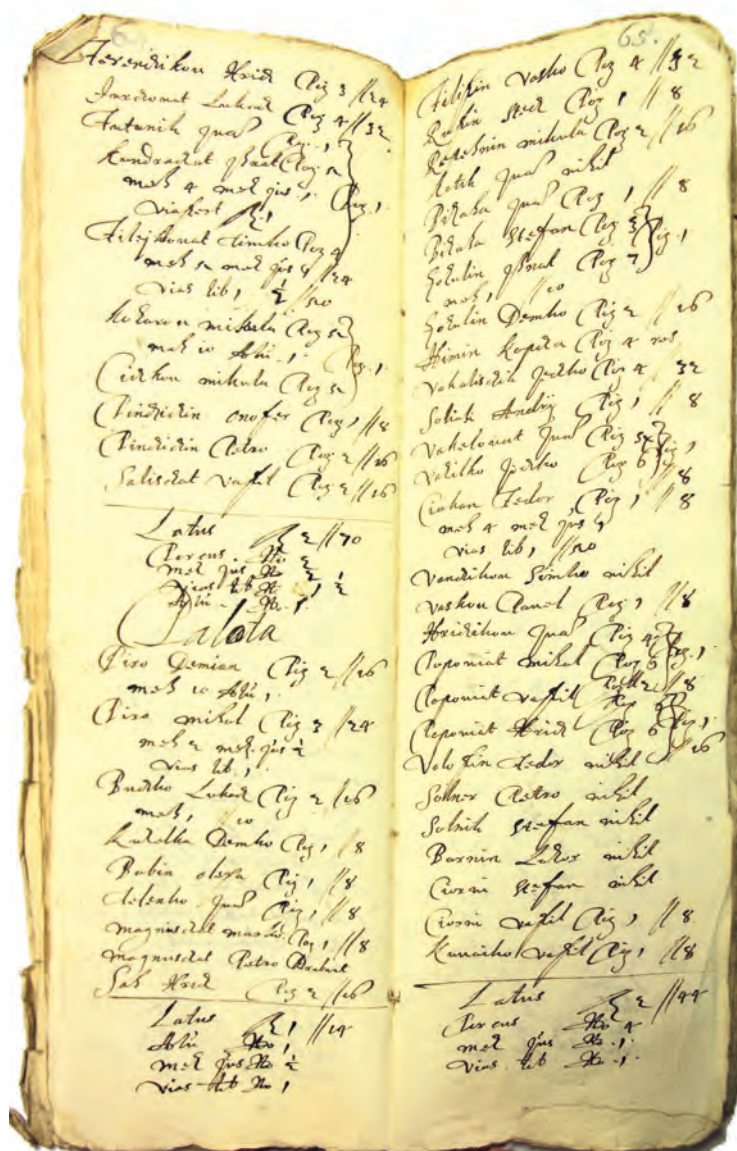
W 1600 roku zanotowano, że we wsi było 12 zamieszkałych zagród kmiecyh oraz jedna lub dwie zagrody sołtysie. Zatem – jak na ówczesnie panujące tu stosunki – była to dosyć duża wieś. Przyjmując, że w jednej zagrodzie mieszkało średnio 6 osób (rodzice, dzieci, dziadkowie), Palota mogła liczyć około 70 mieszkańców.

Wieś stopniowo ubożała, bowiem w 1610 roku tutejsi poddani musieli płacić podatek od 0,75 porty, a w 1635 roku już od 0,5 porty.

W 1604 roku w polskim Sanoku toczył się proces sądowy przeciwko zbrojnikowi Štefanu-

Záznam o šoltýsoch a pravoslávnom kňazovi v urbári z roku 1612
Wpis dotyczący sołtysów i księdza prawosławnego w urbarzu z 1612 roku

Výkaz desiatku z oviec a včiel z Paloty z roku 1643
Spis dziesięciny z owiec i pszczoł z Paloty z 1643 roku

Chotár Paloty so svojimi hustými jedľovo-bukovými lesmi predstavoval pre zbojníkov veľmi dobrý úkryt. Svedčia o tom i výpovede Onufreja Olemowa a Hajka, Demka z Výravy, Jána Ďaka z Poroškova a Tymka Brasika z Volice pred súdom v Sanoku v roku 1608.

Podrobné informácie o povinnostiach obyvateľov Paloty voči zemepánom uvádza urbár humenského panstva z roku 1612. V dedine vtedy žilo 29 rodín (konkrétne išlo o 2 domácnosti šoltýsov, 16 poddanských domácností,

vi Pirze z Paloty. Z akt jasno wynika, že zgromadził on znaczny majątek. Jednym z jego pomocników był brat, Hnat Piro – sołtys z Paloty. W tym samym roku był też sądzony w Sanoku inny zbójnik – Matej Ostrylko z Výravy. Wśród jego pomocników wymieniany jest niejaki Olexa Ryw z Paloty.

Teren Paloty, porośnięty gęstymi lasami jodłowo-bukowymi, był świetną kryjówką dla zbójników. Świadczą o tym również zeznania Onufreja Olemowa i Hajka, Demka z Výravy, Jána Ďaka z Poroškova oraz Tymka Brasika z Volicy złożone przed sądem w Sanoku w 1608 roku.

Szczegółowe informacje na temat powinności poddańczych mieszkańców Paloty wobec pana podaje urbár państwa humenského z 1612 roku. We wsi mieszkało wtedy 29 rodzin (były to 2 rodziny sołtysie, 16 rodzin kmiecyh, 10 rodzin zagrodników i 1 rodzina prawosławnego księdza). Rodzina kmiecia, która gospodarzyła na całej zagrodzie, musiała każdego roku płacić podatek w wysokości 1 złotego na św. Michała i 50 denarów na św. Jerzego, a oprócz tego wajdowskie (za wojewodowanie) wynoszące 40 denarów, w okresie *strun-gi* musiała oddawać jednego barana, 6 królików, 12 kur, 10 jaj kurzych (na Wielkanoc), dziesięcinę z owiec i miodu, jedną holbę (0,75 l) masła, a także 40 denarów zamiast oddawania bydła rzeźnego i wykonać 500 sztuk gontów.

We wsi mieszkały też 2 rodziny sołtysie, posiadające pierwotnie po całym łanie sołtysim. Musiały one co roku płacić podatek w wysokości 2 złotych na św. Michała i 1 złotego na św. Jerzego, wajdowskie (za wojewodowanie) 21 denarów na Boże Narodzenie oraz 21 denarów na Wielkanoc, w okresie *strun-gi* musiały oddawać 3 barany, jedną młodą owcę, 2 grudy sera (bryndzę), skórę z lisa, skórę kuny, rzemienny

10 želiarskych domácností a 1 rodinu pravoslávneho kňaza). Poddanská domácnosť, hospodáriaca na celej usadlosti, bola pritom povinná každoročne zaplatiť daň vo výške 1 zlatý na Michala a 50 denárov na Juraja, ďalej vajdovské (za vojvodovanie) 40 denárov, v období *strungy* musela odovzdávať jedného barana, 6 zajacov, 12 sliepok, 10 kuracích vajec (na Veľkú noc), desiatok z oviec a medu, jednu holbu (0,75 l) masla, odvádzať 40 denárov namiesto jatočného dobytku a zhotoviť 500 kusov šindľa.

V dedine hospodáril aj 2 domácnosti šoltýsov, a to na pozemkoch pôvodne celých šoltýstiev. Medzi ich každoročné povinnosti patrilo uhrádzanie dane vo výške 2 zlatých na Michala a 1 zlatého na Juraja, vajdovského (za vojvodovanie) 21 denárov na Vianoce a 21 denárov na Veľkú noc, v období *strungy* museli odovzdávať 3 barany, jednu mladú ovцу, 2 hrudy syra (bryndzu), líščiu kožu, kožu z kuny, remenný konský popruh, funt včelieho vosku, 6 gbelov jačmeňa, vlnený pokrovec, 2 husi a zaplatiť 1 zlatý namiesto chovania krahulca.

Rodina pravoslávneho kňaza (*baťka*) – *popa* Hricza zas musela každý druhý rok odovzdávať jatočného vola a každoročne funt včelieho vosku. Jeho prítomnosť

koňski popręg, funt pszczelego vosku, 6 korców jęczmienia, wełnianą derkę, 2 gęsi oraz zapłacić 1 złoty za to, że nie musiały hodować krogulca.

Rodina pravoslávneho kňazu (*baťki*) – *popa* Hricza musela co druhý rok oddávať rzeźnego wołu i co roku funt pszczelego vosku. Obecność księdza we wsi pośrednio świadczy o tym, że zapewne była tu także drewniana cerkiew.

Pat. Top. Hricz eger Papsagh.
Colony
Magnus Juan eger belij de baran rze
Dorsuk Jerencz eger belij fele pusca.
Dimittromat Jeczek eger belij eppé pusca.
Pat. Bisiaba klm eger belij.
Ledanozat Haurilo eger belij eppen pusca.

pat. Bistrick Demeter. Fel belijes.
pat. Vakatorik Juan Eger belijes
pat. Sohik Andri eger belijes
Vakaly Senko eger belij baran rze
Matisoni Juan eger belij eppen pusca.
Sklademik Vanoza eger belij eppé pusca.
Chomaurat Vasil eger belij eppé pusca.
Michulorik eger belij eppen pusca.
Parchaloorikij eger belij eppen pusca.
Volosin Fedor eger belij eppen pusca.
Kataloorikij Jeczek Fel belijes eppé pusca.

Zápis o poddaných v Palote v urbári z roku 1623
 Wpis dotyczący poddanych z Paloty w urbarzu z 1623 roku

v obci tiež nepriamo svedčí o tom, že vtedy tu zrejme stál i drevený chrám.

V dedine žili aj 2 rodiny, oslobodené od poddanských povinností – ich „hlavami“ boli Vasiľ Homou (živil sa sklárstvom) a želiar Ivan Kučora (lovil krahulce).

Spomína sa tu i potok, bohatý na raky, prameniacy vo vrchoch nad Čabalovcami.

Povinnosti poddaných, šoltýsa a kňaza sa výrazne nemenili až do obdobia prijatia nového tereziánskeho urbára v roku 1774.

V roku 1623 boli v Palote zaznamenané 2 šoltýske domácnosti (šoltýsa Ihnata Pira a šoltýsa Michala Bučka), 16 valašských poddanských domácností (ako ich „hlavy“ sa spomínajú Ivan Magnus, Ferenc Borsuk, Jacko Dimitroviat, Klim Bisaha, Havrilo Rendončať, Demeter Bistrik, Ivan Vakalčík, Andrej Soliak, Senko Vakalij, Ivan Matesni, Vanča Skladenik, Vasiľ Chomaniat, Mikulčík – opustený pozemok, Parchaločikij – opustený pozemok, Fedor Volosin a Jacko Hatalockij), 16 želiarskych domácností (ako ich „hlavy“ vystupovali Ivan Kučera, Štefan Zolna, Maxim Repka, Magnis Marko, Rusin Stec, Demeter Demetroviat, Magnis Hric, Ivan Bistrik, Danko Burkoviak, Ihnat Kmišat, Havrilo Chmični, Kopča Chmični, Jacko Fedorčoni, Čakanij Fedor, Mikula Husar a Janoš Kozar) a domácnosť pravoslávneho kňaza (popa Hrica).

Nateraz nevieme, či pri podpísaní tzv. Užhohrodскеj únie v roku 1646 bol medzi 63 prítomnými pravoslávny duchovný, ktorí sa zjednotili s Rímom, aj kňaz z Paloty (nie všetci totiž uviedli i svoju farnosť).

Počet poddaných v dedine v druhej tretine 17. storočia klesal (v dôsledku odsťahovania či vymretia), šoltýskych a farských rodín ale

Handwritten manuscript page titled 'Zápis Paloty Fel Adon'. The text is written in cursive and includes names, surnames, and numerical values. The page is numbered 83 in the top right corner.

Zápis Paloty Fel Adon			
1	Solci	Demis	82
2	Buefken	Hric	82
3	Dimitroviat	Mikula	82
4	Filicim	Andrej	82
5	Zofubín	Jozefat	82
6	Popoviat	Vasili	82
7	Solhakoviat	Jaczkow	82
8	Jozekow	Hric	82
Latus			

Záznam o povinnostiach obyvateľov Paloty v urbári z roku 1657

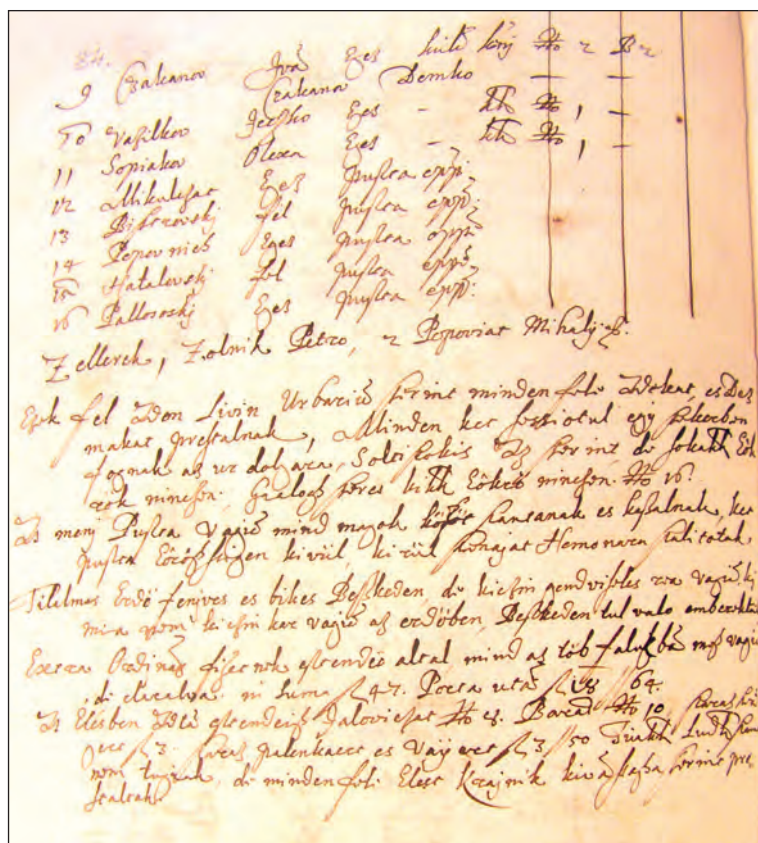
Wpis dotyczący powinności mieszkańców Paloty w urbarzu z 1657 roku

We wsi mieszkali też 2 rodziny, zwolnione z poddańczych powinności – ich „głowami“ byli Vasiľ Homou (zajmujący się szklarstwem) i zagrodnik Ivan Kučora (odławiający krogulce).

Wspomniany został też obfitujący w raki potok, który miał źródła w górach nad Čabalovcami.

Powinności kmieci, sołtysa i księdza, aż do przyjęcia nowego terezijańskiego urbarza w 1774 roku, zmieniały się tylko nieznacznie.

W 1623 roku odnotowywano, że w Palocie mieszkali 2 rodziny sołtysie (sołtysa Ihnata Piry

Záznam o povinnostiach obyvateľov Paloty v urbári z roku 1657

Wpis dotyczący powinności mieszkańców Paloty
w urbarzu z 1657 roku

pribúdalo – napr. v roku 1657 žili na farskom 4 rodiny (ich „hlavami“ boli Ivan Pop, Hric Mikuliku, Vasiľ Popoviat a Ivan Pop), na dvoch šoltýskych usadlostiach bývalo 6 rodín, na celých valašských poddanských usadlostiach 13 rodín, zaznamenané boli aj 2 želiarske rodiny, k opusteným sa zas radili pozemky piatich usadlostí.

V urbári z roku 1660 sa pri dedine Palota uvádza, že tu bol (v Beskydách) jedľový a bukový les, do ktorého poddaní veľmi nechodili (spôsobili tam iba malé škody), pretože sa nachádzal pomerne ďaleko od obce.

Neskôr, v poslednej tretine 17. storočia, sa stav obyvateľstva zmenil – v roku 1690 tu na farskom majetku žili 2 rodiny *batkov*, v dedine boli aj 2 štvrtinové šoltýstva (patrili dvom šoltýskym rodinám) a 17 valašských poddanských domácností, opustené zostali pozemky po štyroch domácnostiach.

i soľtysa Michala Bučka), 16 voľoskich rodin kmiēcych (jako ich „głowy“ wymienieni zostali: Ivan Magnus, Ferenc Borsuk, Jacko Dimitroviat, Klim Bisaha, Havrilo Rendončať, Demeter Bistrik, Ivan Vakalčík, Andrej Soliak, Senko Vakalij, Ivan Matesni, Vanča Skladenik, Vasiľ Chomaniat, Mikulčík – opuszczona rola, Parchaločkij – opuszczona rola, Fedor Volosin i Jacko Hatalockij), 16 rodin zagrodników (których „głowami“ byli: Ivan Kučera, Štefan Zolna, Maxim Repka, Magnis Marko, Rusin Stec, Demeter Demetroviat, Magnis Hric, Ivan Bistrik, Danko Burkoviati, Ihnat Kmišat, Havrilo Chmični, Kopča Chmični, Jacko Fedorčni, Čakanij Fedor, Mikula Husar oraz Janoš Kozar), a także rodzina prawosławnego duchownego (księdza Hrica).

Obecnie nie wiemy, czy podczas podpisywania tzw. unii użhorodzkiej w 1646 roku był wśród 63 prawosławnych duchownych, którzy podporządkowali się Rzymowi, także ksiądz z Paloty, ponieważ nie wszyscy podali swoje parafie.

Od początku czwartej dekady XVII wieku zaczęła spadać liczba mieszkających tu kmięci (opuszczali wieś lub umierali), natomiast przybywało rodzin sołtysich i księży – np. w 1657 roku mieszkali w plebańskiej zagrodzie 4 rodziny (ich „głowami“ byli Ivan Pop, Hric Mikuliku, Vasiľ Popoviat oraz Ivan Pop), a w dwóch zagrodach sołtysich mieszkali 6 rodzin, na pełnołanowych gospodarstwach wołoskich mieszkali 13 rodzin kmiēcych, oprócz nich były jeszcze 2 rodziny zagrodników, a pięć ról należało do opuszczonych zagrod.

W urbarzu z 1660 roku przy wsi Palota zapisano, że był tu (w Beskidach) las jodłowy i bukowy, do którego poddani raczej nie chodzili (wyrządzali tam tylko nieznaczne szkody), bo był dosyć daleko od wsi.

Później, w ostatnich trzech dekadach XVII wieku, stan ludności zmienił się i w 1690 roku mieszkali tu w plebańskiej zagrodzie 2 rodzi-

V 18. storočí

Začiatok 18. storočia sa niesol v znamení najväčšieho z protihabsburských povstaní, ktoré viedol František II. Rákóci (trvalo v rokoch 1703 – 1711).

V jeho dôsledku v Palote zaznamenali výrazný úbytok obyvateľov – napr. v roku 1715 bolo v dedine 9 poddanských domácností, o 5 rokov neskôr 11 takýchto domácností.

Podľa zachovaných dokumentov sa tu v roku 1728 nachádzali 2 šoltýstva – na prvom, zva-

ny batków, we wsi były też 2 ćwierćtanowe gospodarstwa sołtysie (należące do dwóch rodzin sołtysich) oraz 17 gospodarstw kmieci wołoskich i opuszczone role po czterech rodzinach.

W XVIII wieku

Początek XVIII wieku to czasy największego powstania antyhabsburskiego pod wodzą Franciszka II Rakoczego, które trwało od 1703 do 1711 roku.

Jego następstwem był wyraźny spadek liczby mieszkańców Paloty, np. w 1715 roku mieszkało w niej 9 rodzin kmiecyh, a w pięć lat później było takich rodzin 11.

Według zachowanych dokumentów w 1728 roku znajdowały się tu dwie zagrody sołtysie – w pierwszej, nazywanej Pirovjat, mieszkały 3 rodziny (ich „głowami” byli Ján Hasko z synem Ladislavem, František Pindčula z synem Štefanem i Štefan Haska z synem Gregorem), a w drugiej zwanej Telenkovo, mieszkały 2 rodziny (ich „głowami” byli Ján Telenkov z synami Nikolajem, Františkiem i Ivanem oraz Ladislav Vačaloum z synem Františkiem). W zagrodzie plebańskiej, wymienionej jako *Presbyteratus*, mieszkały 2 rodziny (reprezentującymi je „głowami” byli Štefan Kušner z synem Jakobem oraz Ján Bačkai z synem Simeonem). Było tu też 16 zagród kmiecyh, lecz niektóre z nich stały opuszczone – Paulikova („głowa” František Paulikov z synem Ivanem), Vaskovičova („głowa” Ján Vasko z bratem Ivanem i jego synem Ivanom), Dimitrovjatova („głowa” Alexius Medved z synem Gregorem oraz bratem Nikolajem, Andrij Medved), Bihovjatova („głowa” Georg Kučar z bratem Alexiusem), Zuzalakova („głowa” Ivan Zuzalak z bratem Nikolajem, Ivan Danko), Havričovskiego (opuszczona rola), Jačihovskiego („głowa” Ivan Baňko

Imen	Paloty	Imen	Paloty	Imen	Paloty	Imen	Paloty
Johann	54	Johann	54	Johann	54	Johann	54
Andreas	54	Andreas	54	Andreas	54	Andreas	54
Georg	54	Georg	54	Georg	54	Georg	54
Michael	54	Michael	54	Michael	54	Michael	54
Heinrich	54	Heinrich	54	Heinrich	54	Heinrich	54
Blasius	54	Blasius	54	Blasius	54	Blasius	54
Heinrich	54	Heinrich	54	Heinrich	54	Heinrich	54

Súpis daňových povinností obyvateľov

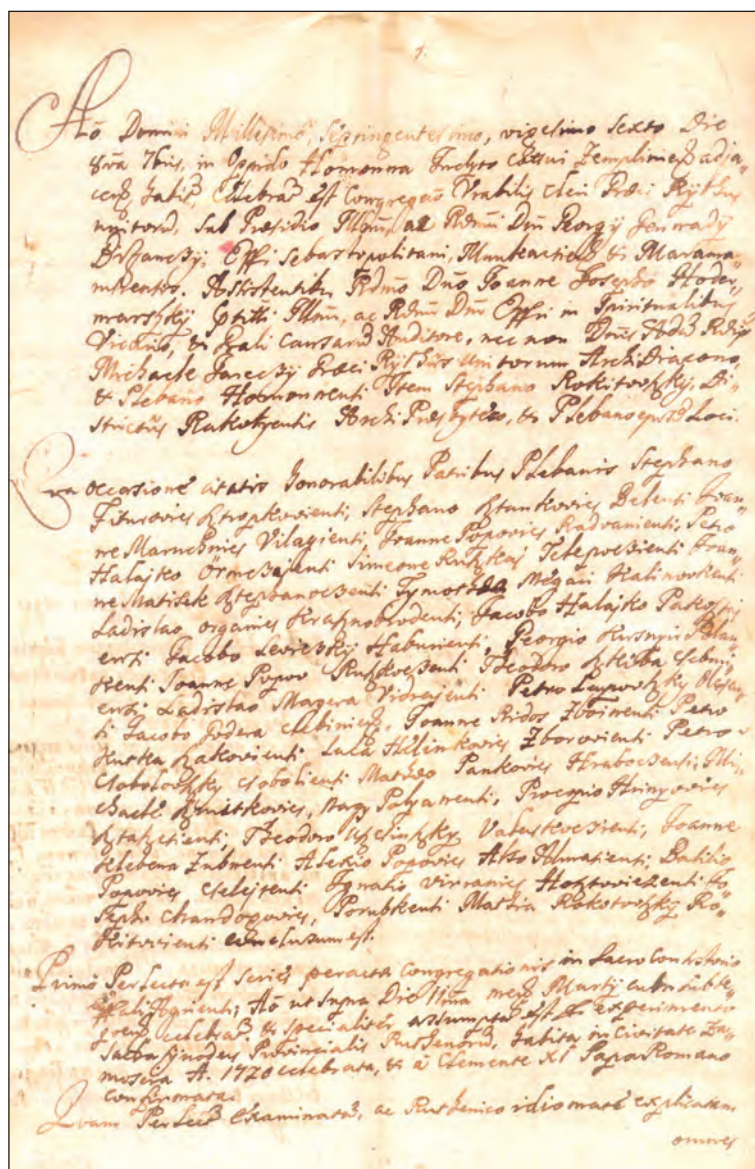
Paloty z roku 1715

Spis danin pienných płaconych przez mieszkańców

Paloty z 1715 roku

nom Pirovjat, bývali 3 rodiny (ako ich „hlavy“ vystupovali Ján Hasko so synom Ladislavom, František Pindčula so synom Štefanom a Štefan Haska so synom Gregorom) a na druhom, ne-
súcom označenie Telenkovo, 2 rodiny (ich „hla-
vami“ boli Ján Telenkov so synmi Nikolajom,
Františkom a Ivanom, resp. Ladislav Vačaloum
so synom Františkom). Na farskom pozemku
Presbyteratus žili 2 rodiny (ako „hlavy“
ich reprezentovali Štefan Kušner so syn-
om Jakobom a Ján Bačkai so synom Si-
meonom). Bolo tu tiež 16 poddanských
domácností, niektoré i opustené – Pau-
likova („hlava“ František Paulikov so
synom Ivanom), Vaskovičova („hlava“
Ján Vasko s bratom Ivanom a jeho sy-
nom Ivanom), Dimitrovjatova („hlava“
Alexius Medved so synom Gregorom
a s bratom Nikolajom, Andrij Medved),
Bihovjatova („hlava“ Georg Kučar s bra-
tom Alexiusom), Zuzalakova („hlava“
Ivan Zuzalak s bratom Nikolajom, Ivan
Danko), Havričovského (opustený poze-
mok), Jačihovského („hlava“ Ivan Baň-
ko so synom Ignatiom), Andrejovského
(„hlava“ Joan Telenkov so synmi La-
dislavom a Jánom), Vasilovjatova („hla-
va“ Ignatius Haradiss a Gregor Hočaľ so
synom Ivanom), Čehanuvova („hlava“
Petro Čehanuv so synom Ladislavom),
Vasinkovského („hlava“ Luka Bodnar),
Sopľakovského (opustená), Palosovské-
ho (opustená), Zulnovského (opuste-
ná), Mikulčinova (opustená) a Hatalo-
kova (opustená). Z dediny sa v tom čase
odšťahovali Lukas Bučko, Ivan Zozulak
(obidvaja do Lupkova v Poľsku), Ivan
Zelesnik (do Radoszyc v Poľsku), Gre-
gor Gajdoš (do Zbudskej Belej), Ivan
Zozulak, Nikolaj Pirovjat (obidvaja do
Zemplínskeho Hradišťa), Ivan Mičalko
(do dediny Bodrogskös v dnešnom Ma-
ďarsku), Ivan Gajdoš, kováčsky majster,
Štefan Gajdoš (do Nižného Hrušova),
Daniel Daňkov (do Kalohu ?) a Ivan
Bodnár (do Giroviec).

z synom Ignatiom), Andrejovského („głowa“
Joan Telenkov z synami Ladislavem i Jánem), Va-
silovjatova („głowa“ Ignatius Haradiss i Gregor
Hočaľ z synom Ivanem), Čehanuvova („głowa“
Petro Čehanuv z synom Ladislavem), Vasinkov-
ského („głowa“ Luka Bodnar), Sopľakovského
(opuszczona), Palosovského (opuszczona), Zul-
novského (opuszczona), Mikulčinova (opusz-

Listina z 8. júla 1726, kde palotský kňaz Juraj Kušnírov svojím podpisom potvrdzuje prijatie únie (prestup obyvateľstva z pravoslavia na uniatskú, resp. gréckokatolícku vieru) v obci
Dokument z 8 lipca 1726 r., w którym ksiądz z Paloty
Juraj Kušnírov potwierdza swoim podpisem przyjęcie unii
przez wieś (przejście mieszkańców z prawosławia
na wyznanie unickie czyli greckokatolickie)

Dňa 8. júla 1726 palotský kňaz Juraj Kušnírov potvrdil v Humennom prijatie tzv. Užhorodskej únie, teda prechod od pravoslávia k uniatskej (gréckokatolíckej) viere.

Významný uhorský polyhistor slovenského pôvodu Matej Bel v knihe *Historické a zemepisné vedomosti o súvekom Uhorsku* z roku 1732 v súvislosti s Palotou uviedol, že sa nachádza v priesmyku beskydských vrchov, ide o biedne miesto (čo sa týka pôdy a obyvateľov) a žijú tu Rusíni (podobajú sa údajne žobrákom).

Prvý priamy doklad o existencii drevené-

czona) i Hatalokova (opuszczona). W tym czasie wyprowadzili się ze wsi Lukas Bučko i Ivan Zozulak (obaj do Łupkowa w Polsce), Ivan Zeleznik (do Radoszyc w Polsce), Gregor Gajdoš (do Zbudskej Belej), Ivan Zozulak, Nikolaj Pirovjat (obaj do Zemplínského Hradišťa), Ivan Mičalko (do wsi Bodrogsös na dzisiejszych Węgrzech), Ivan Gajdoš, mistrz kowalski, Štefan Gajdoš (do Nižnego Hrušova), Daniel Daňkov (do Kalohu?), a Ivan Bodnár (do wsi Girovce).

Dnia 8 lipca 1726 r. ksiądz Juraj Kušnírov z Paloty potwierdził w Humennem przyjęcie tzw. unii užhorodzkiej, czyli przejście z prawosławia na wyznanie unickie (greckokatolickie).

Znany węgierski erudyta słowackiego pochodzenia – Matej Bel w wydanej w 1723 roku książce *Historické a zemepisné vedomosti o súvekom Uhorsku*, czyli *Wiadomości historyczne i geograficzne o współczesnych Węgrzech*, napisał, że Palota leży na przełęczy między beskidzkimi szczytami, to biedne miejsce, gdzie na biednej ziemi żyją biedni ludzie – Rusini, którzy wyglądają niemal jak żebracy.

Pierwszy dokument, bezpośrednio poświadczający, że we wsi była drewniana cerkiew, pochodzi z 1715 roku i jest to zapisek zrobiony na marginesie ewangeliarza z 1690 roku, który został zakupiony do drewnianej cerkwi pw. św. Michała Archaniola przez tutejszego księdza Georgija i wiernych.

Kolejna wzmianka o tutejszej cerkwi pochodzi z roku 1732 i był to spis ruskich cerkwi w państwie humenskim. Natomiast sporządzony w rok później wpis mówi o bogato wyposażonej drewnianej cerkwi, w której księdzem był wówczas Gregor Kušner.

Według dokumentu z 1746 roku w tutejszej parafii znajdowała się drewniana cerkiew, zbudowana w 1726 roku – była to już nowa cerkiew, pod tym

Titulná strana evanjeliára z roku 1690
zo zaniknutého dreveného chrámu v Palote
Tytuľová strana ewangeliarza z 1690 roku
z nieistnjejacej už drewnianej cerkwi w Palocie

ho chrámu v obci pochádza z roku 1715 – má podobu marginálneho záznamu v evanjeliári z roku 1690, ktorý bol zakúpený do dreveného Chrámu svätého Michala archanjela tunajším kňazom Georgijom a veriacimi.

Ďalší záznam o miestnom chráme je datovaný do roku 1732 – konkrétne ide o súpis rusínskych chrámov humenského panstva. Zápis, vyhotovený o rok neskôr, zas hovorí o drevenom chráme s dobrým vybavením, kňazom bol vtedy Gregor Kušner.

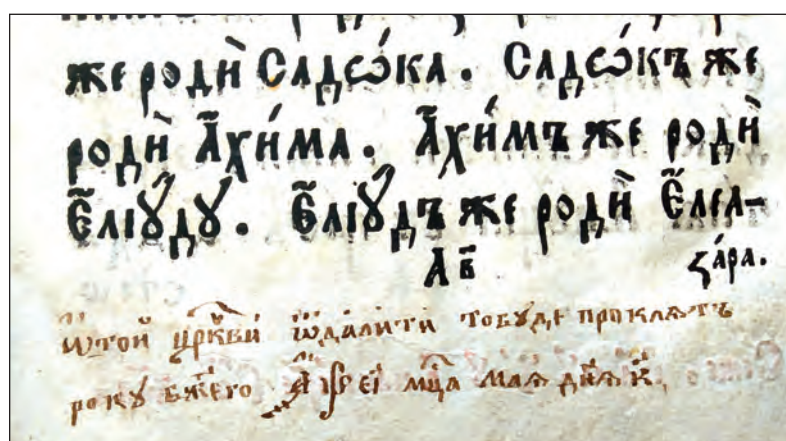
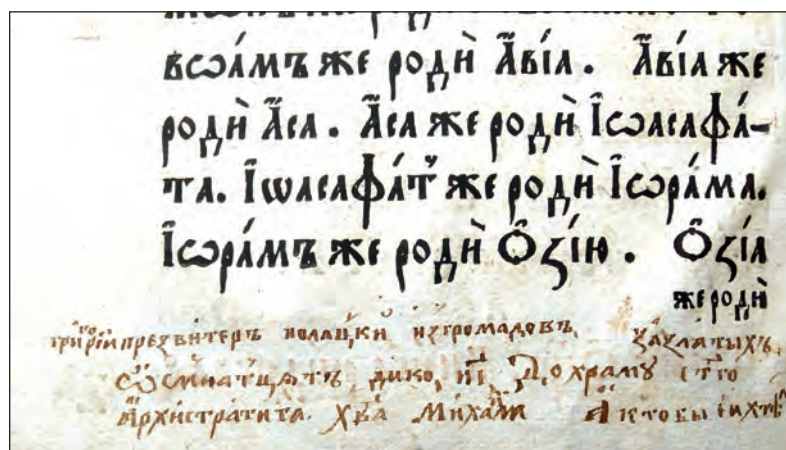
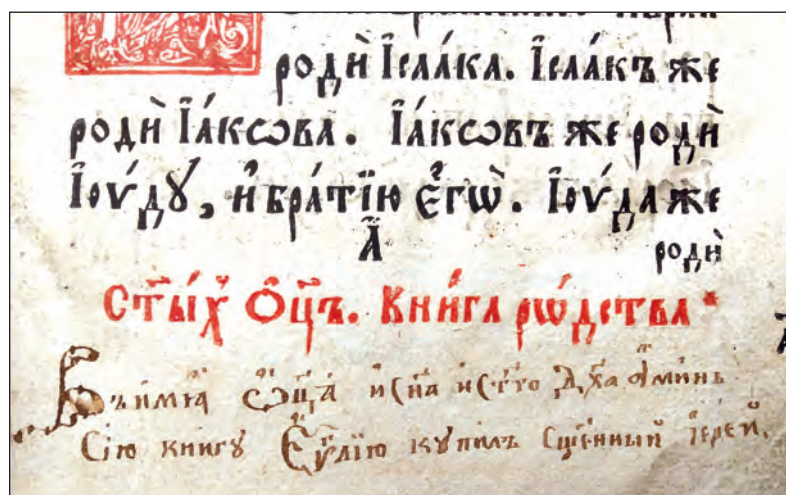
Podľa dokumentu z roku 1746 sa v tunajšej farnosti nachádzal drevený chrám, vybudovaný v roku 1726 – išlo už o nový chrám, ktorý bol podobne, ako ten starší, zasvätený svätému Michalovi archanjelovi.

Keď v roku 1749 obec navštívil jágerský rímskokatolícky biskup František Barkóczy, vo vizitačnom zápise uviedol, že tunajší obyvatelia sú Rusíni, je ich asi 240, v dedine stojí drevený chrám a kňaz užíva – okrem farského pozemku – aj štvrtinu ďalšej sedliackej usadlosti, za ktorú platili miestni obyvatelia.

V roku 1750 zas do Paloty zavítal mukačevský gréckokatolícky biskup Emanuel Olšavský. Z jeho vizitačného záznamu sa dozvedáme, že kňazom tu vtedy bol Georgij Kušnár, vysvätený v Poľsku biskupom Vinnickým, a farnosť spravoval od svojej vysviacky. Užíval štvrtinu pôdy, vyčlenenú Drugethovcami. Schopných spovede bolo pritom 176 tunajších obyvateľov (všetci boli v tom čase vyspovedaní). V dedine bývalo 42 gazdov, ako ročný dôchodok prenechávali kňazovi voľné užívanie štvrtiny pôdy. Z kníh – príručiek na kázanie, okrem písaného evanjeliára a katechizmu, nemal žiadne. Matriku viedol iba pre narodených a sobášených. Kantor

samym wezvaním co stara, czyli świętego Michała Archaniota.

Kiedy w 1749 roku odwiedził wieś jágerski biskup rzymskokatolicki František Barkóczy, w

Marginálny záznam z roku 1715
o drevenom chráme v Palote

Zapisek na marginesie dokumentu z 1715 roku
na temat drewnianej cerkwi w Palocie

Zaniknutý palotský drevený chrám z roku 1726 na katastrálnej mape z roku 1866 (v tom čase slúžil ako Kaplnka svätého Mikuláša biskupa)
 Nieistniejúca juž drewniana cerkiew w Palocie zbudowana w 1726 roku zaznaczona na mapie katastralnej z 1866 roku (w tym czasie cerkiew pełniła rolę kaplicy św. Mikołaja Biskupa)

ustanovený nebol, kantorovali – bez odmeny – kňazovi synovia. Chrám v obci stál od dávnych čias, pekne vyzdobený všetkými ikonami, vtedy stojaci posvätil rokytovský dekan. Antimins zas posvätil biskup Bizancij. Nachádzali sa tu aj 2 cínové svietniky. Zámok na chráme bol železný, kľúč uchovával kňaz. Z dvoch zvonov bol jeden neposvätený, druhý požehnaný už dávno. V chráme sa tiež nachádzali všetky potrebné bohoslužobné knihy. Ráno a večer nezvonili, biskup to prikázal zmeniť.

Predmetom stálych sporov medzi obyvateľmi obcí Palota a Radoszyce bola v druhej polovici 18. storočia poloha lúk na Beskyde. Zachoval sa totiž list z roku 1751, napísaný v rusínčine, v ktorom Andrej Mihalko potvrdzoval prenájom časti palotských lúk. Z roku 1785 zas pochádza dokument, vyhotovený v slovenčine, kde sa vdova po árendátorovi Áronovi Hersekovičovi sťažuje na obyvateľov obce Radoszyce, že jej zozbierali úrodu ovsa na lokalite Lazy. Napokon bol v roku 1786, za prítomnosti vyšších úradní-

spravozdaniu z vizytácie zapísať, že tutejší obyvatelia sú Rusinami, je ich okolo 240, vo vsi stojí drewniana cerkiew, a ksiądz korzysta – oprócz plebańskiego pola – także z ćwierci łanu kmiecego, za co płacili tutejší mieszkańcy.

Natomiast w 1750 roku przybył do z Paloty mukaczewski biskup greckokatolicki Emanuel Olšovský. Z jego sprawozdania z wizytacji dowiadujemy się, że księdzem był tu wówczas Georgij Kušnár, wyświęcony w Polsce przez biskupa Winnickiego, który zarządzał parafią od chwili otrzymania

święceń. Uprawiał ćwierć łana pola, przydzielonego mu przez Drugethych. Do spowiedzi mogło przystępować 176 tutejszych mieszkańców (wszyscy byli w tym czasie wyspowiadani). We wsi mieszkało 42 gospodarzy, którzy jako rentę roczną przekazywali księdzu prawo wolnego użytkowania ćwierci łana. Ksiądz nie miał żadnych ksiąg – podręczników kaznodziejstwa, oprócz pisanego ewangeliarza i katechizmu. Z ksiąg metrykalnych prowadził jedynie Księgę urodzeń i Księgę ślubów. Nie było ustanowionego diaka (kantora), śpiewali – bez wynagrodzenia – synowie duchownego. Cerkiew stała we wsi od dawna, była pięknie ozdobiona wszystkimi ikonami, a poświęcił ją rokytowski dziekan. Natomiast biskup Bizancij poświęcił antymins (tkaninę niezbędną do odprawiania liturgii, z wszytymi relikwiami świętych, na której przedstawiono sceny złożenia Pana Jezusa do grobu, a w jej rogach czterech Ewangelistów; zastępuje ołtarz, spoczywają na niej Święte dary w czasie Mszy Świętej). W cerkwi były

kov, podpísaný medzi oboma obcami zmier – post richtára Paloty vtedy zastával Hučka Hric.

V roku 1767 ako pôrodná babica v dedine pôsobila Mária Hubsová.

Priamo na chotárnej hranici medzi Palotou a Lupkovom vybudovali v roku 1769 poľské vojská konfederácie pod vedením Francisca Pułaskiego kontrolný strážny bod, ktorý im umožňoval – v čase potreby – ústup do Uhorska.

Do obce zavítali v roku 1772 aj komisári, ktorí mali – pre potreby urbárskej regulácie – zistiť reálne pomery a vzťah medzi poddanými a zemepánom. Z odpovedí na 9-bodový dotazník sa dozvedáme, že v dedine nebol žiadny písaný

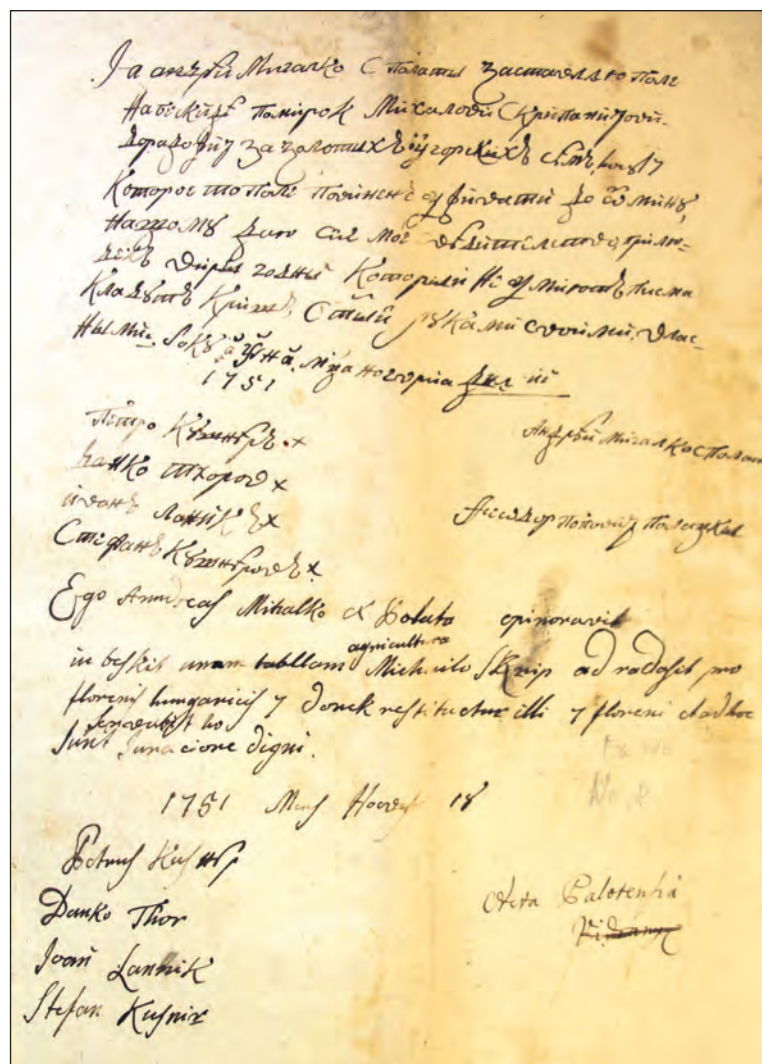
tež 2 cynové sviecniki. Zamek w drzwiach był żelazny, a klucz przechowywał ksiądz. Z dwóch, znajdujących się w cerkwi dzwonów, jeden był niepoświęcony, a drugi został poświęcony już dawno temu. W cerkwi znajdowały się też wszystkie potrzebne księgi liturgiczne. Nie dzwoniło rano i wieczorem, co biskup nakazał zmienić.

Przedmiotem stałych sporów między mieszkańcami Paloty i Radoszyc były w drugiej połowie XVIII wieku łąki na Beskidzie. Zachował się akt z 1751 roku, napisany po rusku, w którym Andrej Mihalko potwierdzał dzierżawę części pałockich łąk. Natomiast z 1785 roku pochodzi dokument, sporządzony po słowacku, w którym wdowa po arendarzu Áronie Hersekoviču skarży się na mieszkańców wsi Radoszyce, że zebrali jej owies, który uprawiała w przysiółku Lazy. Ostatecznie w 1786 roku podpisano, w obecności znaczniejszych urzędników, ugodę pomiędzy obiema wsiami. Wójtem Paloty był wtedy Hučka Hric.

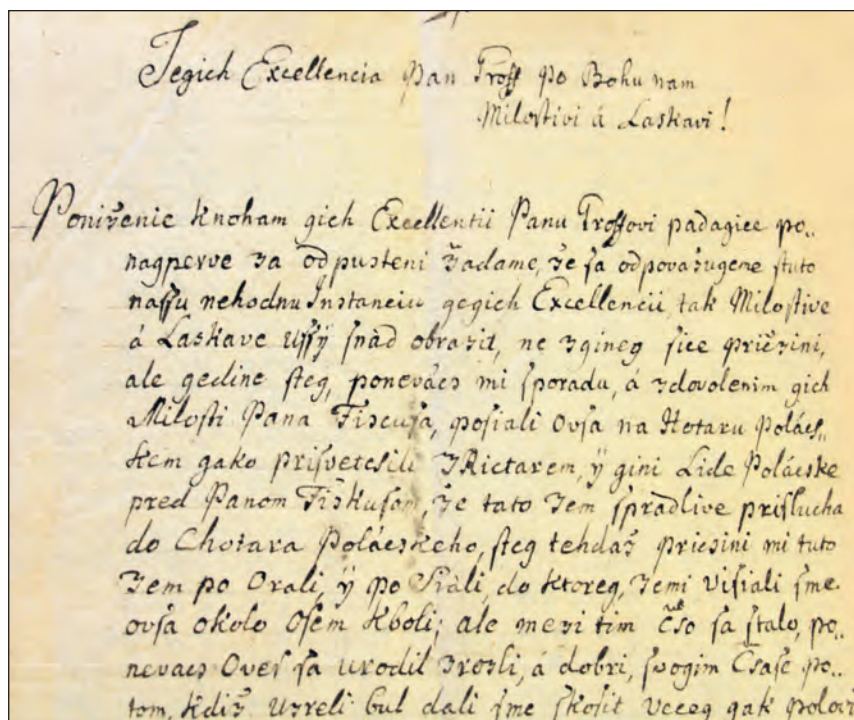
W 1767 roku akuszerką w Palocie była Mária Hubsová.

Dokładnie na granicy między Palotą a Łupkowem w 1769 roku polskie oddziały konfederatów barskich pod dowództwem Franciszka Pułaskiego zbudowały szaniec obserwacyjny, dzięki któremu mogły – w razie konieczności – wycofać się na Węgry.

W 1772 roku przybyli do Paloty komisarze, którzy mieli – na potrzeby regulacji urbarnalnej – sprawdzić realne stosunki i relacje między poddanymi a tamtejszym panem. Z odpowiedzi udzielnych na 9-punktową ankietę, dowiadujemy się, że we wsi nie było żadnego spisane go urbarza ani kontraktu z panem, ale chłopci musieli mu płać 100 złotych rocznie. Właścicielem wsi był w tym czasie Emericus Čáki. Mieszkańcy podzielił teren wsi na dwa pola, ale nie udawały się tam oziminy. Wój-

List z Paloty v rusínčine z roku 1751
Dokument z Paloty spisany po rusku z 1751 roku

List z Paloty v slovenčine z roku 1785
Dokument z Paloty spisany po slowacku z 1785 roku

urbár, ani kontrakt so zemepánom – odvádzať mu ale museli 100 zlatých ročne. Vlastníkom obce bol v tom čase Emericus Čáki. Chotár mali dedinčania rozdelený na dve polia, nedarilo sa tu však ozimínám. Ako richtár pôsobil Petrus Kucharum, prísaznými boli Hrin Huska, Olexa Guzi a Ivan Čerevka. V obci vtedy bývalo 47 sedliackych rodín (ako ich „hlavy“ vystupovali Gregor Haskov, Štefan Gusov, Alexej Gusov, Alexej Hudanič, Ján Pavlikov, Gregor Čičik, František Subta, Fedor Telenko, Ján Telenko, František Telenko, Jakub Vačkov, Pavol Vačkov, Ján Vačkov, František Vačkov, Jakub Kočurov, Štefan Vačkov, Gregor Husár, Michal Husár, Mikuláš Husár, Peter Kubanov, Vasiľ Kubanov, Ján Kolčar, Ján Kolčar mladší, Vasiľ Steranka, Ladislav Zozuľak, Pavol Zozuľak, Timotej Zolnuv, Simon Bonikov, Ján Boňko, Vasiľ Blisak, Ján Čakan, Daniel Thorov, Ján Thorov, Ján Čerevka, Jakub Čerevka, Vasiľ Čakan, Štefan Homzuv, Gregor Hučkov, Lukas Kušner, Daniel Kušner, Ján Kušner, Peter

tem byť Petrus Kucharum, a ľaníkami: Hrin Huska, Olexa Guzi oraz Ivan Čerevka. We wsi mieszkało wtedy 47 rodzin chłopskich (a ich „głowami“ byli: Gregor Haskov, Štefan Gusov, Alexej Gusov, Alexej Hudanič, Ján Pavlikov, Gregor Čičik, František Subta, Fedor Telenko, Ján Telenko, František Telenko, Jakub Vačkov, Pavol Vačkov, Ján Vačkov, František Vačkov, Jakub Kočurov, Štefan Vačkov, Gregor Husár, Michal Husár, Mikuláš Husár, Peter Kubanov, Vasiľ Kubanov, Ján Kolčar, Ján Kolčar młodszy, Vasiľ Steranka, Ladislav Zozuľak, Pavol Zozuľak, Timotej Zolnuv, Simon Bonikov, Ján Boňko, Vasiľ Blisak, Ján Čakan, Daniel Thorov, Ján Thorov, Ján Čerevka, Jakub Čerevka, Vasiľ Čakan, Štefan Homzuv, Gregor Hučkov, Lukas Kušner, Daniel Kušner, Ján Kušner, Peter Kušner, Ján Mihaľov, Peter Hinčak, Pavol Spisak, Daniel Medved' i Štefan Spisak), 6 rodzin zagrodników,

Kontrolný strážny bod poľských vojsk v Lupkovskom sedle
na mape z druhej polovice 18. storočia

Szaniec obserwacyjny konfederatów barskich na Przemyśle
Łupkowskiej na mapie z drugiej połowy XVIII wieku

Kušner, Ján Mihaľov, Peter Hinčák, Pavol Spisak, Daniel Medveď a Štefan Spisak), 6 želiarskych rodín (ich „hlavami“ boli Alexej Vačkov, František Rebrík, Simon Poľák, Eliáš Artimov, Peter Repeta a Andrej Kurat) a 3 podželiarske rodiny (ako „hlavy“ ich reprezentovali Ján Medviď, Gregor Thorov a Elias Huskov).

Nový urbár, prijatý v roku 1774, sa však pre Palotu nezachoval, preto nevieme, aké povinnosti mali tunajší obyvatelia voči zemepánovi po jeho zavedení.

Z dokumentov, týkajúcich sa vyšetrovania bitky medzi árendátorom Herchlom a Teodorom Varesom v roku 1778, sa dozvedáme, že v dedine stála i furmanská krčma a že zemepánom bol Imrich Čáky.

V roku 1780 do obce zašli vojenská kartografi, a to v rámci vyhotovovania podkladov pre prvé súhrnné vojenské mapovanie Uhorska. V súvislosti s Palotou zaznamenali, že dedina je situovaná

Furmanská krčma v Lupkovskom sedle na mape z roku 1866 (prvýkrát sa spomína v roku 1778)

Furmanská krčma – gospoda na Przełęczu Łupkowskiej na mapie z 1866 roku
(wspomniana po raz pierwszy w 1778 roku)

Najstaršia mapa Paloty z roku 1780, vyhotovená v rámci tzv. prvého vojenského mapovania

Najstarsza mapa Paloty z 1780 roku, sporządzona w ramach tzw. pierwszego wojskowego opracowywania map

v doline potoka, ktorý tečie od hranice s Haličou do Vydrane. Nachádzal sa tu tiež drevený chrám a mlyn s valchou (stupa). Výraznú časť chotára pritom pokrývali ihličnaté lesy. Cez obec viedli i viaceré cesty – jedna smerom do dediny Radoszyce, dve do Oslavice, ďalšia (ťažko schodná) zas viedla k hostincu na hranici s Haličou (slúžila na prepravu soli, dalo sa však tadiaľ prechádzať aj peši). Hory v okolí Paloty mali názvy Mlatt (Mláky?) a Grunberg (Hrun?).

Pečať obce z roku 1787
Pieczczę miejscowości z 1787 roku

Podľa výsledkov prvého sčítania obyvateľstva v Uhorsku z roku 1787 v dedine žilo 498 ľudí a stálo tu 70 domov.

Z roku 1787 pochádza i prvá známa pečať obce – vyobrazená je na nej líška na dvojvrší, kruhový nápis obsahuje nápis *S. P. PALOTA*.

Tunajšia gréckokatolícka farnosť mala v rokoch 1788 a 1792 dokopy 447 veriacich, funkciu jej správcu zastával Ján Markovič. Neskôr, v roku 1796, sa v dokumentoch spomína, že drevený chrám bol v zlom stave, doslova na spadnutie. Ako vlastník obce pritom stále vystupoval Imrich Čáky.

których „głowami“ byli: Alexej Vačkov, František Rebrík, Simon Pořák, Eliáš Artimov, Peter Repeťta oraz Andrej Kurat, a także 3 rodziny komorników (reprezentującymi je „głowami“ byli Ján Medviď, Gregor Thorov i Elias Huskov).

Niestety w przypadku Paloty nie zachował się nowy urbarz, przyjęty w 1774 roku, więc nie wiemy jakie były powinności tutejszych mieszkańców wobec pana po jego wprowadzeniu.

Z dokumentów, dotyczących dochodzenia w sprawie bijatyki między arendarzem Herchlem a Teodorem Varese w 1778 roku, dowiadujemy się, że we wsi stała też *furmańska krčma* (gospoda), a dziedzicem wsi był Imrich Čáky.

W 1780 roku przybyli do wsi wojskowi kartografowie, którzy zbierali materiały, potrzebne do pierwszego kompleksowego opracowania map wojskowych całych Węgier. O Palocie napisali, że wieś położona jest w dolinie potoku, który płynie od granicy z Galicją do Vydrani. Znajdowała się w niej też drewniana cerkiew oraz młyn z foluszem (stępa). Znaczną część powierzchni porastały lasy iglaste. Przez wieś przechodziło kilka dróg – jedna w kierunku wsi Radoszyce, dwie do Oslawicy, natomiast kolejna (trudna do przebycia) wiodła w stronę karczmy na granicy z Galicją (drogą tą przewożono sól, można było jednak także przechodzić tamtędy pieszo). Góry koło Paloty nosiły nazwy Mlatt (Mláky?) i Grunberg (Hrun?).

Zgodnie z pierwszym spisem powszechnym ludności, przeprowadzonym na Węgrzech w 1787 roku, wieś zamieszkiwało 498 osób i było w niej 70 domów. Z 1787 roku pochodzi także pierwsza znana pieczęć wsi, na której widnieje lis na górze o dwóch wierzchołkach, a w otoku znajduje się napis *S. P. PALOTA*.

Tutejsza parafia greckokatolicka liczyła w latach 1788 i 1792 łącznie 447 wiernych, jej proboszczem był Ján Markovič. Później, w 1796 roku, wspomniano w dokumentach, iż drewniana cerkiew była w tak złym stanie, że wręcz groziła zawaleniem. Jako właściciel wsi nadal był wymieniany Imrich Čáky.

Obdobie 19. storočia

V roku 1803 bola komisionálne vytýčená a zároveň v teréne vyznačená chotárna hranica obce Palota.

Neskôr, v roku 1806, sa ako správca tunajšej gréckokatolíckej farnosti spomína Ján Hamara, zaznamenaných bolo aj 554 veriacich. V roku 1814 už Palota v dokumentoch nevystupovala ako samostatná farnosť, ale ako filiálka farnosti so sídlom vo Vydrani. Zemepánom obce bol v tom čase Ladislav Čáky.

Murovaný gréckokatolícky Chrám Narodenia presvätej Bohorodičky sa prvýkrát spomína v schematizme prešovského gréckokatolíckeho biskupstva z roku 1831. Z ďalších schematizmov zas vieme, že drevený chrám v dedine nezanikol, ale sa využíval ako Kaplnka svätého Mikuláša biskupa (*Palota cum Eccl. Mur. ad Nativitatem B. M. V et Capella S. Nicolai Epise*). Posledná zmienka o drevenom chráme je datovaná rokom 1863, následne ho zrejme rozobrali. Ako kňaz tu v danom čase pôsobil Andrej Petrašovič (konkrétne od roku 1825 až do svojho úmrtia v roku 1877). Po ňom post správcu gréckokatolíckej farnosti so sídlom vo Vydrani (ako filiálka tu prislúchala aj Palota) zastávali Alexander Sekerák (v rokoch 1877 – 1895), Vladimír Rojkovič z Medzilaboriec (1895 – 1896) a Andrej Bačinský (1896 – 1905).

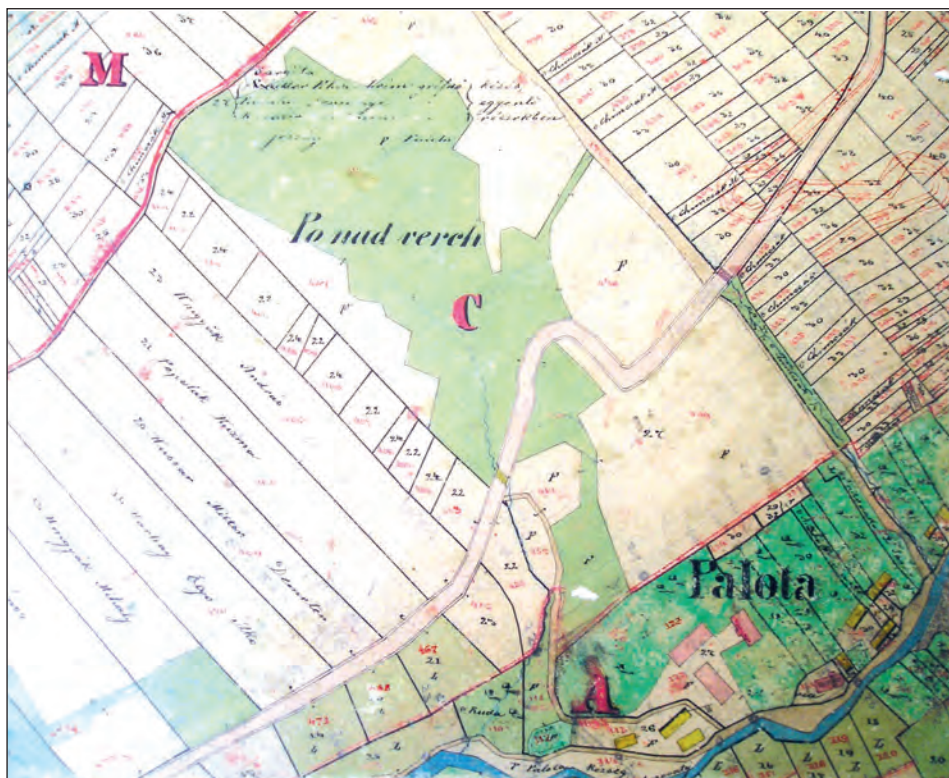
V dedine sa v roku 1828 nachádzal vodný mlyn s valchou, pálenica, bola tu aj výrobná potaše pre sklárne a 2 panské krčmy (jedna priamo v obci a druhá

Okres XIX storočia

W 1803 roku komisarycznie wytyczono i równocześnie wyznaczono w terenie granice wsi Palota.

Później, w 1806 roku, jako proboszcz tutejszej parafii greckokatolickiej wspomniany jest Ján Hamara, odnotowano również, że liczyła 554 wiernych. W 1814 roku Palota już nie występowała w dokumentach jako samodzielna parafia, lecz filia parafii z siedzibą w Vydrani. Dziedzicem wsi był w tym czasie Ladislav Čáky.

Murowana cerkiew greckokatolicka pw. Narodzenia Przenajświętszej Bogurodzicy została po raz pierwszy wspomniana w tzw. schematyzmie preszowskiego biskupstwa greckokatolickiego, czyli spisie duchownych, parafii i innych instytucji kościelnych, z 1831 roku. Natomiast z kolejnych schematyzmów dowiadujemy się, że we wsi nadal była drewniana cerkiew, ale pełniła funkcję kaplicy św. Mikołaja Biskupa (*Palota*

Stred obce Palota na mape z roku 1866 – zaznačený je tu murovaný gréckokatolícky chrám, zemepanská usadlosť (č. 27) a krčma (č. 28)
Centrum miejscowości Palota na mapie z 1866 roku – zaznaczono na niej murowaną cerkiew greckokatolicką, dwór dziedzica (nr 27) i karczmę (nr 28)

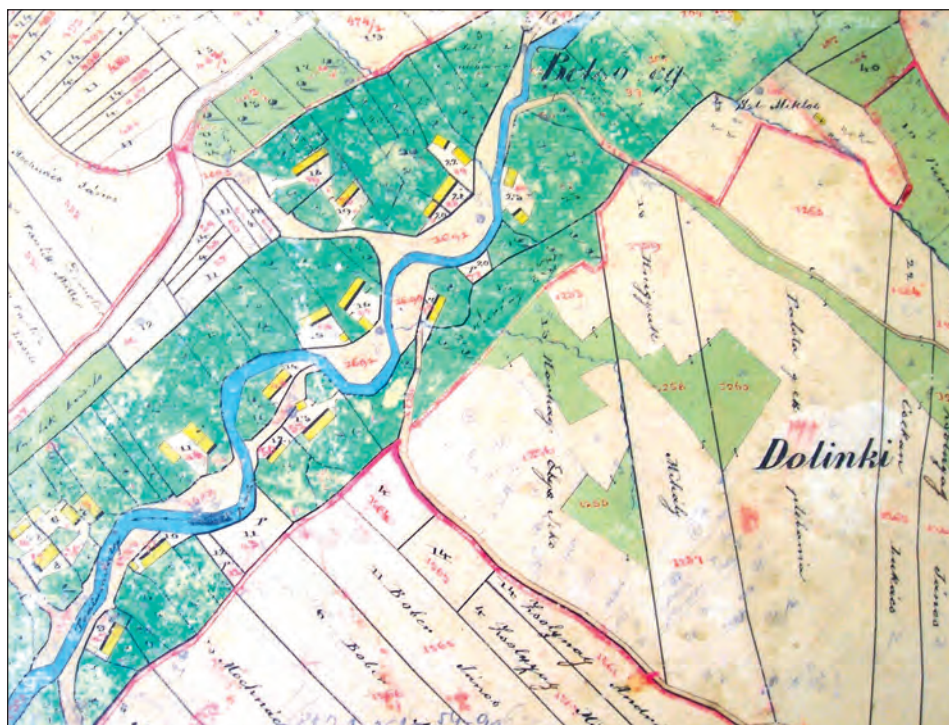
Horný koniec obce na mape z roku 1866
so zaznačenou drevenou budovou školy (č. 37)
Górný koniec wsi na mape z 1866 roku
z zaznaczonym drewnianym budynkiem szkoły (nr 37)

cum Eccl. Mur. ad Nativitatem B. M. V et Capella S. Nicolai Epise). Ostania wzmianka o drewnianej cerkwi pochodzi z 1863 roku, potem cerkiew zapewne została rozebrana. Księdzem był w tamtym czasie Andrej Petrašovič (sprawował tę funkcję od 1825 roku aż do swojej śmierci w roku 1877). Po nim proboszczami parafii grekokatolickiej z siedzibą w Vydrani, do której należała jako filia także Palota, byli Alexander Sekerák (w latach 1877 – 1895), Vladimír Rojkovič z Medzilaborec (1895 – 1896) i Andrej Bačinský (1896 – 1905).

na hranici s Haličou, v Lupkovskom sedle).

Na cholery v roku 1831 v Palote zomrelo 6 obyvateľov – Gregor Mochnač (46-ročný), Mária Bučaková (30-ročná), Mária Hnidáková (70-ročná), Ignatij Pajdák (52-ročný), Mária Boňková (5-ročná) a Lukáš Suchra (45-ročný).

V roku 1836 v dedine bývalo 47 sedliackych rodín (ich „hlavami“ boli Michal Ligut, Michal Mohnáč, Ivan Bober, Peter Hanič, Kuzma Paulik, Vasiľ Čičik, Andrej Bober, Andrej Hnidák, Vasiľ Harhaj, Simko Spak,

Stred obce na mape z roku 1866
Centrum wsi na mape z 1866 roku

Jacko Satko, Peter Pavljisin, Jurko Harhaj, Ivan Kalansin, Ivan Kočurov, Andrej Vaskov, Michal Husko, Ivan Popeljak, Janko Supta, Peter Hudnjak, Ivan Hudnjak, Vasiľ Hučko, Fedor Ričala, Vasiľ Sciranka, Havrila Rudjo, Peter Lazur, Andrej Zolna, Ivan Bonko, Michal Punik, Vasiľ Blisak, Il'ko Čakany starší, Ivan Čičik, Ivan Rimes, Ivan Čerevka, Hric Čerevka, Il'ko Čakany mladší, Jacko Hučko, Štefan Hučko, Ivan Spisak, Peter Kušnir, Ivan Kušnir, Štefan Bober, Ivan Hobel', Jacko Hinčak, Hric Hučko, Olexa Medvid' a Jacko Barna) a 6 želiarskych rodín (ako ich „hlavy“ vystupovali Štefan Horbel', Teodor Bajučač, Mikula Blisak, Jacko Bolčak, Mikula Bočak a Andrej Gubek). Pri porovnaní tohto súpisu s cenom z roku 1772 možno konštatovať, že počet sedliackych a želiarskych rodín sa výraznejšie nezmenil.

Funkciu richtára Paloty v roku 1843 zastával Ivan Bober, v roku 1844 to bol Matyáš Bober, v roku 1845 ako richtár pôsobil Il'ko Čakany a v roku 1846 tento post opätovne zastával Matyáš Bober.

Mlynárom bol – do roku 1833 – Teodor Holik (v uvedenom roku zomrel ako 60-ročný), po ňom – do roku 1844 – Ján Mochnáč (v spomínanom roku zomrel ako 27-ročný).

Zhruba v polovici 19. storočia (pravdepodobne niekedy okolo roku 1865) vybudovali novú cestnú komunikáciu, vedúcu z Uhorska cez Beskydy do obce Radoszyce v Haliči (prechádzala i cez obec Palota); sedlo, kadiaľ viedla jej trasa, dostalo pomenovanie Laborecké sedlo.

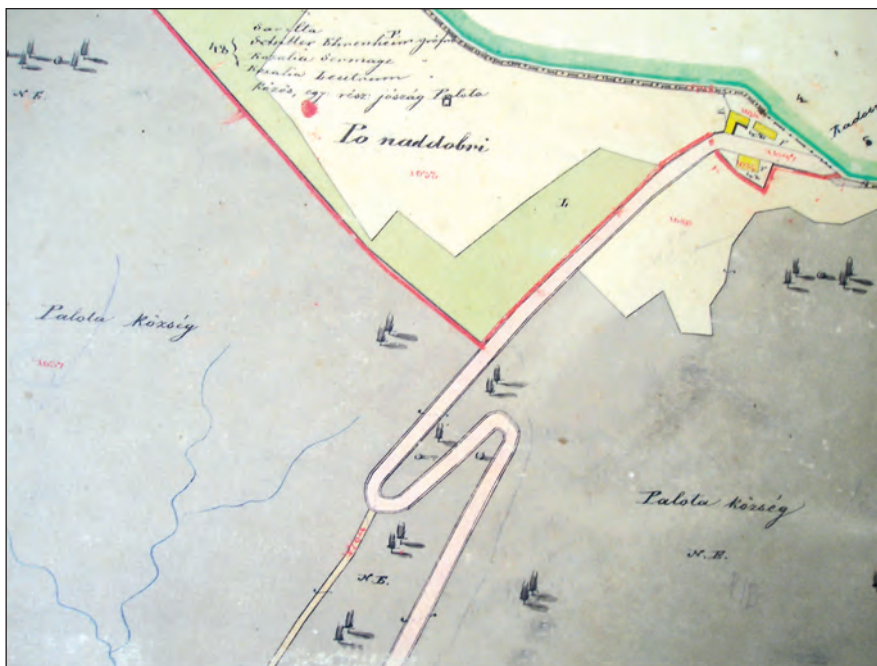
W 1828 roku był we wsi młyn wodny z foluszem, gorzelnia, zakład produkujący potaż dla przemysłu szklarskiego i 2 pańskie karczmy (jedna w samej wsi, a druga przy granicy z Galicją, na Przetęczy Łupkowskiej).

Podczas epidemii cholery w 1831 roku zmarło na nią 6 mieszkańców Paloty: Gregor Mochnač (46-letni), Mária Bučaková (30-letnia), Mária Hnidáková (70-letnia), Ignatij Pajďak (52-letni), Mária Boňková (5-letnia) i Lukáš Suchra (45-letni).

Sútok Podluzovatého (Palotského) potoka a Brindzového (Vydrského) potoka na nižnom konci obce na mape z roku 1866
Zbieg potoków Podluzowatego (Palockiego) i Brindzowego (Vydranskiego) potoku na dolnym końcu wsi na mapie z 1866 roku

W 1836 roku mieszkało we wsi 47 rodzin chłopskich (ich „głowami“ byli: Michal Ligut, Michal Mohnáč, Ivan Bober, Peter Hanič, Kuzma Paulik, Vasiľ Čičik, Andrej Bober, Andrej Hnidák, Vasiľ Harhaj, Simko Spak, Jacko Satko, Peter Pavljisin, Jurko Harhaj, Ivan Kalansin, Ivan Kočurov, Andrej Vaskov, Michal Husko, Ivan Popeljak, Janko Supta, Peter Hudnjak, Ivan Hudn-

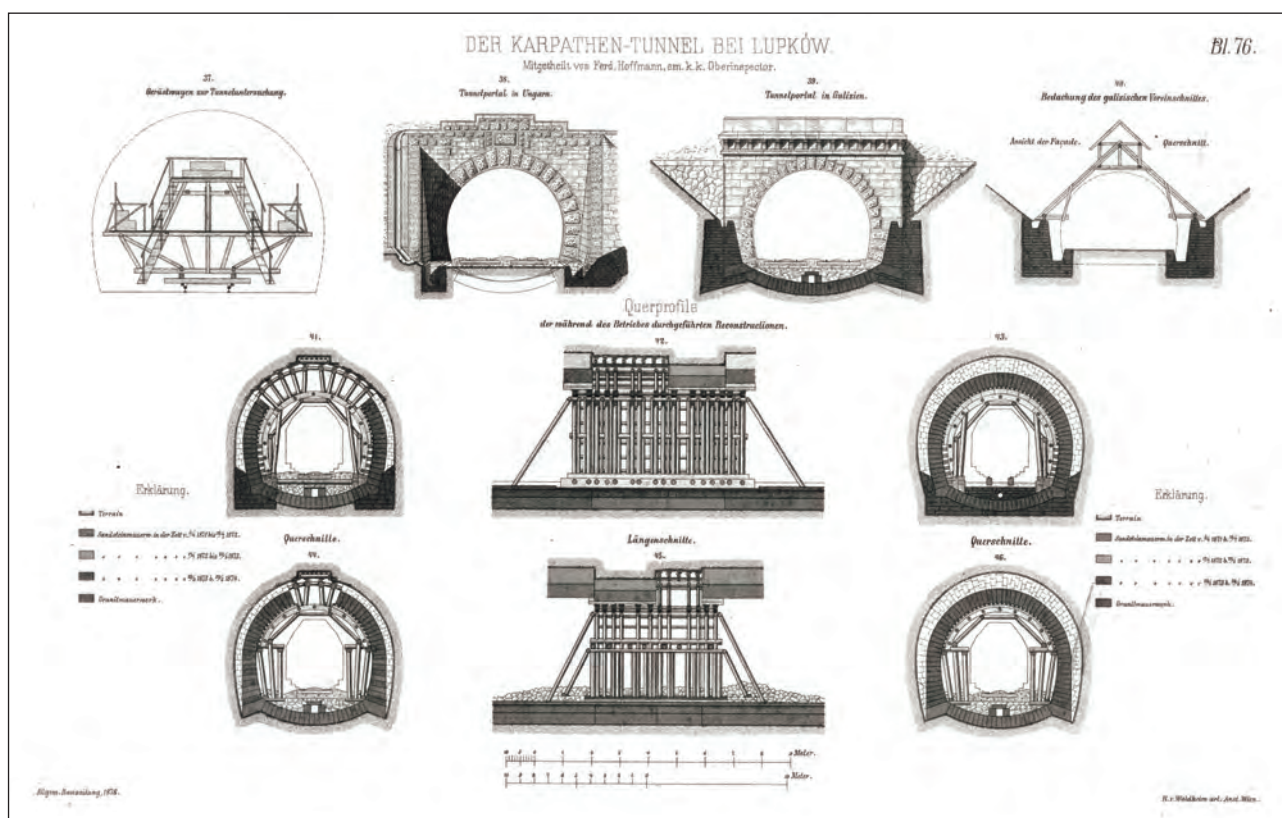
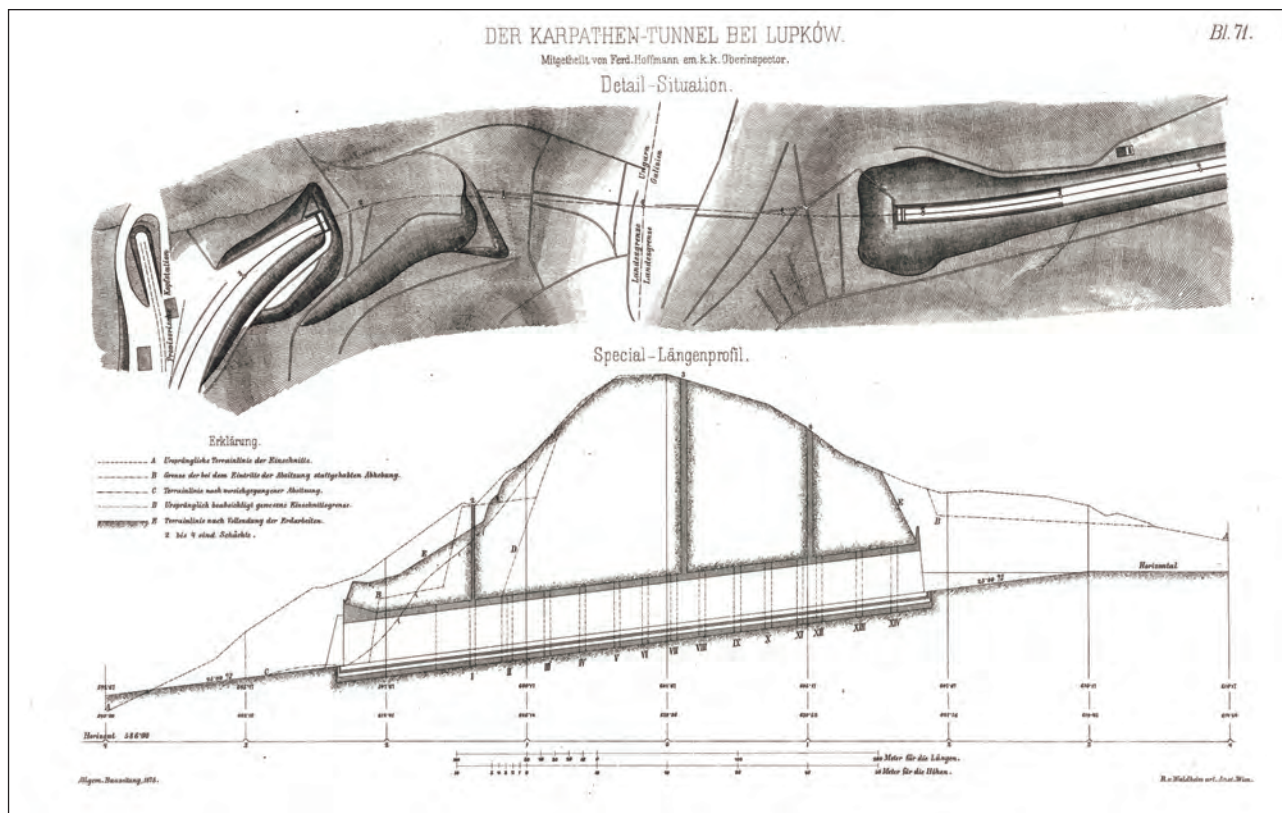

Cesta do Laboreckého sedla s furmanskou krčmou
na mape z roku 1866

Droga na Przełęcz Laborecką, gdzie była gospoda zaznaczona
na mape z 1866 roku

jak, Vasil' Hučko, Fedor Ričala, Vasil' Sciranka, Havrila Rudjo, Peter Lazur, Andrej Zolna, Ivan Bonko, Michal Punik, Vasil' Blisak, Il'ko Čakany starszy, Ivan Čičik, Ivan Rimes, Ivan Čerevka, Hric Čerevka, Il'ko Čakany młodszy, Jacko Hučko, Štefan Hučko, Ivan Spisak, Peter Kušnir, Ivan Kušnir, Štefan Bober, Ivan Hobel', Jacko Hinčak, Hric Hučko, Olexa Medvid' i Jacko Barna) oraz 6 biedniejszych rodzin (jako ich „głowy“ występowali: Štefan Horbel', Teodor Bajučač, Mikula Blisak, Jacko Bolčak, Mikula Bočak i Andrej Gubek). Porównując ten spis z cenzusem (spisem powszechnym) z 1772 roku można stwierdzić, że liczba rodzin zamożnych i biedniej-

Balorai iskolának Bevelet 1885 évi	Török leves	Kül leves	Föld leves	Föld leves	Föld leves	Föld leves	Föld leves	Föld leves	Föld leves
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
1. Kuli és penzari maradvány	10.	9.	10.	9.	10.	9.	10.	9.	10.
2. Balorai község lakosságának pénzeszköze	11.	10.	9.	8.	7.	6.	5.	4.	3.
3. Jani László és fiaak behajtatása	12.	11.	10.	9.	8.	7.	6.	5.	4.
4. Balorai község lakosságának pénzeszköze	13.	12.	11.	10.	9.	8.	7.	6.	5.
5. Balorai község lakosságának pénzeszköze	14.	13.	12.	11.	10.	9.	8.	7.	6.
6. Balorai község lakosságának pénzeszköze	15.	14.	13.	12.	11.	10.	9.	8.	7.
7. Balorai község lakosságának pénzeszköze	16.	15.	14.	13.	12.	11.	10.	9.	8.
8. Balorai község lakosságának pénzeszköze	17.	16.	15.	14.	13.	12.	11.	10.	9.
9. Balorai község lakosságának pénzeszköze	18.	17.	16.	15.	14.	13.	12.	11.	10.
10. Balorai község lakosságának pénzeszköze	19.	18.	17.	16.	15.	14.	13.	12.	11.
11. Balorai község lakosságának pénzeszköze	20.	19.	18.	17.	16.	15.	14.	13.	12.
12. Balorai község lakosságának pénzeszköze	21.	20.	19.	18.	17.	16.	15.	14.	13.
13. Balorai község lakosságának pénzeszköze	22.	21.	20.	19.	18.	17.	16.	15.	14.
14. Balorai község lakosságának pénzeszköze	23.	22.	21.	20.	19.	18.	17.	16.	15.
15. Balorai község lakosságának pénzeszköze	24.	23.	22.	21.	20.	19.	18.	17.	16.
16. Balorai község lakosságának pénzeszköze	25.	24.	23.	22.	21.	20.	19.	18.	17.
17. Balorai község lakosságának pénzeszköze	26.	25.	24.	23.	22.	21.	20.	19.	18.
18. Balorai község lakosságának pénzeszköze	27.	26.	25.	24.	23.	22.	21.	20.	19.
19. Balorai község lakosságának pénzeszköze	28.	27.	26.	25.	24.	23.	22.	21.	20.
20. Balorai község lakosságának pénzeszköze	29.	28.	27.	26.	25.	24.	23.	22.	21.
21. Balorai község lakosságának pénzeszköze	30.	29.	28.	27.	26.	25.	24.	23.	22.
22. Balorai község lakosságának pénzeszköze	31.	30.	29.	28.	27.	26.	25.	24.	23.
23. Balorai község lakosságának pénzeszköze	32.	31.	30.	29.	28.	27.	26.	25.	24.
24. Balorai község lakosságának pénzeszköze	33.	32.	31.	30.	29.	28.	27.	26.	25.
25. Balorai község lakosságának pénzeszköze	34.	33.	32.	31.	30.	29.	28.	27.	26.
26. Balorai község lakosságának pénzeszköze	35.	34.	33.	32.	31.	30.	29.	28.	27.
27. Balorai község lakosságának pénzeszköze	36.	35.	34.	33.	32.	31.	30.	29.	28.
28. Balorai község lakosságának pénzeszköze	37.	36.	35.	34.	33.	32.	31.	30.	29.
29. Balorai község lakosságának pénzeszköze	38.	37.	36.	35.	34.	33.	32.	31.	30.
30. Balorai község lakosságának pénzeszköze	39.	38.	37.	36.	35.	34.	33.	32.	31.
31. Balorai község lakosságának pénzeszköze	40.	39.	38.	37.	36.	35.	34.	33.	32.
32. Balorai község lakosságának pénzeszköze	41.	40.	39.	38.	37.	36.	35.	34.	33.
33. Balorai község lakosságának pénzeszköze	42.	41.	40.	39.	38.	37.	36.	35.	34.
34. Balorai község lakosságának pénzeszköze	43.	42.	41.	40.	39.	38.	37.	36.	35.
35. Balorai község lakosságának pénzeszköze	44.	43.	42.	41.	40.	39.	38.	37.	36.
36. Balorai község lakosságának pénzeszköze	45.	44.	43.	42.	41.	40.	39.	38.	37.
37. Balorai község lakosságának pénzeszköze	46.	45.	44.	43.	42.	41.	40.	39.	38.
38. Balorai község lakosságának pénzeszköze	47.	46.	45.	44.	43.	42.	41.	40.	39.
39. Balorai község lakosságának pénzeszköze	48.	47.	46.	45.	44.	43.	42.	41.	40.
40. Balorai község lakosságának pénzeszköze	49.	48.	47.	46.	45.	44.	43.	42.	41.
41. Balorai község lakosságának pénzeszköze	50.	49.	48.	47.	46.	45.	44.	43.	42.
42. Balorai község lakosságának pénzeszköze	51.	50.	49.	48.	47.	46.	45.	44.	43.
43. Balorai község lakosságának pénzeszköze	52.	51.	50.	49.	48.	47.	46.	45.	44.
44. Balorai község lakosságának pénzeszköze	53.	52.	51.	50.	49.	48.	47.	46.	45.
45. Balorai község lakosságának pénzeszköze	54.	53.	52.	51.	50.	49.	48.	47.	46.
46. Balorai község lakosságának pénzeszköze	55.	54.	53.	52.	51.	50.	49.	48.	47.
47. Balorai község lakosságának pénzeszköze	56.	55.	54.	53.	52.	51.	50.	49.	48.
48. Balorai község lakosságának pénzeszköze	57.	56.	55.	54.	53.	52.	51.	50.	49.
49. Balorai község lakosságának pénzeszköze	58.	57.	56.	55.	54.	53.	52.	51.	50.
50. Balorai község lakosságának pénzeszköze	59.	58.	57.	56.	55.	54.	53.	52.	51.
51. Balorai község lakosságának pénzeszköze	60.	59.	58.	57.	56.	55.	54.	53.	52.
52. Balorai község lakosságának pénzeszköze	61.	60.	59.	58.	57.	56.	55.	54.	53.
53. Balorai község lakosságának pénzeszköze	62.	61.	60.	59.	58.	57.	56.	55.	54.
54. Balorai község lakosságának pénzeszköze	63.	62.	61.	60.	59.	58.	57.	56.	55.
55. Balorai község lakosságának pénzeszköze	64.	63.	62.	61.	60.	59.	58.	57.	56.
56. Balorai község lakosságának pénzeszköze	65.	64.	63.	62.	61.	60.	59.	58.	57.
57. Balorai község lakosságának pénzeszköze	66.	65.	64.	63.	62.	61.	60.	59.	58.
58. Balorai község lakosságának pénzeszköze	67.	66.	65.	64.	63.	62.	61.	60.	59.
59. Balorai község lakosságának pénzeszköze	68.	67.	66.	65.	64.	63.	62.	61.	60.
60. Balorai község lakosságának pénzeszköze	69.	68.	67.	66.	65.	64.	63.	62.	61.
61. Balorai község lakosságának pénzeszköze	70.	69.	68.	67.	66.	65.	64.	63.	62.
62. Balorai község lakosságának pénzeszköze	71.	70.	69.	68.	67.	66.	65.	64.	63.
63. Balorai község lakosságának pénzeszköze	72.	71.	70.	69.	68.	67.	66.	65.	64.
64. Balorai község lakosságának pénzeszköze	73.	72.	71.	70.	69.	68.	67.	66.	65.
65. Balorai község lakosságának pénzeszköze	74.	73.	72.	71.	70.	69.	68.	67.	66.
66. Balorai község lakosságának pénzeszköze	75.	74.	73.	72.	71.	70.	69.	68.	67.
67. Balorai község lakosságának pénzeszköze	76.	75.	74.	73.	72.	71.	70.	69.	68.
68. Balorai község lakosságának pénzeszköze	77.	76.	75.	74.	73.	72.	71.	70.	69.
69. Balorai község lakosságának pénzeszköze	78.	77.	76.	75.	74.	73.	72.	71.	70.
70. Balorai község lakosságának pénzeszköze	79.	78.	77.	76.	75.	74.	73.	72.	71.
71. Balorai község lakosságának pénzeszköze	80.	79.	78.	77.	76.	75.	74.	73.	72.
72. Balorai község lakosságának pénzeszköze	81.	80.	79.	78.	77.	76.	75.	74.	73.
73. Balorai község lakosságának pénzeszköze	82.	81.	80.	79.	78.	77.	76.	75.	74.
74. Balorai község lakosságának pénzeszköze	83.	82.	81.	80.	79.	78.	77.	76.	75.
75. Balorai község lakosságának pénzeszköze	84.	83.	82.	81.	80.	79.	78.	77.	76.
76. Balorai község lakosságának pénzeszköze	85.	84.	83.	82.	81.	80.	79.	78.	77.
77. Balorai község lakosságának pénzeszköze	86.	85.	84.	83.	82.	81.	80.	79.	78.
78. Balorai község lakosságának pénzeszköze	87.	86.	85.	84.	83.	82.	81.	80.	79.
79. Balorai község lakosságának pénzeszköze	88.	87.	86.	85.	84.	83.	82.	81.	80.
80. Balorai község lakosságának pénzeszköze	89.	88.	87.	86.	85.	84.	83.	82.	81.
81. Balorai község lakosságának pénzeszköze	90.	89.	88.	87.	86.	85.	84.	83.	82.
82. Balorai község lakosságának pénzeszköze	91.	90.	89.	88.	87.	86.	85.	84.	83.
83. Balorai község lakosságának pénzeszköze	92.	91.	90.	89.	88.	87.	86.	85.	84.
84. Balorai község lakosságának pénzeszköze	93.	92.	91.	90.	89.	88.	87.	86.	85.
85. Balorai község lakosságának pénzeszköze	94.	93.	92.	91.	90.	89.	88.	87.	86.
86. Balorai község lakosságának pénzeszköze	95.	94.	93.	92.	91.	90.	89.	88.	87.
87. Balorai község lakosságának pénzeszköze	96.	95.	94.	93.	92.	91.	90.	89.	88.
88. Balorai község lakosságának pénzeszköze	97.	96.	95.	94.	93.	92.	91.	90.	89.
89. Balorai község lakosságának pénzeszköze	98.	97.	96.	95.	94.	93.	92.	91.	90.
90. Balorai község lakosságának pénzeszköze	99.	98.	97.	96.	95.	94.	93.	92.	91.
91. Balorai község lakosságának pénzeszköze	100.	99.	98.	97.	96.	95.	94.	93.	92.
92. Balorai község lakosságának pénzeszköze	101.	100.	99.	98.	97.	96.	95.	94.	93.
93. Balorai község lakosságának pénzeszköze	102.	101.	100.	99.	98.	97.	96.	95.	94.
94. Balorai község lakosságának pénzeszköze	103.	102.	101.	100.	99.	98.	97.	96.	95.
95. Balorai község lakosságának pénzeszköze	104.	103.	102.	101.	100.	99.	98.	97.	96.
96. Balorai község lakosságának pénzeszköze	105.	104.	103.	102.	101.	100.	99.	98.	97.
97. Balorai község lakosságának pénzeszköze	106.	105.	104.	103.	102.	101.	100.	99.	98.
98. Balorai község lakosságának pénzeszköze	107.	106.	105.	104.	103.	102.	101.	100.	99.
99. Balorai község lakosságának pénzeszköze	108.	107.	106.	105.	104.	103.	102.	101.	100.
100. Balorai község lakosságának pénzeszköze	109.	108.	107.	106.	105.	104.	103.	102.	101.
101. Balorai község lakosságának pénzeszköze	110.	109.	108.	107.	106.	105.	104.	103.	102.
102. Balorai község lakosságának pénzeszköze	111.	110.	109.	108.	107.	106.	105.	104.	103.
103. Balorai község lakosságának pénzeszköze	112.	111.	110.	109.	108.	107.	106.	105.	104.
104. Balorai község lakosságának pénzeszköze	113.	112.	111.	110.	109.	108.	107.	106.	105.
105. Balorai község lakosságának pénzeszköze	114.	113.	112.	111.	110.	109.	108.	107.	106.
106. Balorai község lakosságának pénzeszköze	115.	114.	113.	112.	111.	110.	109.	108.	107.
107. Balorai község lakosságának pénzeszköze	116.	115.	114.	113.	112.	111.	110.	109.	108.
108. Balorai község lakosságának pénzeszköze	117.	116.	115.	114.	113.	112.	111.	110.	109.
109. Balorai község lakosságának pénzeszköze	118.	117.	116.	115.	114.	113.	112.	111.	110.
110. Balorai község lakosságának pénzeszköze	119.	118.	117.	116.	115.	114.	113.	112.	111.
111. Balorai község lakosságának pénzeszköze	120.	119.	118.	117.	116.	115.	114.	113.	112.
112. Balorai község lakosságának pénzeszköze	121.	120.	119.	118.	117.	116.	115.	114.	113.
113. Balorai község lakosságának pénzeszköze	122.	121.	120.	119.	118.	117.	116.	115.	114.
114. Balorai község lakosságának pénzeszköze	123.	122.	121.	120.	119.	118.	117.	116.	115.
115. Balorai község lakosságának pénzeszköze	124.	123.	122.	121.	120.	119.	118.	117.	116.
116. Balorai község lakosságának pénzeszköze	125.	124.	123.	122.	121.	120.	119.	118.	117.
117. Balorai község lakosságának pénzeszköze	126.	125.	124.	123.	122.	121.	120.	119.	118.
118. Balorai község lakosságának pénzeszköze	127.	126.	125.	124.	123.	122.	121.	120.	119.
119. Balorai község lakosságának pénzeszköze	128.	127.	126.	125.	124.	123.	122.	121.	120.
120. Balorai község lakosságának pénzeszköze	129.	128.	127.	126.	125.	124.	123.	122.	121.
121. Balorai község lakosságának pénzeszköze	130.	129.	128.	127.	126.	125.	124.	123.	122.
122. Balorai község lakosságának pénzeszköze	131.	130.	129.	128.	127.	126.	125.	124.	123.
123. Balorai község lakosságának pénzeszköze	132.	131.	130.	129.	128.	127.	126.	125.	124.
124. Balorai község lakosságának pénzeszköze	133.	132.	131.	130.	129.	128.	127.	126.	1250

Ako richtár pôsobil v roku 1866 Iľko Harhaj, prvým učiteľom bol Ján Andráško (v dedine sa spomína v roku 1863, učil tu až do roku 1902) – prvá škola sa nachádzala na hornom konci dediny a bola postavená z dreva.

**Administratívna budova železničnej spoločnosti
pri Ľupkovskom tuneli z roku 1896**
Budynek administracyjny spółki kolejowej
koło tunelu łupkowskiego z 1896 roku

Podľa celouhorského cenzu z roku 1869 v Palote žilo 556 obyvateľov a stálo tu 75 domov.

V roku 1871 začala prevádzka na železničnej trati Michaľany – Humenné. Následne bola trasa predĺžená z Humenného cez Ľupkovský priesmyk až do mesta Przemyśl. V chotári Paloty pritom vybudovali železničný Ľupkovský tunel – do prevádzky bol odovzdaný 31. mája 1874, čím tiež začala doprava na Prvej uhorsko-haličskej železnici (tunel sa nachádza v nadmorskej výške 655 m n. m. a má celkovú dĺžku 416 m – na území dnešného Slovenska je 234 m a na území súčasného Poľska zvyšných 182 m; blízko vstupu doň bola tiež postavená budova administratívnej správy železničnej spoločnosti).

Keďže išlo o pomerne náročnú stavbu, v chotári Paloty bol vybudovaný komplex 12 objektov (barakov) – kancelárskych budov, objektov pre štátnych zamestnancov, budov pre robotníkov,

štych chľopov nie ulegla výraznej zmene. Funkciu wójty Paloty v 1843 roku plnil Ivan Bober, v 1844 roku bol nim Matyáš Bober, v 1845 roku bol wójtem Iľko Čakany, a v roku 1846 znovu objal ten úrad Matyáš Bober.

Młynarzem – do 1833 roku – bol Teodor Holik, ktorý zomrel v tom istom roku v veku 60 rokov. Po ňom bol młynarzem Ján Mochnáč, ktorý zomrel ako 27-ročný v 1844 roku.

Menej viacej v polovici XIX storočia (pravdepodobne okolo 1865 roku) postavená nová cesta, vedúca z Węgier cez Beskidy do wsi Radoszyce w Galicji, prebiehajúca rovnako cez Palotę; prečez, cez ktorú viedla jej trasa, nazvaná Przełęczą Laborecką.

V 1866 roku wójtem bol Iľko Harhaj, prvým učiteľom bol Ján Andráško (spomínaný je v dokumentoch týkajúcich sa wsi z 1863 roku, a učil v nej až do 1902 roku), prvá škola bola na hornom konci wsi i postavená z dreva.

Zgodnie z węgierskim spisem powszechnym z 1869 roku mieszkało w Palocie 556 osób oraz było w niej 75 domów.

V 1871 roku uruchomiono linię kolejową Michaľany – Humenné. Następnie trasa ta została przedłużona z Humennego przez Przełęcz Ľupkowską aż do Przemyśla. Na terenie Paloty postawiono wówczas tunel Ľupkowski, który oddano do użytku 31 maja 1874 r. i od tego dnia zaczęły kursować pociągi trasą Pierwszej Węgiersko-Galicyskiej Kolei Żelaznej (tunel usytuowany jest na wysokości 655 m n.p.m. i ma łączną długość 416 m – na terytorium obecnej Słowacji znajdują się 234 m, a na te-

nachádzala sa tu aj nemocnica, stajne pre kone, sklady na materiál, pekáreň, kováčska dielňa, dom „*dopravníka*“, kasárne a stajne vo veľkom lome. Zaznamenané boli tiež obeť, a to najmä z radov robotníkov, pochádzajúcich prevažne z Talianska, Čiech a Chorvátska (viacerí z nich zomreli na choleru alebo týfus). Podľa miestnej matriky na cintoríne v Palote v rokoch 1871 až 1874 pochovali Andreasa Marusiča (29-ročného), Hirolina Mossalina (20-ročného), Andreasa Vidoniho (42-ročného), Petrusa Romaného (65-ročného), Eugéniusa Romana (15-ročného), Alojza Bruma (32-ročného), Jozefa Ruga (18-ročného), Augusta Adziana (46-ročného), Antonia Ruza (48-ročného), Filipusa Remigia (22-ročného), Alexandra Vivaliho (38-ročného), Jána Šveca (20-ročného) či Giovaniho Belliho (35-ročného).

Cholera sa v roku 1872 rozšírila i medzi obyvateľov Paloty, pričom jej podľahli Michal Čekan (47-ročný), Mária Žolnová (5-ročná), Andrej Hnidak (42-ročný), Juraj Boreb (4-ročný), Andrej Žolna (3-ročný), Mária Bumberovičová (3-ročná), Mária Popeláková (32-ročná), Rozália Popeláková (63-ročná), Gregor Žolna (7-ročný), Vasil' Pirnik (25-ročný) a Michal Popelák (2-ročný).

Ťažké podmienky robotníkov pri výstavbe Lupkovského tunela inšpirovali aj významného ukrajinského spisovateľa Ivana Franka (1856 – 1916) na napísanie básne *Kamenári* (Каменярі).

V roku 1878 do Paloty zavítal prešovský gréckokatolícky biskup Mikuláš Tovt. Od hlavnej cesty do Laboreckého sedla išiel peši, spolu s gréckokatolíckym farárom Alexandrom Seke-
rákom z Vydrane a majiteľom tunajších pozemkov Ferencom Erenhajmom (býval v Palote, bol tiež svetským patrónom miestneho chrámu). Okrem obyvateľov obce ich pozdravovali aj zamestnanci železnice, pri palotskom chráme biskupa so sprievodom privítal richtár Il'ko Harhaj.

Keď v roku 1893 získala Halič v rámci Rakúsko-Uhorska autonómiu, v Laboreckom sedle bol postavený betónový monolit (nachádza sa tam dodnes). V rokoch 1894 až 1899 post palotské-

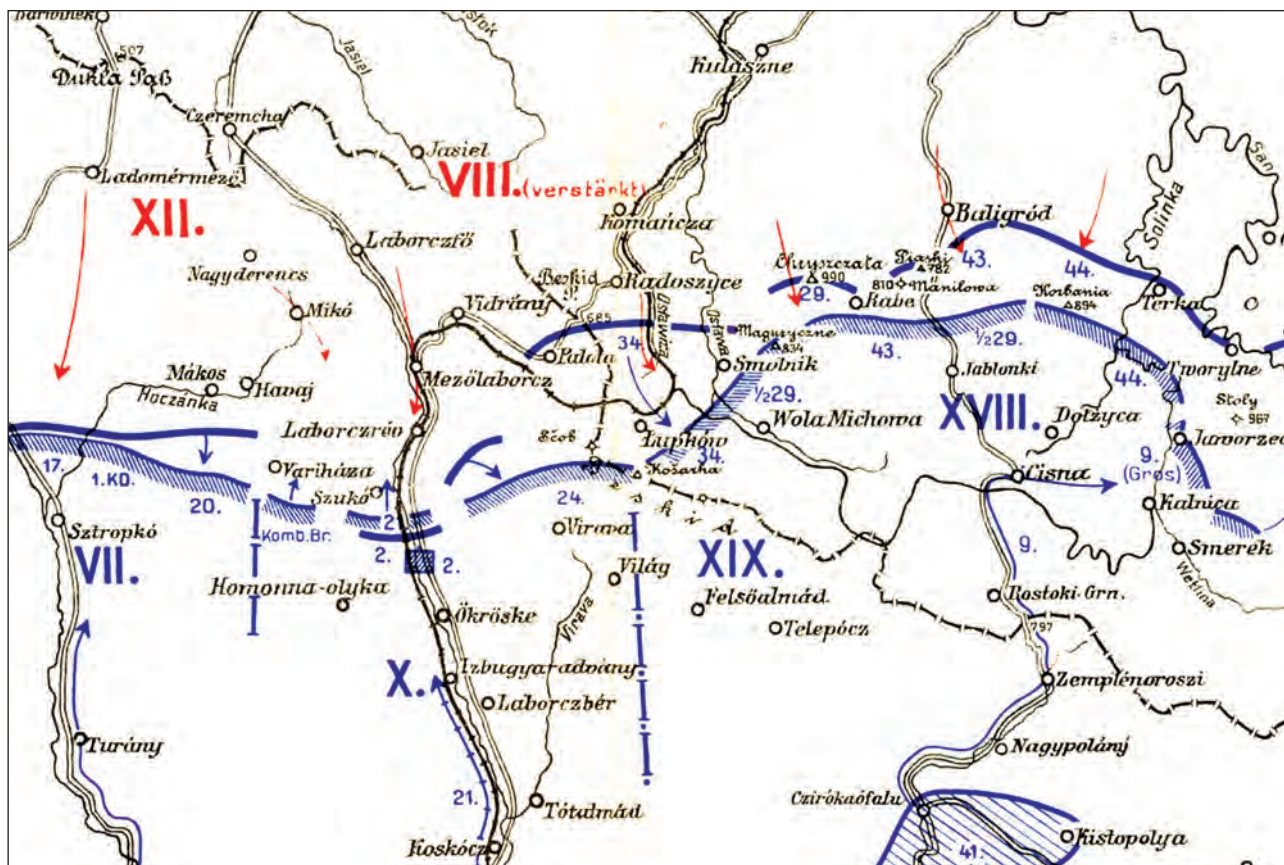
renie obecnej Polski 182 m; v blízkosti vstupu do tunelu zbudovano tiež budynek zarządu spółki kolejowej).

W związku z tym, że była to dosyć skomplikowana budowa, na terenie Paloty zbudowano kompleks 12 obiektów (baraków), pełniących rolę budynków biurowych oraz mieszkalnych dla urzędników państwowych i robotników, były tu także: szpital, stajnie dla koni, magazyny materiałów, piekarnia, warsztat kowalski, dom „*dopravníka*“ (dróznika), koszary i stajnie w dużym kamieniołomie. Nie udało się uniknąć wypadków, których ofiarami byli przede wszystkim robotnicy, przeważnie pochodzący z Włoch, Czech i Chorwacji (kilku z nich zmarło na cholerę lub tyfus). Zgodnie z zapisami w tutejszych księgach parafialnych na cmentarzu w Palocie pochowano w latach 1871 – 1874: Andreasa Marusiča (29-letniego), Hirolina Mossalina (20-letniego), Andreasa Vidoniho (42-letniego), Petrusa Romaniego (65-letniego), Eugéniusa Romana (15-letniego), Alojza Bruma (32-letniego), Jozefa Ruga (18-letniego), Augusta Adziana (46-letniego), Antonia Ruza (48-letniego), Filipusa Remigia (22-letniego), Alexandra Vivaliego (38-letniego), Jána Šveca (20-letniego) oraz Giovaniego Belligę (35-letniego).

W 1872 roku epidemia cholera szerzyła się też wśród mieszkańców Paloty, zachorowali na nią: Michal Čekan (47-letni), Mária Žolnová (5-letnia), Andrej Hnidak (42-letni), Juraj Boreb (4-letni), Andrej Žolna (3-letni), Mária Bumberovičová (3-letnia), Mária Popeláková (32-letnia), Rozália Popeláková (63-letnia), Gregor Žolna (7-letni), Vasil' Pirnik (25-letni) i Michal Popelák (2-letni).

Ciężkie warunki pracy przy budowie tunelu łupkowskiego zainspirowały sławnego ukraińskiego pisarza Iwana Frankę (1856-1916) do napisania poematu *Kamieniarze* (Каменярі).

W 1878 roku przybył do Paloty preszowski biskup greckokatolicki Mikuláš Tovt. Od drogi głównej do Przełęczu Laboreckiej szedł na piechotę, razem z proboszczem greckokatolickim Alexandrem Sekerakiem z Vydrani oraz właścici-

Línia frontu pri obci Palota v januári 1915
Línia frontu koło wsi Palota w styczniu 1915 r.

ho richtára zastával Andrej Durňak.

V 20. storočí

Ako richtári Paloty pôsobili do prvej svetovej vojny A. Bomberovič (od roku 1900), Juraj Hučko (v rokoch 1903 – 1905), Fedor Žolna (1906 – 1908) a Vasiľ Chimčak (1909 – 1917).

V roku 1913 kúpil pozemky v chotári Paloty (v celkovej výmere 1 118 ha) známy český továrnik Karel Škoda (od Boršód-miškovskej banky).

Podľa zachovaných dokumentov v roku 1914 cholere v obci podľahlo 13 obyvateľov – išlo o Júliu Pirnikovú (48-ročnú), Štefana Lozika (48-ročného), Annu Mochnáčovú (45-ročnú), Jána Sztacha (72-ročného), Jána Kochana (14-ročného), Fedora Špaka (6-ročného), Kristínu Harahuzovú (45-ročnú), Andreja Šudu

cieľom tutejších dobr Ferencem Erenhajmem, ktorý mieszkał w Palocie i był również świeckim opiekunem tutejszej cerkwi. Oprócz mieszkańców wsi pozdrawiali ich też pracownicy kolei, a koło cerkwi w Palocie powitał biskupa wraz procesją wójt Il'ko Harhaj.

Kiedy w 1893 roku Austro-Węgry przyznały Galicji autonomię, na Przetęczy Laboreckiej stanął betonowy monolit, który znajduje się tam do dzisiaj. W latach 1894 – 1899 wójtem Paloty był Andrej Durňak.

W XX wieku

Do pierwszej wojny światowej wójtami Paloty byli: A. Bomberovič (od 1900 roku), Juraj Hučko (w latach 1903 – 1905), Fedor Žolna (1906 – 1908) oraz Vasiľ Chimčak (1909 – 1917).

(IR 66), zomrel v roku 1915 vo vojenskej nemocnici vo Viedni.

Eliáš Marko (1893) – vojak Honvédskeho pešieho pluku č. 9 (HIR 9), zomrel v júli 1915 vo vojenskej nemocnici vo Viedni.

György Wesz (1873) – vojak Honvédskeho pešieho pluku č. 19 (HIR 19) z mesta Pécs, padol 26. 10. 1916 na východnom fronte.

Jeden z obyvateľov obce bol vo vojne zranený – išlo o vojaka Andreasa Hucska (1898). Traja muži z Paloty padli v priebehu vojny do zajatia na východnom fronte: Gyeczi, Nikolaus (1883), Grunza, Illés (?) a Szuszkó, Vasyl (1890).

Na základe písomností vieme, že v dedine v tomto období bývali i 3 židovské rodiny – živili sa najmä obchodovaním, mali krčmu a obchod.

Nikolaus Durnyak (ur. 1893) – žoldnier 66 Pułku Piechoty (IR 66) zmarł 14.12.1916 r. w szpitalu zakaźnym w Koszycach.

Štefan Hucsko (ur. 1894) – žoldnier 9 Pułku Piechoty Honwedu (HIR 9) zaginął w 1917 roku na froncie włoskim.

György Mari (ur. 1873) – žoldnier 9 Pułku Piechoty Honwedu (HIR 9) poległ 26.10.1916 r. na froncie wschodnim.

Elek Mark (ur. 1891) – žoldnier 66 Pułku Piechoty (IR 66) zmarł w 1915 roku w szpitalu wojskowym w Wiedniu.

Eliáš Marko (ur. 1893) – žoldnier 9 Pułku Piechoty Honwedu (HIR 9) zmarł w lipcu 1915 roku w szpitalu wojskowym w Wiedniu.

Oprava poškodeného Lupkovského tunela v roku 1915
Odbudowa uszkodzonego tunelu łupkowskiego w 1915 roku

V roku 1900 bola v Palote ukončená výstavba kamennej murovanej gréckokatolíckej školy. Viac ako 40 rokov miestne deti vzdelával Ján Andráško, v rokoch 1903 – 1904 tu nebolo žiadneho učiteľa, neskôr v dedine – ako pedagógovia – postupne pôsobili Ján Maďar (1908), Ján Burik (1909), Anton Burik (1910 – 1917), Michal Firtko (1925 – 1937; jeho syn, ktorý zomrel ako mladý v roku 1925, bol pochovaný na tunajšom cintoríne), Alexander Ľubimov (1931; učil 106 žiakov), ruský emigrant V. Kulibabin (v školskom roku 1933/1934) a František Andrejkovič (v školskom roku 1934/1935).

Keď v roku 1922 kopal Ján Spišiak studňu, v hĺbke 4 m sa v puklinách pieskovca objavil čierny asfalt a žltý zemný vosk.

Podľa záznamov bývala v roku 1925 v Palote rodina Andreja Hnidáka, Mikuláša Žolnu, Eliáša Špaka, Štefana Mochnača, Michala Mochnača, Michala Žolnu staršieho, Michala Marka, Jána Marka, Juraja Šemegdu, Andreja Pavlika, Andreja Čekana, Nikitu Bobera, Stanislava Starenčaka, Petra Bomberoviča, Ivana Didyka, Ivana Žolnu, Jána Hnidáka, Ivana Nestora, Štefana Surmaja (kováča), Fedora Bovcaka, Juraja Popeláka, Andreja Harahuzu, Petra Bomberoviča, Vasiľa Suška, Vasiľa Hnidáka, Eliáša Loziaka, Gregora Hučka, Petra Vaska, Havrilu Pirnika, Ivana Vaska, Mikuláša Ušala, Vasiľa Popeláka, Jána Hricka, Andreja Hricka, Petra Kučmu, Jozefa Kučmu, Ivana Žolnu, Fedora Žolnu, Vasiľa Chimčaka, Mikuláša Bomberoviča, Antonija Bomberoviča, Juraja Lenarda, Ivana Chimčaka, Ivana Kochana, Andreja Čekana, Timka Lúčku, Gregora Chimčaka, Michala Čuraka, Andreja Čerevku, Alexeja Čerevku, Jána Spišáka, Michala Harahuzu, Andreja Paška, Ivana Kušnira, Andreja Medviďa, Štefana Medviďa, Andreja Durňaka, Vasiľa Durňaka, Fedora Durňaka, Jána Chimčaka, Andreja Chimčaka, Vasiľa Hučka, Gregora Hučka, Ivana Hučka, Michala Hučka, Ivana Spišáka, Jána Medviďa, Andreja Kavalkoviča, Andreja Paška, Georgija Šemetkovského, Ivana Rebeju (hájnika), Fedora Lazora (lesného strážcu) a Michala Komana (železničiara).

György Wesz (ur. 1873) – vojak 9 Puľku Piechoty Honvedu (HIR 19) z mesta Pécs padol 26.10.1916 r. na fronte východnom.

Jeden z obyvateľov vsi bol zranený vo vojne. Bol to vojak Andreas Hucsko (ur. 1898). Traja muži z Paloty boli počas vojny vziať do niewoli na fronte východnom: Gyeczi, Nikolaus (ur. 1883), Grunza, Illés (?) i Szuszkó, Vasyl (ur. 1890).

Z dokumentov vieme, že v tom čase žili vo vsi tiež 3 rodiny židovské, udržiavajúce sa predovšetkým z obchodu, robili karczmu a obchod.

V roku 1900 dokončili v Palote budovu kamennej murovanej školy gréckokatolíckej. Pre viac ako 40 rokov miestnych detí učil Ján Andráško, v rokoch 1903 – 1904 tu nebol žiadny učiteľ, a potom postupne pracovali v Palote ako učitelia: Ján Maďar (v roku 1908), Ján Burik (v roku 1909), Anton Burik (v rokoch 1910 – 1917), Michal Firtko (1925 – 1937; jeho mladší syn, bol pochovaný na miestnom cintoríne v roku 1925), Alexander Ľubimov (v roku 1931; mal 106 žiakov), ruský emigrant V. Kulibabin (v školskom roku 1933/1934) a František Andrejkovič (v školskom roku 1934/1935).

Kedyž v roku 1922 Ján Spišiak kopal studňu, na hĺbke 4 m v puklinách pieskovca objavil sa čierny asfalt a žltý zemný vosk.

Zodpovedajúce záznamy z roku 1925 v Palote: Andreja Hnidáka, Mikuláša Žolny, Eliáša Špaka, Štefana Mochnača, Michala Mochnača, Michala Žolny staršieho, Michala Marka, Jána Marka, Juraja Šemegdy, Andreja Pavlika, Andreja Čekana, Nikity Bobera, Stanislava Starenčaka, Petra Bomberoviča, Ivana Didyka, Ivana Žolny, Jána Hnidáka, Ivana Nestora, Štefana Surmaja (kováča), Fedora Bovcaka, Juraja Popeláka, Andreja Harahuzu, Petra Bomberoviča, Vasiľa Suška, Vasiľa Hnidáka, Eliáša Loziaka, Gregora Hučka, Petra Vaska, Havrilu Pirnika, Ivana Vaska, Mikuláša Ušali, Vasiľa Popeláka, Jána Hricka, Andreja Hricka, Petra Kučmy, Jozefa Kučmy, Ivana Žolny, Fedora Žolny, Vasiľa

Voz pred domom rodiny Medviďovcov v Palote (20. roky 20. storočia)
Wóz przed domem rodziny Medwińów w Palocie (lata 20. XX wieku)

Chimčaka, Mikuláša Bomberoviča, Antonija Bomberoviča, Juraja Leonarda, Ivana Chimčaka, Ivana Kochana, Andreja Čekana, Timka Lúčky, Gregora Chimčaka, Michala Čuraka, Andreja Čerevki, Alexeja Čerevki, Jána Spišáka, Michala Harahuzy, Andreja Paška, Ivana Kušnira, Andreja Medviďa, Štefana Medviďa, Andreja Durňaka, Vasiľa Durňaka, Fedora Durňaka, Jána Chimča-

V 30. rokoch 20. storočia dostal správnu budovu pri Lupkovskom tuneli do prenájmu od železníc Klub československých turistov so sídlom v Humennom a zriadil v nej turistickú ubytovňu s názvom *Turistická chata Palota* s kapacitou 40 lôžok (ako jej správca v rokoch 1934 – 1938 pôsobil Štefan Mikula). Bolo tu priame vlakové spojenie z Medzilaboriec (podľa cestovného poriadku vlaky jazdili v sobotu a nedeľu). Okrem iných podujatí sa tu konali napr. preteky v behu na lyžiach (zúčastňovali sa ich amatérski lyžiari zo širokého okolia), v jedálni chaty boli zas organizované spoločenské večierky či posedenia pri hudbe, pri chate zriadili aj nevelké kúpalisko.

Po vypuknutí druhej svetovej vojny v roku 1939 Lupkovský tunel poškodili poľské jednotky, Nemci ho následne – v roku 1943 – opravili, a to z dôvodu prepravy vojenskej techniky na východný front. Už skôr, v roku 1941, tadiaľ prešli vojaci vtedajšieho Slovenského štátu, ktorí sa zapojili do ťaženia proti Sovietskemu zväzu.

Klub čs. turistov - odbor v Humennom.

OZNÁMENIE.

Dňa 14. decembra 1935 bola otvorená novo upravená turistická chata „Palota“ u Lupkova.

Informácie:
 Chata je 657 m. nad morom v oblúku ihličnatých lesov v nádhernom prostredí hôr.

Rozsiahle láčky v jej bezprostrednom okolí s najrozmanitejším svahom sú jedinečným cvičným lyžiarskym terénom pre začiatočníkov i pokročilých. O výcvik postará sa vždy bezplatne lyžiarsky inštruktor.

Romantický hrebeň Magury 20 km. dlhý je plný najideálnejších sjazdov až do Medzilaboriec s výhľadkou na Vysoké Tatry, Karpatské poloniny, Beskidy a pod. V okolí sú jedinečné hrebeňové tury pre pešiu turistiku i lyžiarov.

Turistická chata je jednoposchodová s 40 lôžkami. Ubytovanie: spoločné i osobitné. Zvláštne izby pre dámy.

Novo vymalované a upravené miestnosti budú vždy vykurované kachfami. V prízemí jedáleň a buffet poskytnú každému kedykoľvek najlacnejšie jedlá, nápoje a trafiku všetkého druhu.

Za pobyt v chate bez nocovania 1 Kč 20 hal. za osobu.
 Za nocľah: pre členov klubu čs. turistov 4 Kč 20 hal.
 Pre nečlenov: 6 Kč 20 hal.

V reštauračných miestnostiach radio výbornej reprodukcie. Prípad od prípadu čajové večierky s tancom.

Po celú zimnú sezónu: od 14. XII. 1935 do 31. III. 1936 vlakové spojenie z Medzilaboriec priamo k tur. chate:

v sobotu večer: o 19 ⁴⁵ h.	v nedeľu dop.: o 10 ³⁰ h. a o 18 ⁴⁵ h.
---------------------------------------	--

Návrat v nedeľu večer z tur. chaty: o 19⁴⁵ hod.

Pri ubytovaní najmenej týždennom: 20% sľava z nočného.

Lyžiari, priatelia turistiky a športu!

Chceme docieľať, aby každý bol v turistickej chate opravdu spokojný a aby mu pobyt v nej bol čo najviac zpriemernený. Čím väčšia bude návšteva, tým komfortnejšie bude v najkratšej dobe jej zariadenie.

Príďte všetci a uvidíte, že sa nesklamete.

S turistickým pozdravom:
Bielemu športu zdar!

Za klub čs. turistov, odbor v Humennom:

Škp. Karol Sušícký,
predseda

Štefan Mikula,
tajomník

Oznámenie o otvorení turistickej chaty Palota
Informacja o otwarciu schroniska turystycznego Palota

Účastníci pretekov v lyžovaní pred turistickou chatou Palota
Uczestnicy zawodów narciarskich przed schroniskiem turystycznym Palota

ka, Andreja Chimčaka, Vasiľa Hučka, Gregora Hučka, Ivana Hučka, Michala Hučka, Ivana Spišáka, Jána Medviďa, Andreja Kavalkoviča, Andreja Paška, Georgija Šemetkovskiego, Ivana Rebeji (leśniczego), Fedora Lazora (gajowego) i Michala Komana (kolejarza).

W latach 30. XX wieku budynek administracyjny koło tunelu łupkowskiego wydzierżawił Klub Turystów Czechosłowackich z siedzibą w

Andrej Medviď – veliteľ oddielu československej domobraný, ktorá v rokoch 1938 – 1939 strážila železničnú trať a Lupkovský tunel
Andrej Medviď – dowódca oddziału pomocniczego armii czechosłowackiej, który w latach 1938 – 1939 patrolował linię kolejową i tunel łupkowski

Vojaci slovenskej armády ubytovaní v rodine Ivana Vasku - v popredí, vzadu vľavo jeho manželka Mária a dcéra Júlia Vasková – Ivancová (rok 1944)
Żołnierze armii słowackiej na kwaterze w domu Ivana Vaski – z przodu, z tyłu po lewej jego żona Mária i córka Júlia Vasková – Ivancová (1944 rok)

Línia frontu pri obci Palota v novembri 1944
 Linia frontu koło wsi Palota w listopadzie 1944 r.

Od roku 1939 ako nový vlastník pozemkov Karola Škodu vystupovala nemecká firma *Vereinige Holzindustrie Gesellschaft* so sídlom v Bratislave. Na základe tohto prevodu sa oficiálnym majiteľom lesov v katastri Paloty stala spoločnosť *Hermann Göring – Werke*. V roku 1945 správu nad uvedenými pozemkami prevzala *Drevoúnia* v Žiline, po nej štátne lesy v Medzilaborciach.

V Palote tiež v roku 1942 začala výstavba kamenného Kultúrneho domu s finančnou podporou štátu – napokon bola dokončená iba hrubá stavba so strechou.

Koncom júla 1944 sa cez obecný chotár z Poľska na Slovensko presunuli sovietske partizán-

Humennem i założył w nim noclegownię turystyczną pod nazwą *Turistická chata Palota*. Było w niej 40 łóżek, a jej gospodarzem w latach 1934 – 1938 był Štefan Mikula. Palota miała bezpośrednie połączenie kolejowe z Medzilaborcami (zgodnie z rozkładem jazdy pociągi kursowały w soboty i niedziele). Oprócz innych wydarzeń rozgrywano tu np. zawody w biegach narciarskich (startowali w nich amatorscy łyżwiarze biegowi z całego regionu). Natomiast w jadalni organizowano wieczorki towarzyskie lub spotkania przy muzyce, a koło noclegowni zbudowano niewielkie kąpielisko.

Po wybuchu drugiej wojny światowej w 1939 roku tunel łupkowski został uszkodzony przez

ske jednotky Belova-Konovalenka a Majorova.

Lupkovský tunel poškodili aj nemecké vojská, ktoré ustupovali pred sovietskou armádou – zničili oba jeho portály, do vzduchu tiež vyhodili budovu príľahlej colnice.

Palotu oslobodila Červená armáda dňa 24. septembra 1944. Počas bojov bola zničená aj väčšina budov – zo 76 príbytkov zostalo nepoškodených iba 16 domov. Tunajších obyvateľov už predtým evakuovali, časť sa schovávala v lesoch, iní odišli alebo do susedných poľských dedín, alebo prešli cez Maguru do okolitých obcí Výrava a Svetlice, odkiaľ ich nemecké jednotky

**Zvyšky vykoľajeného sovietskeho
vlakú pri obci Palota
Odľamky vykoľajeného radzieckého pociagu
koto mjejscowości obci Palota**

polskie wojsko, następnie w 1943 roku Niemcy naprawili go, by móc przewozić sprzęt wojсковy na front wschodni. Wcześniej jednak, w 1941 roku, przeszli nim żołnierze ówczesnego Państwa Słowackiego, którzy brali udział w ataku na Związek Radziecki.

Od 1939 roku nowym właścicielem działek Karola Škody stała się niemiecka firma *Vereinigte Holzindustrie Gesellschaft* z siedzibą w Bratysławie. W wyniku tego przejęcia oficjalnym właścicielem lasów na terenie Paloty została spółka *Hermann Göring – Werke*. W 1945 roku działki te przejęła w zarząd *Drevoúnia* w Žilinie, a po niej Štátne lesy (Lasy Państwowe) w Medzilaborcach.

W 1942 roku rozpoczęto w Palocie budowę murowanego Domu Kultury, którą współfinansowało państwo. Ostatecznie budowę zakończono na stanie surowym i nakryto dachem.

Pod koniec lipca 1944 r. przez teren wsi przeszły sowieckie oddziały partyzanckie Belowa-Konovalenki i Majorova, zmierzające z Polski na Słowację.

Tunel łupkowski zniszczyły także wojska niemieckie, które wycofując się przed armią radziecką – uszkodziły oba jego portale i wysadziły w powietrze pobliski posterunek celny.

Palota została wyzwolona przez Armię Czerwoną 24 września 1944 r. Podczas walk zniszczono większość budynków – z 76 domów zaledwie 16 zostało nieuszkodzonych. Tutejsi mieszkańcy już wcześniej zostali ewakuowani, część ukryła się w lasach, inni uciekli do sąsiednich polskich wsi lub przeszli przez Magurę do pobliskiej Výravy oraz Svetlic, skąd niemieckie jednostki skierowały ich do Košaroviec. Po powrocie do Paloty wiele osób mieszkało w opuszczonych bunkrach lub w naprędce zbudowanych barakach.

W jednostkach Armii Czerwonej służyli też tutejsi mieszkańcy, np. Mikuláš Medviď

odsunuli do Košaroviec. Po návrate do Paloty mnohí dedinčania žili v opustených bunkroch či narýchlo postavených barakoch.

V jednotkách Červenej armády pôsobili aj rodáci z Paloty – napr. Mikuláš Medvid' (zahynul v roku 1944) alebo Ivan Ušala (padol v roku 1945 pri oslobodzovaní Budapešti).

Príslušníci sovietskej armády začali 13. novembra 1944 – z dôvodu presunu vojenskej techniky – budovať širokorozchodnú preložku železničnej trate cez Lupkovské sedlo. Objazd mal po dokončení dňa 4. decembra 1944 celkovú dĺžku 3,5 km a sklon 38 promile, nachádzala sa tu i jedna úvratňová stanica s názvom *Pobieda* (Víťazstvo); širokorozchodná trať pritom viedla až do Humenného (pri výstavbe preložky presunuli dokopy 65 000 m³ zeminy, vystavalo sa tiež 12 priepustov a mostov). Dňa 3. apríla 1945 po tejto provizórnej trati, cez stanicu *Pobieda* a obec Palota, prešiel aj zvláštny vlak zo Sovietskeho zväzu, v ktorom z Moskvy do Košíc cestovala československá exilová vláda a prezident Edvard Beneš.

Práce na obnove Lupkovského tunela začala v auguste 1945 stavebná brigáda *Putrem* z Leningradu.

Od septembra 1945 sa v chotári Paloty objavovali príslušníci Ukrajinskej povstaleckej armády (*banderovci*), ktorí sem prenikali z Poľska – agitovali proti komunistom a Židom, viackrát vykradli miestnych obyvateľov (Michala Mochnáča, Andreja Kovalkoviča, Michala Medveďa) a obchod (patril Ivanovi Didikovi), dňa 22. septembra 1945 sa tiež zúčastnili tanečnej zábavy v priestoroch miestnej školy.

Začiatkom januára 1946 dedinu zasiahla epidémia škvrnitého týfusu.

Keď sa v roku 1946 rozpútali boje medzi banderovcami a poľskou armádou, do palotského chotára začali prenikať ustupujúce poľské jednotky. Banderovci tiež obsadili Lupkovský tunel, čím boli prerušené práce na jeho obnove (vykonával ich sovietsky pracovný prápor). Dňa 26. marca 1946, pri úteku pred banderovcami, prešiel od Lupkova cez Palotu posledný vlak,

(zginął w 1944 roku) czy Ivan Ušala (poległ w 1945 r. podczas wyzwania Budapesztu).

Żołnierze armii radzieckiej 13 listopada 1944 r. – w związku z potrzebą przewożenia sprzętu wojkowego – zaczęli budować szerokotorową linię kolejową przez Przełęcz Łupkowską. Objazd, po zakończeniu jego budowy w dniu 4 grudnia 1944 r., miał łączną długość 3,5 km i nachylenie 38 promili, znajdowała się na nim też jedna stacja rozjazdowa pod nazwą *Pobieda* (Zwycięstwo); linia szerokotorowa biegła aż do Humennego, a budując ją przerzucono łącznie 65 000 m³ ziemi oraz zbudowano 12 przepustów i mostów. Dnia 3 kwietnia 1945 r. tą prowizoryczną linią, przez stację *Pobieda* i miejscowość Palotę, przejechał pociąg specjalny ze Związku Radzieckiego, którym podróżował z Moskwy do Koszyc cały rząd emigracyjny i prezydent Edvard Beneš.

Prace przy odbudowie tunelu łupkowskiego w sierpniu 1945 r. podjęła brygada budowlana *Putrem* z Leningradu.

Od września 1945 r. zaczęli się na terenie Paloty pojawiać członkowie Ukraińskiej Armii Powstańczej (*banderowcy*), którzy napływali tu z Polski. Agitowali przeciwko komunistom i Żydom, kilkakrotnie okradli tutejszych mieszkańców (Michala Mochnáča, Andreja Kovalkoviča, Michala Medveďa) oraz sklep, który należał do Ivana Didika. Dnia 22 września 1945 r. przyszli nawet na zabawę, którą zorganizowano w miejscowej szkole.

Na początku stycznia 1946 r. wybuchła we wsi epidemia tyfusu plamistego.

Kiedy w 1946 roku rozpętały się walki między banderowcami a polskim wojskiem na teren Paloty zaczęły przechodzić wycofujące się polskie oddziały. Banderowcy zajęli wtedy tunel łupkowski, co przerwało prace przy jego odbudowie, prowadzone przez radziecki batalion roboczy. Dnia 26 marca 1946 r., podczas ucieczki przed banderowcami, przejechał z Łupkowa przez Palotę ostatni pociąg, którym podróżowało 54 polskich kolejarzy. Następnie, 6 kwietnia 1946 r., przeszła przez wieś grupa bande-

v ktorom sa nachádzalo 54 poľských železničiarov. Neskôr, dňa 6. apríla 1946, cez obec prešla skupina banderovcov na čele s veliteľom Birom (chcela sa presunúť cez Slovensko na západ). Do Paloty a okolitých lesov začali následne prichádzať poľskí utečenci ukrajinského pôvodu – československé vojenské jednotky ich v dňoch 20. a 21. mája 1946 vrátili cez Laborecký priesmyk späť do Poľska (konkrétne išlo o 1 050 osôb z Paloty a 2 711 osôb z Kalinova).

Dňa 7. novembra 1946, pri príležitosti výročia Veľkej októbrovej socia-

rowców z dowódcą Birem na czele (chciała przedostać się przez Słowację na Zachód). Do Paloty i okolicznych lasów zaczęli ściągać uciekinierzy z Polski, mający ukraińskie korzenie. Czechosłowackie jednostki wojskowe w dniach 20 i 21 maja 1946 r. odeskorytowały ich do Przełęczu Laboreckiej, gdzie zostali zmuszeni do powrotu do Polski (w ten sposób deportowano 1 050 osób z Paloty i 2 711 osób z Kalinowa).

Dnia 7 listopada 1946 r., z okazji rocznicy Wielkiej Socjalistycznej Rewolucji Październikowej, został uroczystie oddany do użytku odbu-

Slávnostné otvorenie Lupkovského tunela po jeho obnove v roku 1946
Uroczyste otwarcie tunelu łupkowskiego po odbudowie w 1946 roku

listickej revolúcie v Sovietskom zväze, bol do prevádzky slávnostne odovzdaný opravený Lupkovský tunel spolu s traťou od Humenného do Poľska (opäťovne ju prestavali na normalizovaný rozchod).

Prvý národný výbor v Palote po oslobodení bol ustanovený dňa 18. novembra 1944 – jeho predsedom sa stal Andrej Bomberovič, po ňom túto funkciu obsadil Ján Marko.

V roku 1946, v rámci stavebnej obnovy obce, začala firma výstavbu prvých 16 typizovaných murovaných domov. Po dokončení v roku 1947 sa do nich nasťahovali rodiny Mikuláša Žolnu, Šimona Figľara, Ivana Mochnača, Michala Marka, Ivana Šemegdu, Mikuláša Mochnača, Stanislava Starenčaka, Vasiľa Bomberoviča, Vasiľa Suška, Štefana Loziaka, Ivana Hnidáka staršieho, Anny Nestorovej, Juraja Popeláka, Fedora Pirníka, Petra Vaska, Michala Ivanca a Eliáša Špaka.

Ako gréckokatolícky duchovný v obci do roku 1944 pôsobil Andrej Janočko a do roku 1945 Ján Janočko (oba od roku 1927), v rokoch 1945 – 1948 to bol kňaz Július Hricišák.

dovaný tunel Ľupkovský wraz z linią z Humennego do Polski, ponownie przebudowaną na normalnotorową.

Pierwszy po wyzwoleniu Komitet Narodowy został powołany w Palocie dnia 18 listopada 1944 r., jego przewodniczącym został Andrej Bomberovič, a po nim funkcję tę przejął Ján Marko.

W 1946 roku, w ramach odbudowy wsi, rozpoczęto budowę pierwszych 16 murowanych domów, wszystkich według jednego projektu. Po wykończeniu w 1947 r, wprowadziły się do nich rodziny: Mikuláša Žolny, Šimona Figľara, Ivana Mochnača, Michala Marka, Ivana Šemegdy, Mikuláša Mochnača, Stanislava Starenčaka, Vasiľa Bomberoviča, Vasiľa Suška, Štefana Loziaka, Ivana Hnidáka starszego, Anny Nestorovej, Juraja Popeláka, Fedora Pirníka, Petra Vaska, Michala Ivanca i Eliáša Špaka.

Do 1944 był duchownym greckokatolickim w Palocie był Andrej Janočko, a do 1945 roku Ján Janočko (oba od 1927 roku), w latach 1945 – 1948 był to ksiądz Július Hricišák.

HOSPODÁRSKY, SOCIÁLNY A KULTÚRNY ROZVOJ OBCE OD ROKU 1951 PO SÚČASNOSŤ

Hospodársky a sociálny rozvoj

V roku 1953 bola obci pridelená štátna dotácia na dostavbu Kultúrneho domu – dokončiť sa však podarilo iba vnútorné priestory. Do užívania ho odovzdali dňa 28. augusta 1953, keď tu zorganizovali tanečnú zábavu. Následne sa do priestorov na prízemí presťahovala kancelária miestneho národného výboru (MNV), o 2 roky neskôr aj hostinec, časom bola v Kultúrnom dome zriadená i miestna ľudová knižnica.

Do ďalších 22 nových domov, ktoré boli vystavané v rámci povojnovej obnovy dediny (štátna akcia tým zároveň skončila), sa v roku 1955 nasťahovali rodiny Ivana Mochnača, Ivana Marka, Michala Bobera, Ivana Pavlika, Ivana Didyka, Andreja Harahuza, Michala Ušalu, Michala Popeláka, Anny Kučmovej, Michala Žolnu, Fedora Žolnu, Vasiľa Chimčaka, Mikuláša Bombe-

Budova obecného úradu pred rekonštrukciou
Budynek Urzędu Gminy przed remontem

ROZWÓJ GOSPODARCZY, SPOŁECZNY I KULTURALNY OD ROKU 1951 DO WSPÓŁCZESNOŚCI

Rozwój gospodarczy i społeczny

W 1953 roku przyznano Palocie dotację państwową na dokończenie budowy Domu Kultury, ale udało się wykończyć tylko pomieszczenia wewnątrz. Budynek oddano do użytku 28 sierpnia 1953 r. i z tej okazji zorganizowano zabawę taneczną. Następnie do pomieszczeń na parterze przeniosło się biuro Gromadzkiego Komitetu Narodowego (MNV – Miestny národný výbor), a w dwa lata później zaczęła działać gospoda, z biegiem czasu założono w Domu Kultury również gromadzką bibliotekę ludową.

Do kolejnych 22 nowych domów, które powstały w ramach powojennej odbudowy wsi, co równocześnie zakończyło ogólnokrajową akcję, 1955 roku wprowadziły się rodziny: Ivana Mochnača, Ivana Marka, Michala Bobera, Ivana Pavlika, Ivana Didyka, Andreja Harahuza, Michala Ušali, Michala Popeláka, Anny Kučmovej, Michala Žolny, Fedora Žolny, Vasiľa Chimčaka, Mikuláša Bomberoviča, Štefana Lenarda, Andreja Lučka, Ivana Danča, Fedora Durňaka, Vasiľa Durňaka, Ivana Chimčaka, Vasiľa Hučka, Ivana Spišáka i Ivana Kavalkoviča.

Przewodniczącymi tuższego Gromadzkiego Komitetu Narodowego byli: Ivan Chymčak (od 1954 roku), Andrej Čekan (w 1956 r.), Peter Vasko (w latach 1960 – 1971), Ivan

roviča, Štefana Lenarda, Andreja Lučka, Ivana Danča, Fedora Durňaka, Vasiľa Durňaka, Ivana Chimčaka, Vasiľa Hučka, Ivana Spišáka a Ivana Kavalkoviča.

Ako predsedovia palotského MNV pôsobili Ivan Chymčak (od roku 1954), Andrej Čekan (1956), Peter Vasko (1960 – 1971), Ivan Spišák (1971), Vasiľ Žolna (1976 – 1986) a Ivan Čekan (1986 – 1990), ako starostovia tunajší obecny úrad viedli Milan Durňak (zástupca starostu; od roku 1990), Vasiľ Žolna (1991 – 1994) a Vasiľ Čerevka (1994 – 2006), funkciu starostu dnes zastáva Vasiľ Bomberovič (od roku 2006).

Spevňovanie železničnej trate pred jej opätovným uvedením do prevádzky v roku 1996

Wzmacnianie torowiska przed ponownym uruchomieniem linii kolejowej w 1996 roku

Dopravné spojenie Paloty s najbližším mestom – Medzilaborcami – bolo pôvodne zabezpečené výlučne železničnou dopravou. Keďže zastávka sa nachádzala na kopci, mimo intravilán dediny, prístup k nej bol problematický najmä v zimnom období a počas nepriaznivého počasia. Správa obce teda podala žiadosť o zavedenie autobusového spojenia. V polovici 60. rokov 20. storočia bola zrušená osobná železničná doprava do zastávky Palota a nahradila ju autobusová linka – tzv. školský spoj, ktorý pre-

Spišák (w 1971 r.), Vasiľ Žolna (1976 – 1986) oraz Ivan Čekan (1986 – 1990); potem wójtami władającymi tutejszym Urzędem Gminy zostali: Milan Durňak (zastępca wójta; od 1990 roku), Vasiľ Žolna (w latach 1991 – 994) oraz Vasiľ Čerevka (w latach 1994 – 2006), obecnie urząd wójta piastuje Vasiľ Bomberovič (od 2006 roku).

Na początku Palota była skomunikowana z najbliższym miastem – Medzilaborcami – wyłącznie linią kolejową. Ponieważ przystanek znajdował się na wzgórzu, poza zabudowaniami wsi, trudno było się do niego dostać, zwłaszcza w okresie zimowym i podczas niepogody. W

związku z tym władze wsi złożyły wniosek o wprowadzenie połączenia autobusowego. W połowie lat 60. XX wieku zlikwidowano połączenie kolejowe do przystanku Palota i zastąpiono je linią autobusową – tzw. autobusem szkolnym, który na początku kursował dwa razy dziennie, a potem częściej (korzystały z niego przede wszystkim dzieci i młodzież uczęszczające od VI klasy do szkoły podstawowej w Medzilaborcach oraz dojeżdżające do szkół średnich; przez pewien czas dojeżdżał do wsi zarówno pociąg jak i auto-

bus). Pod koniec 1974 roku przywrócono regularne osobowe przewozy kolejowe, które ponownie zlikwidowano w 1977 roku i zastąpiono linią autobusową. Domek dróżnika na tej linii, nazywany *Barbora*, przejął w zarząd Klub Wspinaczkowy (Horolezecký klub) JAMES w Humennem, a później Koło Turystyczne Towarzystwa Gimnastycznego (Turistický oddiel Telovýchovnej jednoty) Lokomotíva Humenné.

Dnia 8 listopada 1988 r. przejechał przez tunel łupkowski ostatni pociąg towarowy do Polski.

mával spočiatku dvakrát denne, neskôr častejšie (využívali ho predovšetkým deti a mládež – od 6. ročníka totiž navštevovali základnú školu v Medzilaborciach, resp. stredné školy; istý čas chodil do dediny súbežne vlak aj autobus). Koncom roka 1974 tu znova obnovili pravidelnú osobnú železničnú dopravu, v roku 1977 bola opätovne zrušená a nahradená autobusovou linkou. Železničný strážny domček na trati, nazývaný *Barbora*, prešiel do správy Horolezeckého klubu JAMES v Humennom, neskôr Turistického oddielu TJ Lokomotíva Humenné.

Dňa 8. novembra 1988 prešiel cez Lupkovský tunel do Poľska poslednýkrát nákladný vlak.

V roku 1995 začali rekonštrukčné práce na trati z Medzilaboriec do Lupkova – prevádzka na nej bola potom spustená dňa 3. júna 1996. Neskôr, v roku 1999, obnovili i osobnú železničnú dopravu medzi mestami Humenné a Sanok. V súčasnosti vlak premáva iba počas letných mesiacov.

Dňa 25. mája 1970 bol v Palote odovzdaný do užívania obchodný dom Jednoty – ĽSD (stavať sa začal v roku 1967) s dvoma prevádzkami – potravinami a zmiešaným tovarom, resp. hostincom (vyše 20 rokov predajňa zmiešaného tovaru sídlila v rôznych rodinných domoch). Prvou vedúcou predajne sa stala Anna Loziaková a pohostinstva Anna Sušková.

Drevorubači z obce Palota
Drwale ze wsi Palota

W 1995 rozpoczęto prace remontowe na linii kolejowej z Medzilaborec do Łupkowa, pociągi zaczęły nią jeździć 3 czerwca 1996 r. Następnie, w 1999 roku, przywrócono także osobowe przewozy kolejowe między miastami Humenné a Sanokiem. Obecnie pociąg kursuje tylko w miesiącach letnich.

Dnia 25 maja 1970 r. został w Palocie oddany do użytku dom handlowy Ludowej Spółdzielni Spożywczej (ĽSD – Ľudového spotrebného

V roku 1994 si predajňu prenajal súkromný podnikateľ, neskôr do súkromných rúk prešiel i hostinec – po roku 2000 bola prevádzka v oboch zariadeniach zrušená.

Tunajšie lesy spravoval Lesný závod Medzilaborce, v roku 1958 v dedine zriadili Polesie Palota – ako jeho vedúci pôsobil Andrej Lipčák, lesníkmi boli Michal Žolna starší, Michal Žolna mladší a Michal Salák. V roku 1967 lesný závod postavil v obci jednoposchodovú budovu hájovne, kde sa nachádzali byty a kancelárske priestory (trvalo tu býval lesník Ladislav Hozák).

V rokoch 1969 – 1970 prebehla rekonštrukcia (asfaltovanie) cesty, vedúcej z Paloty do susednej obce Vydraň.

Búranie starého a stavba nového mosta cez rieku Vydraňka
Burzenie starego i budowa nowego mostu nad rzeką Vydraňka

Neskôr, v roku 1973, pri areáli palotského Jednotného roľníckeho družstva (JRD) vybudovali malú požiarňu zbrojnicu. Pri škole tiež pribudla „drevárka“ a nové sociálne zariadenie.

V roku 1974 zaznamenali v obci veľkú povodeň, spôsobenú prietržou mračien – škody na cestných komunikáciách, mostoch, lávkach a poľnohospodárskych plodinách boli odhadnuté na viac ako milión korún.

družstva) Jednota, ktorého budowę rozpoczęto w 1967 roku. Znajdowały się w nim dwa sklepy: spożywczy i wielobranżowy oraz gospoda. Sklep wielobranżowy przez ponad 20 lat mieścił się w różnych domach prywatnych. Pierwszą kierowniczką sklepu została Anna Loziaková, a gospody Anna Sušková.

W 1994 sklep wziął w dzierżawę prywatny przedsiębiorca, potem także została sprywatyzowana gospoda, a po 2000 roku zamknięto obie placówki.

Tutejszymi lasami zarządzał Lesný závod (Nadleśnictwo) Medzilaborce, w 1958 roku założono Polesie (rewir leśny) Palota, którego kierownikiem został Andrej Lipčák, a leśniczymi byli Michal Žolna starszy, Michal Žolna młodszy i Michal Salák. W 1967 roku Nadleśnictwo zbudowało we wsi jednopiętrowy budynek leśniczówki, w której znajdowały się mieszkania i pomieszczenia biurowe (na stałe mieszkał w niej leśniczy Ladislav Hozák).

W latach 1969 – 1970 wyasfaltowano drogę, prowadzącą z Paloty do sąsiedniej miejscowości Vydraň.

Następnie, w 1973 roku, obok siedziby Zjednoczonej Spółdzielni Rolniczej (JRD – Jednotného roľníckeho družstva) zbudowa-

no małą remizę strażacką. Koło szkoły pojawiła się „drevárka“ (drewutnia) i powstała nowa placówka opieki społecznej.

W 1974 roku wieś nawiedziła wielka powódź, spowodowana oberwaniem chmury, zostały uszkodzone drogi, mosty, kładki i uprawy rolne, a szkody szacowano na ponad milion koron.

Pomník v podobe sovietskeho tanku T-34, inštalovaný v dedine v roku 1975, mal pripomínať oslobodenie Paloty tankistami 3. horského streleckého zboru 1. gardovej armády 4. ukrajinského frontu Červenej armády.

V roku 1976 bola vybudovaná nová cesta smerom k Łupkovskému tunelu.

Známy poľovník Michal Žolna, ktorý zomrel v roku 1977 vo veku 90 rokov, ulovil počas svojho života 28 vlkov – titulovali ho preto ako „*Kráľ vlkobijcov*“, „*Lovec lovcov*“ alebo „*Vlkobijca z Paloty*“.

Na začiatku 80. rokov 20. storočia – konkrétne v roku 1981 – sa rozbehla regulácia miestneho potoka v dĺžke 500 m v hornej časti obce, dokončená bola v roku 1983. Druhú etapu regulácie zrealizovali v rokoch 1987 – 1990.

V rokoch 1985 a 1986 prebehla rekonštrukcia miestnych komunikácií, vybudovaná bola aj nová cesta na obecný cintorín.

Neskôr, v roku 1990, inštalovali na budove paltotského obecného úradu pamätnú tabuľu s menami priamych účastníkov odboja a civilných obetí druhej svetovej vojny. V roku 1994 bol tiež vybudovaný samostatný pamätník vojakom, ktorí zahynuli v druhej svetovej vojne.

Pri rekonštrukcii štátnej cesty Medzilaborce – Palota – Radoszyce vystavali (v rokoch 1996 – 2000) aj nový most cez potok Vydraňka.

V roku 1997 opätovne otvorili hraničný priechod Palota – Radoszyce (slúžiť mal pre tzv. malý pohraničný styk a menšie motocykle), v roku 2004 pri obci postavili i novú colnicu (jej činnosť bola ukončená v decembri 2007, keď

Pomnik, w formie postumentu ze stojącym na nim radzieckim czołgiem T-34, powstał w 1975 roku, by upamiętnić wyzwolenie Paloty przez czołgistów z 3 Górskiego Korpusu Strzelców 1 Gwardyjskiej Armii 4 Frontu Ukraińskiego Armii Czerwonej.

W 1976 roku została zbudowana nowa droga w kierunku tunelu łupkovskiego.

Znany myśliwy Michal Žolna, który zmarł w 1977 roku w wieku 90 lat, upolował w swoim życiu 28 wilków, więc nadano mu tytuł „*Kráľ vlkobijcov*“ (Króla pogromców wilków), „*Lovec lovcov*“ (Łowczego nad łowczymi) oraz „*Vlkobijca z Paloty*“ (Pogromcy wilków z Paloty).

Umieszczenie Stłpu mieru na slovensko-poľskej hranici
Wkopianie Stupa Pokoju na granicy polsko-słowackiej

Na początku lat 80. XX wieku, a konkretnie w 1981 roku, rozpoczęto regulację miejscowego potoku. Prace na odcinku 500 m, prowadzone w górnej części wsi, zakończono w 1983 roku. Drugi etap regulacji przeprowadzono w latach 1987 – 1990.

W latach 1985 i 1986 remontowano drogi lokalne oraz zbudowano nową drogę do cmentarza.

Domy s bytmi s nízkym štandardom, vybudované v roku 2002
 Budynki z mieszkaniami o niskim standardzie zbudowane w 2002 roku

sa Slovensko stalo súčasťou schengenského priestoru); začiatkom februára 2005 hraničný priechod rozšírili na cestný priechod (pre osobnú a menšiu nákladnú dopravu).

Dňa 14. mája 1998 navštívil obec Jozef Migaš – vtedajší predseda Národnej rady Slovenskej republiky.

Na začiatku júna 1998 zorganizovalo združenie PČOLA – informačné centrum Stará Ľubovňa, pri príležitosti 5. výročia Svetového dňa životného prostredia, stretnutie ochrancov prírody, zástupcov štátnej správy a miestnych samospráv s verejnosťou pod názvom „ZELENÉ HRANICE“ – Palota 1998. Účastníci medzinárodného Karpatského mosta zo Slovenska, z Poľska a Ukrajiny tiež spoločne umiestnili na slovensko-poľskej hranici STĽP MIERU.

Następnie w 1990 roku, na budynku Urzędu Gminy w Palocie, zamontowano tablicę z nazwiskami uczestników walk partyzanckich i cywilnych ofiar drugiej wojny światowej. W 1994 roku postawiono też wolnostojący pomnik na cześć żołnierzy, którzy zginęli podczas drugiej wojny światowej.

W ramach remontu starej drogi krajowej Medzilaborce – Palota – Radoszyce zbudowano, w latach 1996 – 2000, nowy most nad potokiem Vydraňka.

W 1997 roku ponownie otwarto przejście graniczne Palota – Radoszyce (przeznaczone dla tzw. małego ruchu granicznego, było to przejście pieszo-rowerowe), w 2004 roku zbudowano w pobliżu wsi nowy posterunek celny, który przestał działać w grudniu 2007 roku, po przystąpieniu Słowacji do strefy Schengen; na początku lutego 2005 r. przejście graniczne udo-

Výstavba novej cestnej komunikácie k slovensko-poľskej hranici v roku 2002
 Budowa nowej drogi gminnej do granicy polsko-słowackiej w 2002 roku

V rámci Dní českej kultúry na Slovensku prechádzal dňa 7. októbra 2000 cez Palotu historický vlak – podobný tomu, akým cestoval Jaroslav Hašek, autor románu *Osudy dobrého vojáka Švejka...*, na východný front počas prvej svetovej vojny (vypravený bol v Humennom a končil v poľskom Sanoku).

V roku 2002 pribudli v dedine dva domy s desiatimi bytmi s nízkym štandardom pre miestnych Rómov.

Pri príležitosti slávnostného odovzdania zrekonštruovanej cesty Palota – štátna hranica s Poľskom a komunikácie Radoszyce – štátna hranica so Slovenskom navštívil dňa 22. novembra 2003 obec vtedajší predseda vlády Mikuláš Dzurinda s delegáciou.

V januári 2006 zavítal do dediny prešovský gréckokatolícky vladyka Ján Babjak.

Výstavba novej cestnej komunikácie k slovensko-poľskej hranici v roku 2002
Budowa nowej drogi gminnej do granicy polsko-słowackiej w 2002 roku

stępniono dla samochodów osobowych i mniejszych samochodów ciężarowych.

Dnia 14 maja 1998 r. odwiedził Palotę Jozef Migaš – ówczesny przewodniczący Rady Narodowej Republiki Słowackiej.

Na początku czerwca 1998 r. stowarzyszenie PČOLA – centrum informacji Stará Ľubovňa, zorganizowało, z okazji obchodów V Światowego Dnia Środowiska, spotkanie z udziałem osób zajmujących się ochroną przyrody, przedstawicieli administracji państwowej oraz lokalnych samorządów i społeczeństwa. Spotkanie to nosiło nazwę „ZIELONE GRANICE” – Palota 1998. Uczestnicy międzynarodowego Mostu Karpackiego ze Słowacji, Polski i Ukrainy wspólnie wkopali na granicy polsko-słowackiej SŁUP POKOJU.

Otvorenie novovybudovanej cesty v roku 2003
Otwarcie nowo zbudowanej drogi w 2003 roku

Posviacka obnoveného vojnového cintorína v Palote v roku 2011
Poświęcenie odrestaurowanego cmentarza wojennego
w Palocie w 2011 roku

Program prvého *Festivalu ľudového umenia – stretnutia rodákov*, ktorý sa konal v nedeľu, 19. augusta 2006 (pozvali naň rodákov zo Slovenska i z Čiech, ako aj hostí zo susednej poľskej gminy Komancza a z Veľkobereznianskeho okresu Zakarpatskej oblasti Ukrajiny), pozostával zo slávnostných liturgií v oboch tunajších chrámoch, z krojovaného sprievodu obcou, rôznych vystúpení a ľudovej veselice.

V roku 2006 tiež posvätili nový kríž na vojnovom cintoríne, kde sú pochovaní vojaci, ktorí padli v prvej svetovej vojne. Samotný areál bol obnovený a opäťovne posvätený v roku 2011.

Miestna samospráva získala v roku 2007 do svojho vlastníctva – za symbolickú sumu – bývalú budovu hraničnej a cudzineckej

Podczas obchodów Dni Kultury Czeskiej na Słowacji dnia 7 października 2000 r. przejechał przez Palotę zabytkowy pociąg – podobny do tego, jakim jechał Jaroslav Hašek, autor powieści *Przygody dobrego wojaka Szwejka...*, na front wschodni podczas pierwszej wojny światowej. Pociąg pokonał trasę z Humennego do Sanoka w Polsce.

W 2002 roku przybyły we wsi dwa nowe budynki, w których było po dziesięć mieszkań o niskim standardzie, przeznaczonych dla tutejszych Romów.

Z okazji uroczystego przekazania wyremontowanej drogi Palota – granica z Polską oraz drogi Radoszyce – granica ze Słowacją 22 listopada 2003 r. odwiedził Palotę ówczesny premier sło-

Rekonštrukcia budovy obecného úradu
Remont budynku Urzędu Gminy

polície so zámerom zriadiť v týchto priestoroch Dom dôchodcov a sociálnych služieb. Od roku 2013 tu fungoval denný stacionár pre seniorov. Neskôr objekt odkúpil súkromný podnikateľ a začal ho adaptovať na penzión.

V rokoch 2007 – 2010 prebehla oprava Kultúrneho domu (vymenili sa staré okná, opravený bol strop, podlahy, strecha, fasáda, vnútorné priestory, zrekonštruovali sa elektrické rozvody, vymenili svietidlá, vynovená bola aj kuchyňa).

Dňa 7. októbra 2007 posvätil pravoslávny arcibiskup Ján maľby v tunajšom chráme.

Zaujímavú udalosť s medzinárodným dosahom predstavovalo slávnostné búranie hraničných závor, ktoré sa konalo večer, z 20. na 21.

Výstavba Domu smútku
Budowa domu pogrzebowego

wackiego rządu – Mikułáš Dzurinda z delegacją.

W styczniu 2006 r. przybył do Paloty władyka greckokatolicki – arcybiskup Ján Babjak.

Na pierwszy *Festiwal Sztuki Ludowej – Spotkania Krajanów*, który odbył się w niedzielę 19 sierpnia 2006 r., zaproszono osoby pochodzące z Paloty ze Słowacji i Czech, a także gości z sąsiedniej polskiej gminy Komańcza oraz z rejonu wielkoberezneńskiego, należącego do obwodu zakarpackiego na Ukrainie. Podczas festiwalu w obu tutejszych cerkwiach odprawiono uroczyste liturgie, przez wieś przeszedł korowód w strojach ludowych, a także zorganizowano różne występy i festyn ludowy.

W 2006 roku poświęcono nowy krzyż na cmentarzu wojennym, na którym są pochowani żołnierze

Budovanie multifunkčného areálu pri obecnom úrade
Budowa obiektu wielofunkcyjnego koło Urzędu Gminy

decembra 2007, v priestoroch colnice. V rokoch 2013 – 2014 prebehla výstavba Domu smútku.

Nezisková organizácia ŽIVOT tiež začala – v januári 2014 – prevádzkovať denný stacionár.

Prešovský samosprávny kraj financoval v roku 2015, v rámci cezhraničného projektu, rôzne kultúrno-spoločenské aktivity, ako aj výstavbu nového multifunkčného areálu pri palotskom obecnom úrade; z prostriedkov Programu rozvoja vidieka bolo zas financované zavedenie internetovej siete.

V roku 2016 sa v dolnej časti obce, pri Palotskom potoku, upravil priestor na park s malou oddychovou zónou (finančné prostriedky poskytla Slovenská agentúra životného prostredia). Nadácia SPP zas v roku 2017 vyčlenila pre Palotu financie na nákup interiérového nábytku do Domu smútku a Kultúrneho domu.

Bohatý na investície bol najmä rok 2019 – z prostriedkov Programu rozvoja vidieka sa financovala rekonštrukcia mostov, lávok, chodníkov, záchytných parkovísk (pri obecnom úrade a Dome smútku) a časti miestnych komunikácií, ako aj úprava verejných priestranstiev v centre obce a výstavba odvodňovacích kanálov, Úrad vlády SR poskytol financie na rekonštrukciu

polegli počas prvej svetovej. Celý terén cmentarza bol rekultivovaný a znovu posvätený v 2011 roku.

Miestny samorząd w 2007 roku przejął na własność – za symboliczną kwotę – opuszczony budynek Straży Granicznej i postanowił założyć w nim Dom Emeryta i Pomocy Społecznej. Od 2013 roku działał w nim Dom dziennego pobytu dla seniorów. Potem budynek odkupił prywatny przedsiębiorca i zaczął adaptować na pensjonat.

W latach 2007 – 2010 przeprowadzono remont Domu Kultury (wymieniono stare okna, naprawiono strop, podłogi, elewację, odnowiono pomieszczenia, wymieniono instalację elektryczną, lampy, odnowiono także kuchnię).

Dnia 7 października 2007 r. arcybiskup prawosławny Ján poświęcił malowidła w tutejszej cerkwi.

Ciekawym wydarzeniem o wymiarze międzynarodowym było uroczyste zburzenie szlabanów granicznych, co odbyło się wieczorem i w nocy z 20 na 21 grudnia 2007 r. w pomieszczeniach posterunku celnego.

W latach 2013 – 2014 zbudowano Dom Pogrzebowy.

Úprava parku pred obecným úradom v roku 2019
Zagospodarowanie skweru przed Urzędem Gminy w 2019 roku

W styczniu 2014 r. organizacja pozarządowa ŽIVOT zaczęła prowadzić Dom dziennego pobytu.

Województwo Preszowskie w 2015 r. sfinansowało, w ramach projektu transgranicznego, różne działania kulturalno-społeczne, a także budowę nowego obiektu wielofunkcyjnego koło budynku Urzędu Gminy w Palocie; natomiast ze środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich sfinansowano doprowadzenie sieci internetowej.

W 2016 roku w dolnej części miejscowości, nad Palockim potokiem, założono park z niewielką częścią rekreacyjną, na co pozyskano środki finansowe ze Słowackiej Agencji Środowiska. Fundacja SPP przekazała Palocie w 2017 r. finanse na zakup wyposażenia Domu Pogrzebowego i Domu Kultury.

Wyjątkowo dużo inwestycji udało się zrealizować w 2019 roku: ze środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich sfinansowano remont mostów, kładek, chodników, parkingów (koło Urzędu Gminy i Domu Pogrzebowego) oraz części lokalnych dróg, a także zagospodarowano przestrzeń publiczną w centrum miejscowości i zbudowano kanały odwadniające; słowacki rząd przekazał finanse na remont drogi w centrum wsi; Ministerstwo Spraw Wewnętrznych Republiki Słowackiej przeznaczyło środki finansowe na projekt zagospodarowania skweru przed Urzędem Gminy; Słowacka Agencja Środowiska w ramach projektu „Zielona Wieś” pokryła koszty założenia parku koło Domu Pogrzebowego, a Ministerstwo Finansów Republiki Słowackiej przyznało dotację na remont drogi prowadzącej do cmentarza i zbudowanie przy nim parkingu.

Oprava ciest v obci v roku 2019 **Remont dróg w Palocie w 2019 roku**

cesty v centre dediny, Ministerstvo vnútra SR vyčlenilo finančné prostriedky na projekt úpravy parku pred obecným úradom, Slovenská agentúra životného prostredia uhradila (v rámci projektu „Zelená dedina“) náklady na zriadenie parku pri Dome smútku a Ministerstvo financií SR zas poskytlo zdroje na rekonštrukciu cesty na cintorín a parkovisko pri ňom.

V roku 2020 bola zrealizovaná – s finančným príspevkom Prešovského samosprávneho kraja – oprava časti oplotenia miestneho cintorína.

W 2020 roku przeprowadzono – przy wsparciu finansowym Województwa Preszowskiego – remont części ogrodzenia miejscowego cmentarza.

Školstvo a kultúra

Ako učiteľia v Palote v povojnovom období pôsobili Michal Hnidák, Vasil' Fecurka, p. Masľanik a p. Čuvan, od roku 1953 tu učil Michal Čerevka (začal tiež viesť – v cyrilike – kroni-

**Učiteľky Helena Pirníková (vľavo) a Anna Loziaková (vpravo)
s prvými škôlkarmi (prvá polovica 50. rokov 20. storočia)**
Nauczycielki Helena Pirníková (po lewej) i Anna Loziaková (po prawej)
z pierwszymi przedszkolakami pierwsza połowa lat 50. XX wieku

ku obce), v rokoch 1958 až 1964 výchovno-vzdelávací proces v miestnej škole zabezpečovali Mária Druková, Mária Kasanderová a Andrej Januch, v septembri 1964 tu nastúpil Ivan Gališin (opäť začal viesť – po päťročnej odmlke – obecnú kroniku), od začiatku školského roka 1972/1973 v škole učil Miroslav Gališin, v septembri 1978 ako nová učiteľka nastúpila Anna Dadajová – pre malý počet žiakov bola napokon palotská škola v polovici roka 1979 zrušená a deti z dediny za-

Szkolnictwo i kultura

W okresie powojennym pracowali w Palocie jako nauczyciele: Michal Hnidák, Vasil' Fecurka, p. Masľanik i p. Čuvan, od 1953 roku uczył tu Michal Čerevka (zaczął również prowadzić – pisaną cyrylicą – kronikę wsi), w latach 1958 – 1964 działalnością dydaktyczno-pedagogiczną w tutejszej szkole zajmowały się: Mária Druková, Mária Kasanderová oraz Andrej Januch. We wrześniu 1964 r. został zatrudniony Ivan Gališin, który ponownie – po pięcioletniej przerwie – zaczął prowadzić kronikę wsi, od początku roku szkolnego 1972/1973 uczył w tutejszej szkole Miroslav Gališin, a we wrześniu 1978 r. nową nauczycielką została Anna Dadajová. Z powodu małej liczby dzieci szkoła w Palocie została ostatecznie zlikwidowana w połowie roku szkolnego 1978/1979, a dzieci zaczęły dojeżdżać do szkoły podstawowej w Medzilaborcach.

**Deti z materskej školy s riaditeľkou Júliou Durňakovou (vpravo)
na vychádzke (začiatok 60. rokov 20. storočia)**
Dzieci z przedszkola na spacerze, po prawej dyrektorka przedszkola
Júlia Durňaková (początek lat 60. XX wieku)

čali dochádzať do základnej školy v Medzilaborciach.

V prvej polovici 50. rokov 20. storočia v obci krátko fungovala i materská škola – ako učiteľky tu pôsobili Anna Loziaková a Helena Pirníková z Vydrane. V rokoch 1961 až 1964 bola v prevádzke škôlka s celodennou starostlivosťou, a to pri základnej škole – výchovný a vzdelávací proces v nej zabezpečovala Júlia Durňaková.

Vo februári 1955 vystúpili po prvýkrát v miestnom Kultúrnom dome žiaci 1. až 5. ročníka (pod vedením učiteľa Michala Čerevku) s nacvičenou divadelnou hrou. V máji 1957 zas divadelné predstavenie v palotskom Kultúrnom dome prezentovali príslušníci Zboru národnej bezpečnosti z Medzilaboriec. V roku 1958 do obce po prvýkrát zavítalo Ukrajinské národné divadlo z Prešova, pod názvom Divadlo Alexandra Duchnoviča sa obyvateľom prezentuje dodnes. V Kultúrnom dome v Palote tiež spie-

Chlapci z dediny na lyžiach (zľava: Milan Didyk, Ladislav Starenčák, Michal Ivanco a Ivan Marko)
Chłopcy z Paloty na nartach (od lewej: Milan Didyk, Ladislav Starenčák, Michal Ivanco i Ivan Marko)

W pierwszej połowie lat 50. XX wieku przez krótki czas działało we wsi także przedszkole, w którym pracowały jako wychowawczynie Anna Loziaková i Helena Pirníková z Vydrani. W latach 1961 – 1964 działało całodzienne przedszkole przy szkole podstawowej, a przedszkolanką była wtedy Júlia Durňaková.

Betlehemske hry, známe ako „chodžinja po koľadi“
Zwyczaj božonarodzeniowe, znane jako „chodžinja po koľadi“
(chodzenie po kolędzie)

W lutym 1955 r. po raz pierwszy wystąpili w tutejszym Domu Kultury uczniowie z klas I – V, prezentujący przygotowane pod kierownictwem nauczyciela Michala Čerevki przedstawienie teatralne. Natomiast w maju 1957 r. wystąpili tu ze spektaklem funkcjonariusze Korpusu Bezpieczeństwa Narodowego (Zboru národnej bezpečnosti) z Medzilaboriec. W 1958 roku po raz pierwszy przyjechał do Paloty Ukraiński Teatr Narodowy z Preszowa, który obecnie nosi nazwę Teatr im. Alexandra Duchnoviča i do dziś występuje przed mieszkańcami. W Domu Kultury w Palocie śpiewali i tańczyli także członkowie Poddukielskiego Ludowego Zespołu Artystycznego (Poddukelského umeleckého ľudového súboru) z Preszowa oraz medzilaboreckiej Vercho-

vali a tancovali členovia Poddukelského umeleckého ľudového súboru z Prešova či medzilaborskej Verchoviny. S rôznymi nacvičenými estrádami tu zvykli v nedeľné podvečery vystupovať aj žiaci či mládež, počas vianočných sviatkov nechýbal tradičný „betlehem“. Bohatá na rôzne kultúrno-spoločenské podujatia bola najmä druhá polovica 60. rokov.

V dedine na prelome 60. a 70. rokov pôsobila i 6-členná mládežnícka kapela, ktorá vystupovala pri rôznych príležitostiach (zábavy, svadby, oslavy či výročia) nielen doma, ale aj v okolitých obciach.

Od polovice 90. rokov je zas datovaná tradícia urbárskych slávností v miestnej rekreačnej oblasti Pod Lozovatou.

V roku 2006 sa v dedine po prvýkrát konalo stretnutie rodákov.

Dodnes sú organizované rôzne kultúrno-spoločenské podujatia a slávnosti, cezhraničné stretnutia alebo víťania nového roku podľa juliánskeho kalendára, kde účinkujú nielen domáce súbory či sólisti, ale aj umelci z Poľska a Ukrajiny (napr. v novembri 2019 v Kultúrnom dome vystúpilo divadlo Petro Riznič Djadja z Ruského Kerestura v Srbsku).

Členovia miestnej hudobnej kapely, ktorá hrávala v 60. a 70. rokoch 20. storočia

Członkowie miejscowej kapeli muzycznej, grającej w latach 60. i 70. XX wieku

viny. W niedzielne popołudnia często występowali z przygotowanymi przez siebie programami uczniowie i młodzież, a w okresie bożonarodzeniowym nie mogło zabraknąć tradycyjnych jasełek. Szczególnie ożywione życie kulturalne toczyło się zwłaszcza w drugiej połowie lat 60. XX wieku.

Na przełomie lat 60. i 70. działała we wsi 6-osobowa

kapela młodzieżowa, która występowała przy różnych okazjach (zabawach, weselach, uroczystościach lub rocznicach) nie tylko w Palocie, ale także w okolicznych miejscowościach.

Połowy lat 90. sięga tradycja obchodzenia Święta Urbarnego (urbárskych slávností) na tutejszych terenach rekreacyjnych Pod Lozovatou.

W 2006 roku po raz pierwszy odbyło się tu spotkanie krajanów, czyli osób pochodzących z Paloty.

Do dziś organizowane są różne wydarzenia kulturalno-integracyjne oraz uroczystości, spotkania transgraniczne czy powitanie nowego roku według kalendarza juliańskiego, podczas których występują nie tylko miejscowe zespoły oraz soliści, ale także artyści z Polski czy Ukrainy, a w listopadzie 2019 r. wystąpił w Domu Kultury teatr „Petro Riznič Ćađa” z Ruskiego Krsturu w Serbii.

**Urbárske oslavy v rekreačnej oblasti Pod Lozovatou
(90. roky 20. storočia)**
Święto Urbarialne na terenach rekreacyjnych Pod Lozowatou
(lata 90. XX wieku)

**Prvý ročník stretnutia rodákov
z obce Palota (rok 2006)**
Pierwsze Spotkanie Krajanów
z Paloty (2006 rok)

Druhý ročník stretnutia rodákov z obce Palota (30. júl 2010)
Drugie Spotkanie Krajanów z Paloty (30 lipca 2010 roku)

**Tretí ročník stretnutia rodákov
z obce Palota (15. máj 2015)**
Trzecie Spotkanie Krajanów
z Paloty (15 maja 2015 roku)

**Príhovor starostu obce Vasiľa Bomberoviča
na treťom ročníku podujatia Stretnutie na
hranici (7. jún 2015)**
Przemówienie wójta gminy Vasiľa
Bomberoviča podczas trzeciego Spotkania
na granicy (7 czerwca 2015 roku)

Štvrtý ročník stretnutia rodákov z obce Palota (14. júl 2018)
Czwarte Spotkanie Krajanów z Paloty (14 lipca 2018 roku)

Náboženské pomery

Do roku 1950 v obci pôsobili ako gréckokatolícki kňazi Andrej Bačinský (v rokoch 1896 – 1905), Igor Mackov (1905 – 1926), Andrej Janočko (1927 – 1944), Ján Janočko (1927 – 1945) a Július Hricišák (1945 – 1948). Následne, po úradnom zákaze gréckokatolíckej cirkvi, miest-

**Pravoslávny duchovný Valentín Tkáč a deti z obce Palota
(50. roky 20. storočia)**

Duchovny pravoslávny Valentín Tkáč i dzieci z Paloty (lata 50. XX wieku)

ny murovaný chrám prevzala do svojej správy pravoslávna cirkev. V roku 1957 bola tiež opravená jeho veža (poškodili ju v roku 1944, pri oslobodzovaní obce). Pravoslávnu cirkevnú obec v Palote spravovali títo duchovní – Ivan Ščerbej, Georgij Kuzan a Ivan Tutko z Medzilaboriec (v rokoch 1950 – 1952), Jozef Kapráľ (1952 – 1962), Valentín Tkáč (1962 – 1966), Michal Kuriatnik (1962 – 1967), Ján Paraska (1967 – 1972), Ján Kostecký (1972 – 2007) a Michal Pirchala (2007 – 2008), v súčasnosti tu pôsobí Jozef Balberčák (od roku 2009).

Stosunki wyznaniowe

Do 1950 roku pełnili posługę kapłańską w Palocie duchowni greckokatolicy: Andrej Bačinský (w latach 1896 – 1905), Igor Mackov (1905 – 1926), Andrej Janočko (1927 – 1944), Ján Janočko (1927 – 1945) oraz Július Hricišák (1945 – 1948). Następnie, po wydaniu urzędowego zakazu działalności

Kościoła greckokatolickiego, murowaną cerkiew przejęła Cerkiew prawosławna. W 1957 roku wyremontowano jej wieżę (uszkodzoną podczas walk w 1944 roku). Proboszczami prawosławnymi w Palocie byli kolejno: Ivan Ščerbej, Georgij Kuzan i Ivan Tutko z Medzilaborec (w latach 1950 – 1952), Jozef Kapráľ (1952 – 1962), Valentín Tkáč (1962 – 1966), Michal Kuriatnik (1962 – 1967), Ján Paraska (1967 – 1972), Ján Kostecký (1972 – 2007) i Michal Pirchala (2007 – 2008), obecnie (od 2009 roku) jest to ksiądz Jozef Balberčák.

**Svätenie „pasky“ pri chráme, po ktorom nasledovalo
„chodžinja po cinteri“**

Święcenie „pasky“ (koszyczków wielkanocnych) koło cerkwi, o którym następowało „chodžinja po cinteri“ (chodzenie po cmentarzu)

I napriek tomu, že grécko-katolícka cirkev na Slovensku bola obnovená v roku 1968, v Palote sa tak prakticky udialo až 23. mája 1992, keď pravoslávna cirkev vrátila gréckokatolíckej cirkvi miestny chrám. Pravoslávni veriaci začali následne využívať náhradné priestory v zrušenej škole, a to až do posviacky nového chrámu dňa 10. októbra 1993.

Obidva chrámy – gréckokatolícky a pravoslávny – majú pritom patrocinium Narodenia presvätej Bohorodičky.

V roku 2000 bol v gréckokatolíckom chráme posvätený nový ikonostas, v roku 2007 zas v pravoslávnom chráme požehnali ikonopisnú výzdobu interiéru.

Palota dodnes predstavuje filiálku gréckokatolíckej farnosti so sídlom vo Vydrani – ako

Pohreb v obci
Pogrzeb we wsi

Pomimo že, w 1968 przywrócono Kościół greckokatolicki na Słowacji, to w Palocie praktycznie stało się dopiero 23 maja 1992 r., kiedy Cerkiew prawosławna zwróciła Kościołowi greckokatolickiemu tutejszą świątynię. Potem prawosławni wierni aż do poświęcenia nowej cerkwi, co odbyło się dnia 10 października 1993 r., korzystali z zastępczych pomieszczeń w budynku dawnej szkoły.

Obie cerkwie – greckokatolicka i prawosławna – są pod wezwaniem Narodzenia Przenajświętszej Bogurodzicy.

W 2000 roku poświęcono nowy ikonostas w cerkwi greckokatolickiej, a w 2007 roku poświęcono malowidła zdobiące wnętrze prawosławnej cerkwi.

Palota do dziś jest filią parafii greckokatolickiej

Gréckokatolícky chrám (vľavo) a rozostavaný pravoslávny chrám (vpravo)
Cerkiew greckokatolicka (po lewej) i cerkiew prawosławna
w trakcie budowy (po prawej)

Posviacka pravoslávneho chrámu (jeseň 1993)
Poświęcenie cerkwi prawosławnej (jesień 1993 roku)

Vladyka Ján Babjak v gréckokatolíckom chráme (29. január 2006)
Władyka Ján Babjak w cerkwi greckokatolickiej (29 stycznia 2006 roku)

jej správcovia pôsobili Štefan Peľo (excurrento z Habury, 1992 – 1997), Marián Buraľ (1997 – 2003), Juraj Danko starší (2002 – 2008) a Ján Bočkaj (2008 – 2018), súčasným duchovným je Martin Tkačin (od roku 2018).

z siedzibą w Wydrani, a jej proboszczami byli: Štefan Peľo (ex currento z Habury, 1992 – 1997), Marián Buraľ (1997-2003), Juraj Danko starszy (2002 – 2008) oraz Ján Bočkaj (2008 – 2018), obecnie duchownym pełniącym tę funkcję jest Martin Tkačin (od 2018 roku).

Poľnohospodárstvo, Jednotné roľnícke družstvo (JRD)

V roku 1957 bolo v obci založené Jednotné roľnícke družstvo (JRD) – hospodáril na výmere 850 ha a svoju činnosť zameralo hlavne

Kosci z obce Palota
Kosiarze ze wsi Palota

na chov hovädzieho dobytku (v priemere 300 kusov), produkcii mlieka a chov ošípaných (stavy sa pohybovali od 35 do 500 kusov), v roku 1967 bol na kratšie obdobie zavedený aj chov oviec (priemerne 200 kusov). V polovici 70. rokov 20. storočia vznikla tiež pridružená výroba. Rastlinná výroba sa zas sústredila na pestovanie obilnín, zemiakov a krmovín.

Ako predsedovia družstva postupne pôsobili Vasiľ Suško, Ivan Chymčak, Štefan Loziak, Ivan Spišák, Ivan Marko, Vasiľ Bomberovič (1965 – 1969, 1971 – 1984), Miroslav Kušnir (1969 – 1970), p. Dribňak (po-

Rolnictwo, Zjednoczona Spółdzielnia Rolnicza (Jednotné roľnícke družstvo – JRD)

W 1957 roku założono w Palocie Zjednoczoną Spółdzielnię Rolniczą, która gospodarowała na 850 ha i zajmowała się głównie hodowlą bydła (średnio 300 sztuk), produkcją mleka oraz hodowlą trzody chlewnej, której stan wahał się od 35 do 500 sztuk. W 1967 roku na krótko wprowadzono także hodowlę owiec (średnio 200 sztuk). W połowie lat 70. XX wieku rozpoczęto też produkcję poboczną. Produkcja roślinna skupiała się głównie na uprawie zbóż, ziemniaków i roślin pastewnych.

Prezesami spółdzielni kolejno byli: Vasiľ Suško, Ivan Chymčak, Štefan Loziak, Ivan Spišák, Ivan Marko, Vasiľ Bomberovič (1965 – 1969, 1971 – 1984), Miro-

**Pracovníčky JRD pri kŕmení ošípaných – zľava Mária Paradová
a Zuzana Čekanová (60. roky 20. storočia)**
Pracownice Spółdzielni Rolniczej podczas karmienia trzody chlewnej –
od lewej: Mária Paradová i Zuzana Čekanová (lata 60. XX wieku)

Triedenie zemiakov na JRD – zľava stojaci Mária Kučmová, Vasiľ Bomberovič (predseda družstva), Mária Durová, Anna Hučková a Júlia Pirníková (60. roky 20. storočia)
Sortowanie ziemniaków w Spółdzielni Rolniczej – od lewej stoją: Mária Kučmová, prezes spółdzielni Vasiľ Bomberovič, Mária Durová, Anna Hučková i Júlia Pirníková (lata 60. XX wieku)

verený vedením JRD), Mikuláš Sekela, Jozef Rudavský (1984 – 1989), Dezider Rjabý (od roku 1989) a Pavel Kocan.

Palotské družstvo po vyhlásení konkurzu v roku 1999 oficiálne zaniklo v roku 2012.

Podnikateľské subjekty v obci

V roku 1958 zriadil Lesný závod Medzilaborce v obci Palota polesie (dnes patrí do štátneho podniku LESY SR – odštepny závod Vranov nad Topľou). Hospodári na celkovej výmere 1 067,69 ha – z nich 157,15 ha predstavuje národná prírodná rezervácia. Predmetom činnosti polesia je ťažba dreva a pestovateľská činnosť.

Začiatkom roka 1993 bolo zaregistrované „Pozemkové spoločenstvo vlastníkov lesa Palota“, ktoré združuje vlastníkov tunajších lesov nielen z obce, ale aj z celého Slovenska a Čiech. Prvým predsedom sa stal Vasiľ Marko, od roku 1995

slav Kušnir (1969 – 1970), Dribňak (peňniacy obowiązkami prezesa spółdzielni), Mikuláš Sekela, Jozef Rudavský (1984 – 1989), Dezider Rjabý (od 1989 roku) i Pavel Kocan.

Po ogłoszeniu upadłości w 1999 roku spółdzielnia została oficjalnie rozwiązana w 2012 roku.

Podmioty gospodarcze działające w naszej miejscowości

W 1958 Nadleśnictwo Medzilaborce założyło w Palocie *polesie*, czyli rewir leśny (należące obecnie do przedsiębiorstwa państwowego LAS Y Republiki Słowackiej – zakład wydzielony Vranov nad Topľou). Łączna powierzchnia, na której gospodaruje to 1 067,69 ha, z czego 157,15 ha stanowi rezerwat przyrody. Przedmiotem działalności jest pozyskiwanie drewna i hodowla lasu.

tento post zastáva Milan Durňak. Spoločenstvo obhospodaruje celkovo 450 ha lesov a ostatných pozemkov. Zaoberá sa predovšetkým ťažobnou a pestovateľskou činnosťou. V roku 1995 bola tiež otvorená kancelária spoločenstva v priestoroch Kultúrneho domu, o rok neskôr tento subjekt vybudoval areál Pod Lozovitou, kde zorganizoval i prvé urbárske oslavy (tie sa stali už tradičnými).

Od roku 1998 pôsobí v obci firma AGROMECH, s. r. o. – hospodári na prenajatej pôde, pričom sa orientuje na chov hovädzieho dobytku.

V roku 2009 firma LUKULUS s. r. o. odkúpila od tunajších súkromných vlastníkov pozemky a dodnes na nich pestuje sadenice drevín či okrasných kríkov.

Pomerne nedávno, v marci 2019, bolo zaregistrované Poľnohospodárske družstvo Pobeďda Palota, ktoré hospodári na pôde svojich členov v celkovej rozlohe 198 ha; funkciu predsedu zastáva Jozef Hučko.

Pohraničná stráž

V roku 1954 bola v Palote dokončená výstavba budovy pohraničnej stráže („kasárne“) – slúžiť mala na ubytovanie štyroch rodín príslušníkov tejto jednotky, zároveň tu boli zriadené aj kancelárie a miestnosť pre zadržaných. Funkciu prvého veliteľa oddelenia zastával Jozef Kravec, ako pohraničníci tu pôsobili Juraj Lempel, Michal Zalepa, Anton Kaščak, Michal Vodila, Anton Vašš, Ján Beňo a Jozef Štec. Išlo o malú jednotku, ktorá mala chrániť priľahlý úsek štátnej hranice s Poľskom. Začiatkom novembra 1990 do Paloty prevelili – zo západných hraníc vtedajšieho Československa – príslušníkov pohraničnej stráže československej armády, aby tak posilnili ochranu štátnych hraníc (ubytovaní boli v budove pohraničnej stráže). Po vstupe Slovenskej republiky do Európskej únie a začlenení do schengenského priestoru zostali tieto priestory prázdne. V roku 2007 samospráva Paloty odkúpila daný objekt od štátu za symbolickú sumu. V roku 2013 bol v budove zriadený

Na počiatku 1993 roku zaregistrovaná „Wspólnotę gruntową posiadaczy lasów Palota“ (Pozemkové spoločenstvo vlastníkov lesa Palota), zhrádzajúca vlastníci tujších lasov nie len z našej miestowości, ale tiež z celej Slóvackej a Czech. Prvým prezidentom bol Vasil Marko, a od 1995 roku funkciu to plní Milan Durňak. Wspólnota spravuje 450 ha lasov a iných gruntov. Zaujíma sa predovšetkým získaním dreva a chovu lasu. V 1995 roku v priestoroch Domu Kultury otvorilo biuro Wspólnoty, a v rok neskôr organizácia tá zbudovala objekt rekreačný Pod Lozovitou, kde zorganizovali prvú Slávu Urbárskú, ktorá bola už tradíciou.

Od 1998 roku v Palote firma AGROMECH, s. r. o., spravujúca na prenajatých zemiach a zaujímajúca sa chovom dobytku.

V 2009 roku firma LUKULUS s. r. o. odkúpila pozemky od miestnych vlastníkov súkromných a teraz chová na nich sadby drevín a kríkov ozdobných.

Stosunkovo nedávno, v marci 2019 r., bola zaregistrovaná Spółdzielnia Rolnicza Pobeďda Palota, ktorá spracováva poľa svojich členov o celkovej ploche 198 ha; jej prezidentom je Jozef Hučko.

Straż Graniczna

V 1954 roku dokončili v Palote budovu stanicy Wojsk Ochrony Pogranicza („kasárny“), v ktorej mali bývať rodiny štyroch funkcionárov tejto jednotky. V budovke boli tiež biura a priestor pre zadržaných. Prvým veliteľom stanice bol Jozef Kravec, a slúžili tu: Juraj Lempel, Michal Zalepa, Anton Kaščak, Michal Vodila, Anton Vašš, Ján Beňo a Jozef Štec. Bola to malá jednotka, ktorá mala pilnovať blízkeho odcinka hranice s Poľskom. Na počiatku listopada 1990 r. presťahovali do Paloty – z západnej hranice vtedajšieho Československa – vojakov Wojsk Ochrony Pogranicza Armii Czechosłowackiej, aby posilnili ochranu hraníc štátu. Zostali oni zakwatero-

denný stacionár pre seniorov. Neskôr objekt odkúpil súkromný podnikateľ a adaptuje ho na penzión.

Šport

Obec mala – vďaka svojej polohe – už dávnejšie výborné predpoklady na rozvoj pešej turistiky a zimných športov. Turistický oddiel TJ Lokomotíva Humenné po presunutí zariade-

Turistická chata na Kyčurke
Schronisko turystyczne na Kyčurce

nia z pôvodnej turistickej útulne v Pustom Poli do bývalého železničného strážneho domčeka v katastri Paloty tu v 60. rokoch 20. storočia zriadil turistickú útulňu *Barbora*. Neskôr pribudli i lyžiarske vleky – svojpomocne ich vybudovali členovia TJ Chemlon Humenné pri chate na Kyčurke a turisti pri útulni (v roku 1982).

V roku 1998 bola založená tradícia organizovania medzinárodného futbalového turnaja medzi hráčmi obce Palota a Radoszyce.

Od roku 2001 je cykloturistom k dispozícii značený medzinárodný cyklistický chodník Me-dzilaborce – Komancza.

wani w budynku stancy. Po wejściu Republiki Słowackiej do Unii Europejskiej i włączeniu do strefy Schengen budynek stał pusty. W 2007 roku samorząd Paloty odkupił ten budynek od państwa za symboliczną kwotę. W 2013 roku założono w nim Dom dziennego pobytu dla seniorów. Potem obiekt kupił prywatny przedsiębiorca i adaptuje go na pensjonat.

Sport

Położenie Paloty sprawia, że już od dawna były tu doskonałe warunki do rozwijania turystyki pieszej i sportów zimowych. Koło Turystyczne TJ Lokomotíva Humenné w latach 60. XX wieku przeniosło noclegownię turystyczną ze starego obiektu w Pustym Polu do dawnego domku dróżnika na terenie Paloty, nazywanego *Barbora*. Później pojawiły się też wyciągi narciarskie, zbudowane własnym sumptem przez członków TJ Chemlon Humenné koło schroniska na Kyčurce oraz przez turystów koło noclegowni (w 1982 roku).

Pamätná tabuľa venovaná chatárke
Anne Kristlovej inštalovaná na chate Barbora
Tablica pamiątkowa poświęcona gospodyni schroniska Annie Kristlovej, umieszczona na schronisku Barbora

Hráči Paloty pri medzinárodnom futbalovom zápase (rok 1998)
 Piłkarze z Paloty podczas międzynarodowego
 meczu piłki nożnej (1998 rok)

W 1998 roku zapoczątkowano tradycję organizowania Międzynarodowego Turnieju Piłki Nożnej, rozgrywanego przez drużyny z Paloty i Radziszyc.

Od 2001 roku turyści rowerowi mogą korzystać z międzynarodowej ścieżki rowerowej Medzilaborce – Komańcza.

Spoločenské organizácie

Slovenský zväz protifašistických bojovníkov

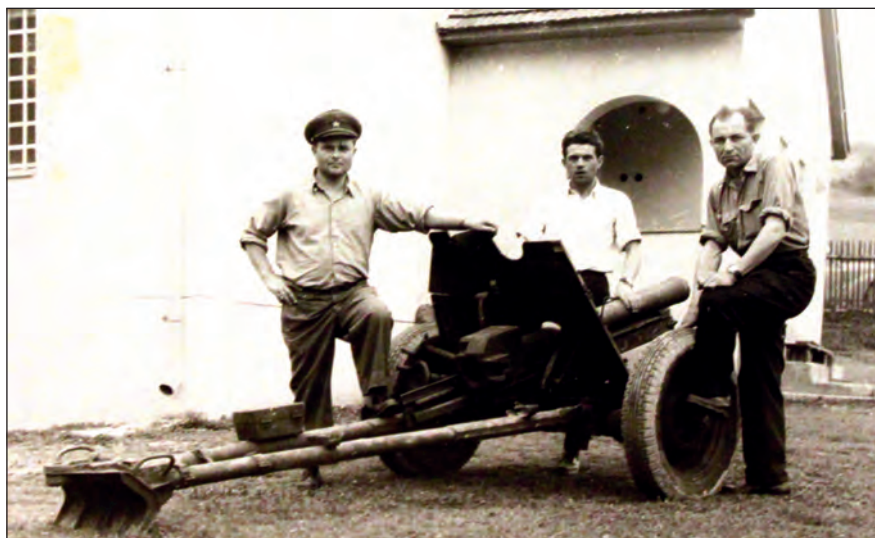
Táto organizácia sa v roku 1975 zaslúžila o zriadenie pamätníka v podobe tanku T-34, inštalovanie pamätnej tabule občanom obce, ktorí padli na frontoch druhej svetovej vojny a vybudovanie pomníka obyvateľom, ktorí zahynuli počas tejto vojny, účastníkom protifašistického odboja a väzňom v koncentračných táboroch. Aj v súčasnosti spoluorganizuje spomienkové slávnosti pri príležitosti výročí ukončenia druhej svetovej vojny v Európe, oslobodenia dediny či vypuknutia Slovenského národného povstania.

Na jej čele dlhé roky stál Vasiľ Hnidák, v roku 1982 ho vo funkcii predsedu vystriedal Michal Bomberovič, v súčasnosti tento post zastáva Ivan Medviď.

Organizacje społeczne

Słowacki Związek Bojowników z Faszyzmem (Slovenský zväz protifašistických bojovníkov)

Organizacji tej zawdzięczamy powstanie pomnika, czyli ustawienie na postumencie czołgu

Sovietsky 76 mm plukovný kanón vz. 43, objavený v katastri obce Palota – dnes je umiestnený na podstavci v meste Medzilaborce, v časti Vydraň
 Radziecka armata polowa 76 mm wz. 43, znaleziona
 na terenie gminy Palota – obecnie znajdująca się na postumencie
 w mieście Medzilaborce, w dzielnicy Vydraň

**Starosta obce Vasil' Čerevka pri oslavách víťazstva nad fašizmom
(90. roky 20. storočia)**

**Wójt gminy Vasil' Čerevka podczas uroczystych obchodów
zwycięstwa na faszyzmem (lata 90. XX wieku)**

T-34, w 1975 roku oraz umieszczenie tablicy pamiątkowej z nazwiskami mieszkańców wsi, którzy polegali na frontach drugiej wojny światowej, a także zbudowanie pomnika upamiętniającego mieszkańców, którzy zginęli podczas tej wojny, a byli członkami ruchu oporu i więźniami obozów koncentracyjnych. Również obecnie współorganizuje uroczystości związane z rocznicami zakończenia drugiej wojny światowej w Europie, wyzwolenia Paloty oraz wybuchu słowackiego powstania narodowego.

Przez długie lata na jej czele stał Vasil' Hnidák, w 1982 roku zastąpił go na stanowisku przewodniczącego Michal Bomberovič, a obecnie funkcję tę objął Ivan Medviď.

Socialistický zväz mládeže

Uvedená spoločenská organizácia vznikla v roku 1970 (transformovala sa z Československého zväzu mládeže). Jej činnosť bola zameraná predovšetkým na kultúrno-spoločenské aktivity mladých – členovia pripravovali rôzne tanečné zábavy, posedenia pri hudbe, športové podujatia (futbalové, volejbalové či stolnotenisové) alebo výlety do prírody; svojpomocne si vybudovali aj malý lyžiarsky vlek, v lete sa zas zúčastňovali brigád na JRD. K zániku organizácie došlo po roku 1989.

Zväz požiarnej ochrany

Dobrovoľné hasičstvo má v Palote dlhú tradíciu. Hasičský zbor tu fungoval už v 20. rokoch 20. storočia. Po druhej svetovej vojne boli štruktúry dobrovoľnej hasičskej jednotky stabilizované – pravidelne prebiehal výcvik, hasiči sa zúčastňovali obvodných i okresných súťaží, zasahovali tiež pri požiaroch rodinných domov a objektov JRD. Po roku 2000 obecný hasičský zbor prestal vyvíjať činnosť.

Socjalistyczny Związek Młodzieży (Socialistický zväz mládeže)

Organizacja ta powstała w 1970 roku (z przekształcenia Czechosłowackiego Związku Młodzieży). Skupiała się przede wszystkim na działalności kulturalno-społecznej na rzecz młodzieży, jej członkowie organizowali różne zabawy taneczne, spotkania przy muzyce, rozgrywki sportowe (piłki nożnej, siatkowej i tenisa stołowego) oraz wycieczki na łono przyrody; własnymi siłami zbudowali też mały wyciąg narciarski, a latem pracowali w Spółdzielni Rolniczej. Organizację rozwiązano po 1989 roku.

Związek Ochrony Przeciwpowarowej (Zväz požiarnej ochrany)

Ochotnicza Straż Pożarna w Palocie ma wieloletnią tradycję. Drużyna strażacka działała tu już w latach 20. XX wieku. Po drugiej wojnie światowej struktury Ochotniczej Straży Pożarnej zostały sformalizowane i regularnie odbywały się ćwiczenia, a tutejsi strażacy brali udział

**Hasiči z obce Palota
v medzivojnovom období
Stražacy z Paloty
w okresie międzywojennym**

**Hasiči z obce Palota (70. roky 20. storočia)
Stražacy z Paloty w latach 70. XX wieku**

w zawodach na szczeblu rejonowym i powiatowym, a także gasili pożary domów rodzinnych i obiektów Spółdzielni Rolniczej. Po 2000 roku Ochotnicza Straż Pożarna zakończyła swoją działalność.

Únia žien

Założená bola v roku 2005. Organizovala kultúrno-spoločenské podujatia pre starších občanov obce, venovala sa tiež uchovávaní miestnych ľudových tradícií (spomenúť možno fašiangové posedenia). Ako predsedníčka pôsobila Pavlína Pavliková. Dnes už táto organizácia aktivity nevyvíja.

Liga Kobiet (Únia žien)

Powstała w 2005 roku. Organizowała imprezy kulturalno-integracyjne dla starszych mieszkańców wsi, dbała o zachowanie lokalnych tradycji ludowych, warto wspomnieć o Spotkaniach w Zapusty. Jej przewodniczącą była Pavlína Pavliková. Obecnie organizacja zaprzestała działalności.

Gratulácia úspešnému strelcovi Vasiľovi Bomberovičovi (vpravo) k uloveniu jeleňa (80. roky 20. storočia)
Gratulácie dla wprawneho strzelca Vasiľa Bomberoviča (po prawej) po ustrzeleniu jelenia (lata 80. XX wieku)

Michal Žolna s dvadsiatym uloveným vlkom (rok 1963)
Michal Žolna z dwudziestym ustrzelonym wilkiem (1963 rok)

Ladislav Migas pri ocenenej trofeji na výstave v priestoroch obecného úradu v Palote (9. jún 2007)
Ladislav Migas z nagradzonym trofeum na wystawie w pomieszczeniach Urzędu Gminy w Palocie (9 czerwca 2007 roku)

Poľovníctvo

V chotári dediny sa nachádzajú dva poľovné revíry – „Jedlina“ (je vo vlastníctve štátneho podniku LESY SR) a „Danová“ (spravuje ho poľovnícke združenie Vydra z Paloty a Vydrane ako nástupca poľovníckeho združenia Pobieda). Kratšie obdobie aktivity vyvíjali aj ďalšie spoločenské organizácie – *Zväz žien*, *Zväzarm*, *Kultúrny zväz ukrajinských pracujúcich* či *Zväz československo-sovietskeho priateľstva*.

Łowiectwo

Na terenie wsi są dwa rewiry łowieckie – „Jedlina“ (należący do przedsiębiorstwa państwowego LESY SR) i „Danová“ (zarządzany przez Związek Łowiecki z Paloty i Vyd-rani, jako następcę Związku Łowieckiego Pobieda). Przez pewien czas działały w Palocie też inne organizacje społeczne: *Związek Kobiet (Zväz žien)*, *Związek Współpracy z Armią (Zväzarm)*, *Związek Kulturalny Ukraińskiego Ludu Pracującego (Kultúrny zväz ukrajinských pracujúcich)* oraz *Towarzystwo Przyjaźni Czechosłowacko-Radzieckiej (Zväz československo-sovietskeho priateľstva)*.

ZÁVER

Veľkú výzvu pre vedenie obce i jej obyvateľov predstavuje skrášľovanie dediny a ďalší rozvoj sídla. Zostalo tu už iba zopár opustených domov – do Paloty sa totiž, zatiaľ ako „chalupári“, vracajú deti a vnuci starších obyvateľov a opravujú si staré príbytky, resp. stavajú nové. Domy v dedine kupujú a renovujú i ľudia z iných častí Slovenska, aj zo zahraničia, zaujímajú sa tiež o voľné pozemky na výstavbu rekreačných objektov.

Nech krásu čarovných Beskýd, čo liečia dušu i srdce, ako aj čistý a opojný vzduch, voňajúci storočnými jedľami i materinou dúškou, môže obdivovať nielen naša generácia, ale aj potomkovia. Aby človek, prichádzajúci na miesto, kde sa narodili jeho rodičia a prarodičia, s úctou poďakoval za ich život a námáhanie; aby sa tu vždy rád vracal...

POSŁOWIE

Ogromnym wyzwaniem dla władz gminy i jej mieszkańców jest upiększanie oraz dalszy rozwój wsi. Teraz jest tu już tylko kilka opuszczonych domów, bo do Paloty – na razie jako „letnicy” – wracają dzieci oraz wnuki starszych mieszkańców i remontują stare domostwa lub budują nowe. Domy w naszej wsi kupują i remontują ludzie z innych części Słowacji, a także z zagranicy, zainteresowaniem cieszą się też wolne działki przeznaczone pod budowę domków rekreacyjnych.

Pragniemy, by urodą przepięknych Beskidów, które leczą duszę i serce, a także czystym i upojnym powietrzem, pachnącym stuletnimi jodłami i macierzanką, mogło cieszyć się nie tylko nasze pokolenie, ale także następne. Chcemy, żeby każdy, kto odwiedzi miejsce, gdzie urodzili się jego rodzice, dziadkowie oraz pradziadkowie, mógł z szacunkiem i wdzięcznością docenić ich życie i trud oraz zawsze chętnie tu wracał...

Letecký pohľad na obec Palota (rok 2014)
Palota z lotu ptaka (2014 rok)

O PROJEKTE „KROKY ŽIVOTA NA HRANICI“

Dňa 13. marca 2020 uzatvorila obec Palota s Prešovským samosprávnym krajom Zmluvu o poskytnutí finančného príspevku pre individuálny mikroprojekt číslo INT/EK/PO1/III/A/0230 s názvom „Kroky života na hranici“ spolu s gminou Komańcza, ktorá je nefinancujúcim partnerom tohto projektu.

Hlavný cieľ projektových aktivít predstavovalo prehĺbenie a rozvíjanie cezhraničnej spolupráce medzi partnerskými organizáciami a cieľovými skupinami v obci Palota a gmine Komańcza so zameraním na rozvoj potenciálu rozvoja prihraničného územia v cestovnom ruchu s využitím prírodného a kultúrneho dedičstva pohraničia.

Zámerom bolo tiež integrovať cieľové skupiny do cezhraničného diania, priblížiť doterajšiu i súčasnú spoluprácu obce Palota a gminy Komańcza, ako aj vyvolať záujem obyvateľov predmetného územia o verejné záležitosti a cezhraničný spoločenský život.

Realizáciou projektu sa pritom vytvoril priestor na prezentáciu doterajšej spolupráce a zlepšenie informovanosti obyvateľov pohraničia i návštevníkov tohto územia o histórii, kultúre, menšinách, životnom prostredí, národných parkoch a prírodných rezerváciách.

Investičná časť projektu pomohla vytvoriť doteraz chýbajúci priestor v obci Palota na propagáciu a prezentáciu cezhraničnej spolupráce partnerov a prírodného i kultúrneho dedičstva pohraničia, čím sa táto spolupráca zainteresovaných subjektov ešte viac prehĺbila. Zriadená tak bola stála expozícia cezhraničnej spolupráce priamo na hranici, obec Palota zároveň môže vo väčšej miere vyvíjať informačné a propagačné aktivity, určené pre verejnosť na oboch stranách hranice. Investície teda neboli hlavným cieľom projektu, iba prostriedkom na zlepšenie

O PROJEKCIE „PULS ŻYCIA NA GRANICY“

Dnia 13 marca 2020 r. gmina Palota podpisała z Preszowskim Krajem Samorządowym Umowę o dofinansowaniu mikroprojektu indywidualnego numer INT/EK/PO1/III/A/0230 pod tytułem „Puls życia na granicy”, w którym partnerem niewnoszącym wkładu finansowego jest gmina Komańcza.

Głównym celem działań projektu było pogłębianie oraz rozwijanie współpracy transgranicznej między partnerskimi organizacjami oraz grupami docelowymi z gminy Palota i gminy Komańcza, ukierunkowanej na rozwój turystyczny obszaru pogranicza z wykorzystaniem jego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego.

Celem było także włączenie grup docelowych w działania transgraniczne, przybliżenie dotychczasowej oraz obecnej współpracy gmin Palota i Komańcza, a także rozbudzenie zainteresowania ich mieszkańców sprawami publicznymi i współpracą transgraniczną.

Realizacja projektu stworzyła możliwości zaprezentowania dotychczasowej współpracy oraz poszerzenia wiedzy mieszkańców pogranicza i odwiedzających ten teren na temat historii, kultury, mieszkających tu mniejszości etnicznych lub narodowych, środowiska, parków narodowych i rezerwatów przyrody.

Inwestycyjna część projektu pozwoliła stworzyć miejsce, jakiego dotychczas brakowało w Palocie, w którym można promować i prezentować współpracę transgraniczną partnerów oraz dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe pogranicza, co dodatkowo pogłębiło ich współpracę. W miejscu, gdzie przebiega granica państw, powstała stała ekspozycja współpracy transgranicznej, co umożliwiła gminie Palota prowadzenie szerzej zakrojonych działań informacyjno-promocyjnych skierowanych do odbiorców po obu stronach granicy. Inwestycje

ponuky prezentácie kultúrno-historického dedičstva v cezhraničnom priestore.

Vyvrcholenie projektových aktivít predstavuje vydanie tejto publikácie, ktorá je zameraná na priblíženie histórie Paloty od prvej písomnej zmienky až po súčasnosť, zdokumentovanie tunajších pamätníkov a fotografické zachytenie zaujímavých momentov zo slovensko-poľských stretnutí.

Celkový rozpočet projektu bol vo výške 58 632,82 € – nenávratný finančný príspevok z toho predstavoval 95 %, teda 55 701,17 €, obec Palota sa na projektových aktivitách podieľala spoluúčasťou vo výške 5 % z dotácie, čiže sumou 2 931,65 €.

Mikroprojekt bol spolufinancovaný Európskou úniou z prostriedkov Európskeho fondu regionálneho rozvoja a štátnym rozpočtom v rámci Programu cezhraničnej spolupráce Interreg V-A Poľsko – Slovensko 2014 – 2020.

zatem nie były głównym celem projektu, lecz jedynie narzędziem poprawiającym możliwości prezentowania wspólnego dziedzictwa kulturowo-historycznego pogranicza.

Zwieńczeniem działań projektu jest wydanie niniejszej publikacji, przybliżającej historię Paloty od pierwszej pisemnej wzmianki o niej aż do czasów współczesnych, dokumentującej ślady lokalnej historii oraz zawierającej fotografie, na których uchwycono ciekawe chwile polsko-słowackich spotkań.

Łączny budżet mikroprojektu wynosił 58 632,82 EUR, ale ponieważ przyznano mu dofinansowanie na poziomie 95 %, co stanowiło 55 701,17 EUR, wkład własny gminy Palota stanowił 5 %, co dało kwotę 2 931,65 EUR.

Mikroprojekt był dofinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Polska – Słowacja 2014 – 2020 oraz z budżetu państwa Republiki Słowackiej.

Budova obecného úradu
Budynek Urzędu Gminy

Turistické značenie pri obci Palota
Oznaczenia turystyczne około miejscowości Palota

Betónový monolit v Laboreckom sedle z roku 1893
Betonowy monolit z 1893 roku
na Przełęczy Laboreckiej

Vojnový cintorín z prvej svetovej vojny
Cmentarz wojenny z pierwszej wojny światowej

Pamätník členom odboja z obce počas druhej svetovej vojny
Pomnik upamiętniający mieszkańców wsi będących członkami ruchu oporu podczas drugiej wojny światowej

Sovietsky stredný tank T-34/85 ako pamätník obetiam druhej svetovej vojny v obci
Radziecki czołg T-34/85 – pomnik ofiar drugiej wojny światowej pochodzących z tej miejscowości

Gréckokatolícky chrám v obci Palota
Cerkiew greckokatolicka w Palocie

Pravoslávny chrám v obci Palota
Cerkiew prawosławna w Palocie

Lupkovský tunel
Tunel kolejowy w Łupkowie

Národná prírodná rezervácia Palotská jedlina
Rezerwat przyrody Palotská jedlina

Letecký pohľad na obec Palota (rok 2014)
Palota z lotu ptaka (2014 rok)

Letecký pohľad na obec Palota (rok 2014)
Palota z lotu ptaka (2014 rok)

OBSAH

NA ÚVOD	6
ZÁKLADNÉ GEOGRAFICKÉ ÚDAJE	10
PÔVOD NÁZVU OBCE.....	12
HISTÓRIA OBCE.....	14
HOSPODÁRSKY, SOCIÁLNY A KULTÚRNY ROZVOJ OBCE OD ROKU 1951 PO SÚČASNOSŤ	49
ZÁVER	75
O PROJEKTE „KROKY ŽIVOTA NA HRANICI“.....	78

SPIS TREŚCI

SŁOWEM WSTĘPU	6
PODSTAWOWE DANE GEOGRAFICZNE	10
POCHODZENIE NAZWY MIEJSCOWOŚCI	12
HISTORIA MIEJSCOWOŚCI	14
ROZWÓJ GOSPODARCZY, SPOŁECZNY I KULTURALNY OD ROKU 1951 DO WSPÓŁCZESNOŚCI	49
POSŁOWIE	75
O PROJEKCIE „PULS ŻYCIA NA GRANICY”	78

PALOTA **(1563 – 2020)** **ПОЛАТА**

Vydal:**Wydał:**

Mgr. Martin Drobňák, Drobi – History & Tourism pre obec Palota
mgr Martin Drobňák, Drobi – History & Tourism na zlecenie Gminy Palota
Palota, 2021

Autori:**Autorzy:**

Miroslav Buraľ – Michal Ivanco

Preklad:**Tłumaczenie:**

Joanna Grzeszek

Jazyková úprava:**Redakcja i korekta językowa:**

Matej Starják

Grafický návrh:**Projekt graficzny:**

Drobi History & Tourism, Peter Farkaš

Sadzba:**Skład:**

Drobi History & Tourism, Peter Farkaš

Náklad:**Nakład:**

1 000 kusov

ISBN: 978-80-973833-2-9

Interreg
Polsko-Slovensko

Európsky fond regionálneho rozvoja

ISBN: 978-80-973833-2-9

